

VID

Labour of love

*En diskursanalyse av kjærlighetsbegrepet
i den nye barnevernreformen*

Einar Dahlum
VID vitenskapelige høgskole
Oslo

Masteroppgave
Master i familierapi og systemisk praksis

Veileder: Anne Kyong Sook Øfsti
Antall ord: 26 280
31. mai 2019

Sammendrag

Målet med denne studien har vært å undersøke hvordan innføringen av kjærlighetsbegrepet i den nye barnevernreformen kan bidra i formingen av barnevernets praksis. Problemstillingen var; *Hvordan er begrepet kjærlighet konstruert i den nye barnevernreformen, og på hvilke måter kan kjærlighetsdiskursene være med på å forme barnevernets praksis?*

Forskerspørsmålet var; *Hvilke dilemmaer kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser?* Metoden har vært foucauldiansk diskursanalyse. Datamaterialet har vært barnevernreformen sine lovforarbeider og sentrale aktører sine innspill til disse. Tre kjærlighetsdiskurser fremkommer: Kjærligheten som et symbol, kjærligheten en godhetsdiskurs og en diskurs om at kjærligheten kommer fra hjertet. Studien peker på at barnevernets praksis kan være i en bevegelse fra omsorgsarbeid til kjærlighetsarbeid, og at de emosjonelle kostnadene ved kjærlighetsarbeidet i for liten grad synes studert og problematisert.

Nøkkelord: profesjonell kjærlighet, barnevern, kjærlighetsarbeid, emosjonelle kostnader

Summary

The aim of this study has been to explore how the introduction of the concept of love in the new child welfare legislation may tribute to the development of the practice field. The topic question was: *How is the concept of love constructed in the new child welfare program, and how can the discourses of love tribute to the development of the practice field?* The research question was; *Which dilemma may emerge when professionals are imposed to show determined feelings?* The method was focauldian discourse analysis. The datamaterial was white papers on the child welfare reform and related documents. Three lovediscourses emerged: Love as a symbol, love as a matter of being good and that love is in our hearts. The study indicates that the child welfare practice may be in a shift from care practice to the labour of love, and that the emotional costs by the labour of love seems to be paid little critical attention.

Keywords: love in professional settings, love, child welfare, labour of love, emotional costs

Forord

Takk til Bård Henriksen og Bufetat for at jeg har fått denne muligheten. Takk til min veileder Anne Kyong Sook Øfsti for uvurderlige litteraturtips, perspektiver og god veiledning. Takk også til min kulling Kjersti Stenberg for gjennomlesning og gode råd. Sist men ikke minst vil jeg uttrykke min takknemlighet overfor Veronica Isaksen som har vært min gode mentor, venn og kjæreste gjennom dette prosjektet.

Jeg er tømrer. Nå har jeg bygget et hus. Ideen var min. Jeg tegnet det selv. Huset ble større enn planlagt. Vanskeligere å bygge. Tok mer tid. Huset har mangler. For eksempel skulle inngangen vært plassert på den andre veggen. Rominndelingen er heller ikke optimal. Det ser jeg nå. Men byggearbeidet har vært utrolig godt. Det var godt å arbeide. Nå er huset ferdig. Men jeg flytter ikke inn. Jeg flytter ut. Jeg har begynt med tegningene til det neste huset. Det blir en liten sørvendt sommerhytte ved havet.

Innhold

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema og problemstilling.....	2
1.2	Presentasjon og utdyping av problemstilling.....	3
1.3	Begrepsavklaring	5
1.4	Avgrensning og presisering	6
1.5	Studiens oppbygging	7
2	Teori	8
2.1	Kjærlighet i profesjonelle praksiser	8
2.1.1	Profesjonell kjærlighet - kjærlighetshandlinger	8
2.1.2	Profesjonell kjærlighet - pålagt kjærlighet	9
2.2	Fire perspektiv på kjærlighet	12
2.2.1	Kjærlighet som nestekjærlighet.....	12
2.2.2	Kjærlighet som anerkjennelse	13
2.2.3	Kjærlighet i et systemisk – biologisk perspektiv	15
2.2.4	Kjærlighet i det postmoderne samfunn	16
2.3	Barnevernreformen – mot et nytt barnevern.....	17
2.3.1	Den anglo-amerikanske velferdsmodellen	18
2.3.2	Den nordiske velferdsmodellen.....	19
2.4	Aktuell forskning	20
2.4.1	Litteratursøk	20
2.4.2	En renessanse for kjærligheten i barnevernet?	22
2.4.3	Kjærlighet – en forutsetning for godt barnevern?	23
2.4.4	Kjærlighet – en utfordring for barnevernet?	24
3	Metodologi og metode	26
3.1	Vitenskapsteoretisk ståsted – sosialkonstruksjonisme og postmodernisme	26
3.2	Epistemologisk ståsted	27
3.2.1	Foucaults epistemologi.....	27
3.2.2	Språk som konstituerte og konstituerende diskurser	28
3.3	Kvalitativ tilnærming.....	29
3.4	Foucauldiansk diskursanalyse	30
3.5	Reliabilitet, validitet, overførbarhet.....	34
3.5.1	Studiens vitenskapelige svakheter.....	35

3.6	Førforståelse	36
4	Presentasjon av funn og drøfting.....	37
4.1	Kjærlighetsbegrepet – et symbol	37
4.1.1	Fra omsorgs- til kjærlighetsarbeid?.....	37
4.1.2	Kjærlighet, et honnørord	39
4.1.3	Kjærlighet som en sosial markør.....	41
4.1.4	Kjærlighet i den nordiske velferdsmodellen	42
4.1.5	Kjærlighet og omdømme.....	43
4.1.6	Kjærlighet; enkelt å snakke om, vanskelig å leve opp til.....	44
4.2	Kjærlighet – en godhetsdiskurs	47
4.2.1	Barnevernet, den gode hjelperen	47
4.2.2	Barnet, den verdige trengende.....	48
4.2.3	Barn må beskyttes mot foreldrene sine og samfunnet.....	49
4.2.4	Fra en velferdslogikk til en foreldrelignende omsorgslogikk	51
4.2.5	Kjærlighet, bortenfor makt og kontroll	54
4.2.6	Kjærlighet i barnevernet, en demokratiseringsprosess.....	55
4.3	Kjærlighet kommer fra hjertet	56
4.3.1	Nestekjærlighet, en dyd.....	57
4.3.2	Kjærlighet ved første blick.....	58
4.4	Når profesjonelle må utvise bestemte følelser.....	61
4.4.1	Kjærlighet; mellom varme hjerter, kalde hoder og tekniske metoder.....	61
4.4.2	Kjærlighet uten grenser	62
4.4.3	Barnevern som kjærlighetsarbeid.....	64
5	Avslutning og veien videre	66
	Bibliografi	1

1 Innledning

«Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse».

Med denne innledende setningen ble begrepet kjærlighet for første gang tatt inn i barnevernlovgivningen sommeren 2018. Bruken av kjærlighetsbegrepet i profesjonelle relasjoner er ofte vanskelig, blant annet fordi det ikke er avklart hva som ligger i kjærlighetsbegrepet. Dessuten oppleves det ofte vanskelig å gi kjærlighet i en profesjonell kontekst. Den profesjonelle kan blant annet oppleve at hans eller hennes nøytralitet blir utfordret. Sosialarbeideren risikerer å bli for privat eller personlig, og den typen nærhet kan bidra til en uheldig avhengighet og maktfordeling mellom barnet og sosialarbeideren (Thrana H. , 2015, s. 17). Mitt fokus i denne studien er å vise hvordan ulike perspektiv på kjærlighet vil kunne stille barnevernet overfor ulike krav, dilemmaer og utfordringer. Derfor er det viktig å avklare spørsmål som for eksempel: Hvilke kjærlighetsdiskurser ligger i lovforarbeidene? Hvordan mener ulike aktører at barnevernet skal utøve kjærligheten? Dette er viktige spørsmål som er knyttet til barnevernets profesjonsutøvelse (Thrana H. , 2018, s. 214).

Barnevernet utvikles i et spenningsfelt mellom interessekamper, utviklingen og bruken av nye begreper, språk og politikk (Ask & Olsen, 2018, s. 23). Ifølge professor Marit Skivenes har Forandringsfabrikken og Barnevernproffene i de senere årene vært en av de mest innflytelsesrike premissleverandørene i barnevernet, og ikke minst for innføringen av nye begrep (Skivenes, 2018, s. 17). Barnevernproffene og Forandringsfabrikken nevnes mange ganger i denne studien, og jeg vil derfor gjøre rede for hva Forandringsfabrikken er allerede nå. Forandringsfabrikken beskriver seg som et kunnskapssenter som forandrer hjelpesystemene i samarbeid med barn som brukere av offentlige tjenester. Forandringsfabrikken driver flere satsinger. En av dem er Forandringsfabrikken sine kunnskapsformidlere, Barnevernproffene (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 223). Barnevernproffene er referert til flere ganger i lovforarbeidene, og fremstår som en viktig premissleverandør for barnevernreformen.

Hva som ligger i kjærlighetsbegrepet, og hvordan kjærligheten kan utøves i en profesjonell kontekst er viktige spørsmål knyttet til barnevernets profesjonsutøvelse. Spørsmålene peker mot en ny forståelse som kan bidra til å forme barnevernet. Det er viktig og interessant å undersøke hva som ligger i kjærlighetsbegrepet slik at det kan anvendes til det beste for barna som er under barnevernets omsorg. Hilde Marie Thrana har undersøkt dette i sin

doktoravhandling om kjærlighet og sosialt arbeid (Thrana H. , 2015). I denne studien understreker hun betydningen av at utsatte barn blir møtt med kjærlighet i barnevernet, og målbærer med dette et syn som synes å ha blitt et majoritetskrav. Men som så mange andre som stiller seg bak dette kravet, problematiserer Thrana i liten grad enkelte sider av kjærlighetskravet. For eksempel synes det lite debattert at mange ansatte på barneverninstitusjoner opplever vold og trusler, og at de menneskelige omkostningene for de ansatte er store (FO, 2018). I norsk litteratur om kjærlighet i barnevernet er det i liten grad omtalt at barnevernet har store innslag av konflikt, og at kjærlighetskravets kompleksitet er underkommunisert. Utfordringene med å gi god omsorg og utvise nestekjærlighet i relasjoner preget av konflikt, krenkelser og vold er større enn i gode relasjoner (Skårderud & Sommerfeldt, 2014, s. 223). Volden som rettes mot de ansatte i barnevernet medvirker til mentalt utslitthet, angst og stress. Anne Grønsund i FO fremhever at problemet er så stort at barnevernets samfunnsmandat er truet (Dagbladet, 2018). Konteksten til kjærlighetsbegrepet i profesjonelle barnevernrelasjoner er tynt beskrevet og lite drøftet (Thrana H. , 2018, s. 215). Denne studiens litteraturgjennomgang tyder på at kjærlighet i profesjonelle og konfliktfylte situasjoner generelt er lite drøftet. Med denne oppgaven ønsker jeg å bidra til å fylle litt i det kunnskapshullet som synes å være til stede med hensyn til det formelle kjærlighetskravet som stilles til barnevernets praksis.

1.1 Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema og problemstilling

Jeg har valgt å skrive om kjærlighet i barnevernet fordi temaet berører meg på et personlig og faglig nivå. Som student fikk jeg høre at et brennende engasjement og kjærlighet til brukerne var en helt nødvendig forutsetning for å bli en god sosialarbeider. Både på den tiden – for om lag tretti år siden - og per dags dato er kjærlighet et ord jeg forbeholder noen få; et ord jeg ikke bruker alt for ofte. Jeg var i tvil om jeg kunne føle kjærlighet til andre enn mine aller nærmeste. Jeg var enda mer i tvil om jeg kunne være kjærlig i profesjonelle relasjoner. Etter hvert oppdaget jeg imidlertid at det faktisk kunne være en fordel å ikke ha en så nær relasjon til brukerne som en kjærlighetsrelasjon kan sies å være. Denne erfaringen er spiren til min interesse for spørsmålet om hva som kan skje med profesjonsutøvelsen når det kreves at de utøves med kjærlighet.

Som leder på en barneverninstitusjon har jeg plikt til å etterfølge myndighetenes krav, og i denne sammenhengen påse at barn blir møtt med kjærlighet. Det kan synes som en helt naturlig og ukomplisert innstilling. Men barnevernet har mange roller. For eksempel vil det i mange tilfeller være snakk om at barna er plassert på institusjonen på tvangsvedtak, vedtak som verken de foresatte eller barna er enige i, og som leder til store konflikter. Det kan være vanskelig for både barn og foreldre at profesjonelle møter deres barn med kjærlighet (Page, 2011, s. 313). Slike dilemma har vekket min interesse for hvordan barnevernets profesjonsutøvelse formes av myndighetenes krav om kjærlighet.

Problemstillingens spørsmål, om implikasjonene for barneverntjenestenes praksis når kjærlighetsbegrepet blir rettighetsfestet gjennom barnevernsloven, er for omfattende til å kunne besvares i denne oppgaven uten en radikal avgrensning. Jeg har valgt å undersøke hvordan innføringen av kjærlighetskravet innvirker på barnevernets praksis på et overordnet nivå. Fokuset for denne studien er dermed ikke barnevernets praksis på individuelt relasjonelt nivå, for eksempel mellom barn og barnevernansatt. De prinsipielle avklaringene, for eksempel av hvordan kjærlighetsbegrepet skal forstås, vil få betydning for den sosiale praksisen på individuelt nivå, men det er altså ikke tema for denne studien.

1.2 Presentasjon og utdyping av problemstilling

Målet med denne studien er å undersøke hvordan kjærlighetsbegrepet fremstilles i den nye barnevernreformen i den nye barnevernsreformen, og hva kjærlighetskravet implisitt kan innebære for barnevernets praksis.

Jeg har valgt følgende problemstilling for å undersøke temaet:

Hvordan er begrepet kjærlighet konstruert i den nye barnevernreformen, og på hvilke måter kan kjærlighetsdiskursene være med på å forme barnevernets praksis?

Med utgangspunkt i problemstillingen har jeg følgende forskerspørsmål:

Hvilke dilemmaer kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser?

I prosjektskissen hadde jeg problemstillingen «Hvordan har staten konstruert kjærlighetsbegrepet?», med *NOU 2016:16 Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse* som hovedkilde. Idéen var at siden staten brukte begrepet kjærlighet i

et offentlig dokument, så måtte staten ha tydeliggjort det? Jeg lette derfor i NOU 2016:16, siden denne er et av de viktigste grunnlagsdokumentene for barnevernreformen (Ask & Olsen, 2018, s. 23). Det første jeg oppdaget gjennom diskursanalysen var at staten i liten grad selv hadde konstruert kjærlighetsbegrepet. For meg syntes det som statens kjærlighetsdiskurs var inspirert av flere aktører utenom staten selv. Aktørenes kjærlighetsdiskurser kom til uttrykk gjennom høringene til NOU 2016:16. Barne- og likestillingsdepartementet mottok 160 høringssvar. Blant høringssvarene blir noen få gjengitt i Prop. 169 L (2016-2017) *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*. Proposisjonen er Barne- og likestillingsdepartementet sitt forslag til lovvedtak, som ble godkjent av Solberg-regjeringen høsten 2017.

Med problemstillingen om hvordan begrepet kjærlighet er konstruert i den nye barnevernreformen har jeg beveget meg bort fra spørsmålet om hvordan staten har konstruert begrepet. Problemstillingens fokus har blitt dreid mot hvordan de diskursive agentene har konstruert kjærlighetsbegrepet, argumentert for sin fremstilling og dermed bidratt til å forme diskursene som har fått plass i barnevernreformen. De diskursive agentene er for eksempel Forandringsfabrikken, Fellesorganisasjonen og Landsforeningen for barnevern barn. Bruken av kjærlighetsbegrepet mangler imidlertid en klar teoretisk forankring. Den svake teoretiske forankringen bidrar til at begrepet favner vidt. Siden intensjonen og fornuften som ligger i at barn skal møtes med kjærlighet nærmest oppfattes som naturgitt, fremstår begrepet som noe vi alle støtter. Noe vi er enige om, men som de færreste av oss egentlig vet hva innebærer. En slik ureflektert tilslutning til kjærlighetsbegrepet åpner for at det kan komme til å fungere mer retorisk tilslørende enn opplysende i ordskiftet om barnevernet.

Foucault skiller i sine analyser mellom nivåene teknikk og teknologi. Teknikk handler om sosial praksis på individnivå, for eksempel klinisk praksis. Teknologi handler om praksis på makronivå. Nivåene virker inn på hverandre, og det er en sammenheng mellom de institusjonelle, politiske og sosiale strukturene (Wodak, de Cillia, Reissigl, & Liebhart, 2009). Barnevern er en slik sosial struktur. Formålet med denne studien er å undersøke implikasjonene for barnevernets praksis på et institusjonelt nivå. Foucault sin forskning og hans diskursanalyse er egnet til å si noe om hvordan begreper, språk og diskurser former samfunnsinstitusjoner. Det er også målet med denne studien. Linda Øye, som beskriver seg selv om et tidligere barnevern barn, sier: «Det som mangler er å definere HVA kjærlighet er i en setting der man blir satt under omsorg av et system» (Øye, 2017, s. 1). Det er også konteksten for denne studien av kjærlighetsbegrepet i barnevernet.

1.3 Begrepsavklaring

Ordet begrep brukes her i betydningen «en anelse, en forestilling eller idé som er klart avgrenset og representerer en allmengyldig forestilling» (Ask & Olsen, Utsatte barn, 2018, s. 14). Jeg bruker ordene *den nye barnevernsreformen* og *den nye kjærlighetsdiskursen* når jeg viser til den siste barnevernreformen hvor ordet kjærlighet tas inn i loven for første gang. Når begrepet kjærlighet er brukt i entall så menes det ikke at målet med problemstillingen er å definere begrepet unisont, men at målet er å finne diskursive varianter av begrepet. Et dilemma forstås i denne studien som et valg hvor det, uansett hva som velges, vil være en uheldig side ved valget.

Jeg har valgt foucauldiansk diskursanalyse som metode. Foucault definerte aldri begrepet diskurs entydig (Hammer, 2017, s. 94). For meg har det vært viktig å velge en forståelse av diskursbegrepet som er samsvarende med Foucaults begrepsøkonomi slik at språkbruken blir konsistent. Videre har det vært viktig å velge diskursbegrep som også lar seg bruke i analytisk sammenheng. Valget falt på Svein Hammer sin forståelse av diskurs inspirert av Foucault; *«de omskiftelige prosessene hvor igjennom virkeligheten møtes, bearbeides, ordnes og gis retning – eller med en litt annen vinkling, det navnet vi setter på en analyse som ikke søker å vise hva virkeligheten er, men hvordan den fremkommer, formes og transformeres.»* (Hammer, 2017, s. 96). Begrepet diskursive ressurser viser til tilgjengeligheten av diskurser innen et definert område. En subjektposisjon i foucauldiansk forstand er en sosialt konstruert rolle med tilhørende rolleforventninger (Willig, 2013, s. 132), for eksempel rollen som leder i barnevernet, der det forventes at vedkommende står i bresjen for statens føringer. Siden mennesker er forskjellige vil de forholde seg forskjellig til de konstruerte rollene og utøve rollene på forskjellig vis. I denne sammenhengen er det derfor mer et spørsmål om hvilke handlingsrom og muligheter subjektposisjonene gir.

Barnevern kan regnes som en som en systemisk profesjonell praksis (VID, 2018). Det er også forståelsesrammen for denne oppgaven. Systemisk praksis bygger på systemteori, systemiske og sosialkonstruksjonistiske tilnærminger (VID, 2018). Systemteorien i denne oppgaven ligger til grunn som en forforståelse om at våre modeller av virkeligheten utvikles i sosialt samspill mellom mange systemer, og konstitueres gjennom språk, som i seg selv er konstituerende (Hansen, 1992, s. 19). I tråd med et slikt perspektiv er jeg opptatt av hvordan tekst virker på systemene. For eksempel er jeg i denne oppgaven opptatt av hvordan

forskjellige kjærlighetsdiskurser kan tenkes å virke inn på barnevernet som system, fremfor hva barnevernet som fenomen eller kjærlighet som begrep helt konkret kan være.

Jeg har valgt en forståelse av diskursanalyse som betyr at jeg ønsker å undersøke hvilke forestillinger som ligger til grunn for lovforarbeidene. Diskursanalysen går ut på å undersøke hvilke gamle forestillinger som fremføres, hvilke nye som kommer til og hvordan de bidrar til å konstituere virkelighetsoppfatninger. Analysens siste spørsmål omhandler hvilken betydning virkelighetsoppfatningene kan få for sosial praksis (Ask & Botnen Eide, 2018b, s. 15).

1.4 Avgrensning og presisering

Barnevernets praksis er all aktivitet som er hjemlet i barnevernloven. Når det fremkommer i barnevernlovens formålsparagraf at barn skal møtes med kjærlighet, er det i lovens kontekst utsatte barn det vises til. Begrepet utsatte barn er et sentralt begrep både i velferdspolitikken og i barnevernfeltet, men begrepet er diffust og brukes i mange ulike sammenhenger hvor det tillegges ulik mening. Med støtte i NOU 2009:22 har jeg valgt å forstå utsatte barn som barn og unge som er eller har vært utsatt for vanskjøtsel, omsorgssvikt og eller vold (BLD, 2009, s. 10). Språk og begrepsbruk virker normativt og former menneskers oppfatning om rett og galt (Øfsti, 2010, s. 19). Spørsmålet om utsatte barn er dermed også et spørsmål om diskurser (Ask & Olsen, Utsatte barn, 2018, s. 25). Diskursen om utsatte barn er av interesse for denne studien fordi 'utsatte barn'-diskursen kan avgi subjektposisjoner inn i kjærlighetsdiskursene. Av hensyn til studiens omfang har jeg valgt å ikke utdype 'utsatte barn' -diskursen mer enn jeg har funnet formålstjenlig for selve analysen.

Begrepene i den nye barnevernreformen får sin sosiale konstruksjon i en kontekstuell helhet. Det kan derfor være vanskelig å forstå begrepet uten å se det i kontekst og sammenheng med de tilhørende begrepene. Samtidig blir det for omfattende å gjøre rede for alle begrepene i denne studien. Viktige begrep for reformen som omtales i oppgaven, men som ikke underkastes grundigere avklaring er barnets beste-begrepet, rettighetsbegrepet og prinsippet om barns medvirkning i egen sak.

Blant de 160 hørings svarene til NOU 2016:16 så har Barne- og likestillingsdepartementet vurdert et fåtall innspill med hensyn til hva som legges i begrepet kjærlighet, og hvilke implikasjoner det kan få for barnevernets praksis. Jeg går kun inn i et fåtall hørings svar. Derfor vil det være mange diskurser om kjærlighet som forbigås. Av de gjenværende har jeg

av hensyn til oppgavens omfang begrenset meg til å ha fokus på de mest dominerende diskursive agentene. Det vil si at Forandringsfabrikken har fått en sentral rolle.

1.5 Studiens oppbygging

I det første kapittelet gjør jeg rede for bakgrunn og begrunnelse for valg av tema og problemstilling. Videre hvordan de mest sentrale begrepene er brukt, og hvordan studien er avgrenset. I studiens teorikapittel redegjør jeg for relevant teori for studiens problemstilling. Hensikten er å se på kjærlighetsbegrepet i et bredere perspektiv for å forstå hvordan det fremstilles i den nye barnevernreformen. Som et konstituerende bakteppe for barnevernets praksisfelt gjør jeg rede for utviklingen av barnevernet, med vekt på noen sentrale trekk. Kapittelet avsluttes med en presentasjon av relevant forskning for studien. Kapittel tre beskriver studiens metode og metodologi. Her vil jeg gå inn på den kvalitative tilnærmingen, studiens reliabilitet, validitet, etiske vurderinger og egen forforståelse. I kapittel fire gjør jeg rede for funnene og drøfter de. Kapittel fem oppsummerer studiens hovedpunkter og peker på veien videre.

2 Teori

I dette kapittelet presenterer jeg det teoretiske rammeverket for studien. Hensikten med studien er å finne ut hvordan kjærlighetsbegrepet er konstruert i den nye barnevernreformen, og hvordan innføringen av kjærlighetsbegrepet kan bidra til å forme barnevernets praksis. Teorien i dette kapittelet danner grunnlaget for analysen i kapittel fire, og består av fire underkapittel som gjør rede for kjærlighet i profesjonelle praksiser, ulike perspektiv på kjærlighet, utviklingstrekk i barnevernet og aktuell forskning.

2.1 Kjærlighet i profesjonelle praksiser

Professor og sykepleier Herdis Alvsvåg deler forståelse av kjærlighet inn i tre områder. Kjærlighetens epikk, kjærlighetens poetikk, som handler om hvordan kjærlighet kan utøves, og kjærlighetens logikk, som viser til rammene kjærligheten kan utøves innen (Alvsvåg, 2010, s. 244). Det skilles også mellom kjærlighet i profesjonelle og romantiske relasjoner. Jamfør problemstillingen og forskerspørsmålet har jeg valgt å ha fokus på handlingsaspektet ved bruken av kjærlighetsbegrepet i profesjonelle kontekster, og gjennom diskursanalysen vil jeg ha fokus på «kjærlighetens logikk» og de forskjellige rammene eller diskursene kjærligheten utøves innen.

2.1.1 Profesjonell kjærlighet - kjærlighetshandlinger

Alvsvåg mener at kjærligheten i profesjonell omsorg har en konkret side i form av kjærlighetshandlinger. Kjærlighet er ikke bare en følelse, men like mye en aktivitet. Alvsvåg mener at helsearbeidere må ha et profesjonelt forhold til kjærlighet, og at helsearbeidere også må vise kjærlighet i situasjoner hvor den ellers ikke fremkommer spontant. Alvsvåg synes ikke å mene at omsorgsarbeidere kan levere eller produsere kjærlighet, men at det er et etisk krav til profesjonelle omsorgsarbeidere å tilrettelegge og skape «rom» for kjærlighet. Det kan være vanskelig å skape dette «rommet» eller relasjonen. Det kan for eksempel ha sammenheng med at barna og eller foreldrene oppleves som sinte og usympatiske. For den ansatte i barnevernet kan dette bidra til lignende reaksjoner og irritasjon. Alvsvåg mener da at det nest beste man kan gjøre i slike situasjoner er å handle *som om man elsker* (Alvsvåg, 2010, s. 249). Ifølge Alvsvåg holder det ikke at helse- og sosialarbeidere lærer seg faget. Sosialarbeidere må også jobbe med seg selv slik at de blir «gode mennesker». Sosialarbeidere

må «dannes» til å bli gode mennesker. Først da faller det spontant å yte nestekjærligheten og barmhjerteligheten overfor den lidende (Alvsvåg, 2010, ss. 246-252). Terese Aslanian peker på at kjærlighet ofte blir sett på som en følelse, men at vi ved å anse kjærlighet som en praksis kan tenke på kjærlighet som en ferdighet; en praksis som vi kan øve på, og bli bedre til (Aslanian T. , 2014, s. 39).

Omsorg er et av barnevernets mest sentrale begrep, som farger, og blir farget av, kjærlighetsdiskursen. Kjennskap til omsorgsdiskursene er viktige for å forstå hvordan kjærlighetsdiskursene i den nye barnevernreformen fremstår og utvikler seg. Barnevernets omsorgsdiskurser er svært omfattende, og lar seg ikke gjøre rede for innen denne studiens rammer. Jeg må derfor nøye meg med å nevne et forhold som jeg kommer tilbake til i analysekapittelet: det at enkelte hevder at barnevernets praksis er kjønnet, og at det i de nordiske landene er vokst frem en politisering av omsorgen. En politisert omsorg kan ses på som et uttrykk for at oppgaver som tidligere og tradisjonelt sett har vært utført av kvinner, er profesjonalisert (Vike, 2016, s. 200). Profesjonalisering av sosialt arbeid har ført til en profesjonalisering av språket, som igjen har ført til bruk av et psykologisert språk (Thrana H. M., 2015, s. 17) Det er ikke bare en dreining innen faget generelt, men en tendens i samfunnet som har medført at vi har fått en terapeutisk kultur (Madsen, 2010, s. 41). Den terapeutiske kulturen har også slått rot i barnevernet, og Thrana mener at kjærligheten bør inngå i et behandlingsperspektiv (Thrana H. , 2018, s. 229).

I dette avsnittet om kjærlighet i profesjonelle praksiser har jeg valgt å gjøre rede for et syn som går på at kjærlighet i profesjonelle relasjoner fremkommer som kjærlighetshandlinger. Kjærlighetshandlingene er ikke knyttet til kjærlighetsfølelser, men til sosialarbeideren sine personlige egenskaper og ferdigheter. Videre at kjærligheten i profesjonell sammenheng kan bli oppfattet som et middel for å oppnå endring.

2.1.2 Profesjonell kjærlighet - pålagt kjærlighet

Cecilie Basberg Neumann publiserte i 2012 – altså seks år før kjærlighetsbegrepet ble tatt inn i barnevernloven – en artikkel om kjærlighetsbegrepet i barnevernet (Neumann, 2012). I sin drøfting av kjærlighetsbegrepet refererer hun ofte til Barnevernpanelets rapport fra 2011. Barnevernpanelet ble opprettet av Barne- og likestillingsdepartementet å gi råd og anbefalinger inn mot fornyingsarbeidet med barnevernloven før selve barnevernreformen.

Min vurdering etter gjennomgang er at rapportens begrepsbruk ligger tett opp til dagens, derfor har jeg valgt å gå videre med Neumanns betraktninger i både teori- og analysedelen.

Neumann kaller kjærlighetsoppfordringen som ligger i den nye barnevernreformen et kjærlighetskrav. Med det viser hun til at barnevernbarna sitt behov for kjærlighet oversettes til en plikt og et krav til de ansatte i barnevernet om å gi barna denne følelsen. Neumann viser til en kjærlighetsdiskurs om at det er foreldreaktig kjærlighet som skal leveres, altså som om barnevernbarna er de ansattes egne barn. Neumann stiller spørsmålet «om det er rimelig og fornuftig å forvente av en barnevernsarbeider at hun skal produsere og ”levere” de rette følelser av foreldreaktig kjærlighet for barnet hun skal hjelpe og gi omsorg til innenfor en profesjonell hjelpekontekst» (Neumann, 2012, s. 107). Altså et spørsmål om hvordan det er mulig å stille et slikt prestasjonskrav i det hele tatt? I forlengelsen av dette spør Neumann om hva det kan komme av at dette prestasjonskravet akkurat stilles til de ansatte i barnevernet? Kort oppsummert peker Neumann blant annet på at sosialt arbeid kan forklares som en kjønnet aktivitet dominert av kvinner. Kjønnetheten preges av en feministisk omsorgsrasjonalitet der morsomsorgen er et ideal. Når det gjelder slik profesjonalisert omsorg viser Neumann til Arlie Russel Hochschilds forskning på flyvertinners følelsesarbeid. Hochschild problematiserer det å for eksempel måtte yte ektefølt kjønnet omsorg til mannlige passasjerer i en kontekst der naturlige følelser og adferd som irritasjon, sinne og frustrasjon ikke er legitime, og videre at det er tjenesteyteren sitt ansvar at kunden får det han har betalt for og blir tilfredsstilt. Neumann peker på denne serviceomsorgen som blant annet strukturelt betinget. Ifølge Neumann kan de samme underordningsmekanismene reproduseres i sosialt arbeid når barnevernets ansatte blir pålagt å vise et bestemt sett følelser – som for eksempel kjærlighet (Neumann, 2012, ss. 112-114).

Dersom forutsetningen for kjærlighet er at den spontant oppstår i grunnleggende og lange relasjoner, så kan den være vanskelig å generere i en profesjonell kontekst med midlertidighet og stadige innslag av manglende valgfrihet (Neumann, 2012, s. 117). Et annet kompliserende forhold er at ingen kan garantere hvor lenge en relasjon i barnevernet varer. Det kan være at barnet flyttes, eller at den ansatte bytter jobb. Hvis både barnet og den voksne har lagt mye i relasjonen kan et relasjonsbrudd bli u hensiktsmessig for begge, og oppleves som et svik for barnet. Det er heller ikke alle barn som makter eller ønsker å ta imot kjærlighet fra andre enn sine foreldre eller nære (Neumann, 2012, ss. 104-124). Psykolog Kirsti Ramfjord Haaland sa i en forelesning på VID om barn, profesjonelle og kjærlighet at «alle barn vil bli elsket, barn må få velge hvem de vil være sammen med, ellers blir det mye pushing!» (Haaland, 2018). I

barnevernet er det kun i liten grad mulig for barn å velge hvem de 'vil være sammen med'. Det er også en alminnelig erfaring at barn primært ønsker omsorg fra mennesker som elsker dem, og ikke fra betalte fremmede (Page, 2011, s. 313), men barn kan ofte være i stand til å finne alternative voksne som gir kjærlighet og støtte når de ikke kan få det av sine primære omsorgspersoner (Helgeland 1996, s. 119). Barns behov for og muligheter til å ta imot kjærlighet er altså varierende. På den andre siden er det heller ikke slik at alle barn utløser kjærlige eller gode følelser hos alle voksne de møter. Neumann mener at det i en slik kontekst ikke er uproblematisk å pålegge de ansatte i barnevernet å tilegne seg og utvise slike følelser (Neumann, 2012, s. 107).

Som nevnt i innledningen til denne studien, er barnevernet ofte preget av konflikter. Et forskningsarbeid med sikte på å avdekke psykologiske belastninger ved en akuttvakt viste at ansatte i barnevernet er utsatt for påkjennelser. Et moment som ble trukket frem er at det er en belastning å kjenne på et misforhold mellom det de faktisk føler, og det de er forventet å uttrykke av følelser. (Kassah, Kassah Kwesi, & Dahl, 2015, s. 9). Anne-Marthe Rustad Indregard kaller dette for emosjonell dissonans, og hennes forskning viser at sosialarbeidere og vernepleiere er den yrkesgruppen i Norge som oppgir å ha høyest emosjonelle krav (Indregard, 2018).

Neumann mener at dersom en eventuell dominerende diskurs i det nye barnevernet om at barn skal møtes med foreldrelignende kjærlighet ikke blir problematisert, så kan det trekke i retning av en mindre, eller en annen type, profesjonell barnevernspraksis (Neumann, 2012, s. 14). Randi Kroken mener at myndighetene underkommuniserer kjærlighetskravets kompleksitet. Hun mener videre at når staten lovbestemmer et kjærlighetskrav, så flyttes ansvaret nedover i organisasjonen. Kroken antyder, med henvisning til Habermas, at dette er en uheldig måte å skille makt og handling på. Slik jeg forstår hennes utlegning av Habermas så handler det om at det må være et samsvar mellom intensjon og handling. Når intensjonen er sentralt bestemt – å møte barn med kjærlighet – så bryter det med Habermas sitt prinsipp om at relasjonens innhold må skapes gjennom en dialog der det blir oppnådd felles forståelse og enighet; ikke ved at et moralsk ansvar om å møte barn på en god måte blir instrumentalisert gjennom et kjærlighetskrav. Slik jeg forstår Kroken mener hun derfor at det fra myndighetene sin side ikke kan bestemmes at barn skal møtes med kjærlighet (Kroken, 2016, ss. 183-185). Kroken mener videre at en slik instrumentalisering kan bidra til å svekke det sosiale arbeidets umiddelbare og førrefleksive kroppsliggjorte kunnskap. Neumann er inne på det noe av det samme når hun hevder at omsorgsinholdet endrer seg når det blir institusjonalisert. I en

institusjonalisert sammenheng kan det det å gi omsorg ses på som et middel for å nå eller å unngå en tilstand. Altså en annen type omsorgsrasjonalitet enn den som forbindes med for eksempel betingelsesløs foreldrekjærlighet (Neumann, 2012, s. 112).

I dette avsnittet om pålagt kjærlighet har jeg vist til Neumann, Hochschild og Indregard som fremholder at det å pålegge sosialarbeidere å møte brukere med bestemte følelser kan føre til et emosjonelt stress som Hochschild kaller for *labour of love*. Kjærlighetskravet kan også medvirke til at det etableres underordningsmekanismer. Med referanse til Kroken og Neumann er det vist at et kjærlighetskrav kan medvirke til en instrumentalisering av det sosiale arbeidet.

2.2 Fire perspektiv på kjærlighet

Det finnes psykologiske, sosiologiske, filosofiske, biologiske, historiske, og religiøse kjærlighetsdiskurser, men kunnskap om kjærlighet kan også trekke veksler på livserfaringer, psykologi og akademiske teorier formet av ulike kulturelle diskurser (Øfsti, 2010, s. 36). Kjærlighet kan også ses på i et etisk perspektiv og i lys av feministisk teori (Neumann, 2012, s. 106). Jeg har valgt å gjøre rede for kjærlighetsbegrepet i et nestekjærlighets-, anerkjennelses- og systemisk-biologisk perspektiv, slik Thrana har gjort det i sin doktoravhandling om kjærlighet i sosialt arbeid (Thrana H. , 2015). Til slutt trekker jeg inn teori om kjærlighet i det postmoderne samfunnet.

2.2.1 Kjærlighet som nestekjærlighet

Kjærlighetsbegrepet brukes oftest i omtale av romantiske forhold mellom voksne og mellom foreldre og barn. Filosofen Axel Honneth mener at dette er en smal definisjon av kjærlighetsbegrepet, og at det også vil være nyttig å bruke ordet kjærlighet for å beskrive andre relasjoner enn de romantiske og familiære (Honneth, 2008, s. 104). Nestekjærlighet er det mest kjente perspektivet for kjærlighet i profesjonelle relasjoner. Nestekjærlighet er ikke primært forankret i relasjonen, men i en plikt til å hjelpe andre fordi mennesket har en uoverstigelig verdi i seg selv (Thrana H. , 2014). Thrana mener at nestekjærlighetsbegrepet stammer fra kristendommen og et bud om å «elske sin neste som seg selv». Dette i betydningen av å «elske» alle mennesker (Thrana H. , 2018, s. 219). Begrepet nestekjærlighet i den forstand er altså mye videre, og kan brukes til å beskrive kjærlighet i profesjonelle relasjoner. I nestekjærlighetsdiskursen som Thrana beskriver så forener begrepet *caritas*

begrepene *eros* og *agape*. Eros viser til et begjær for å bli elsket, og for å ha noen å elske. Agape handler om å gi kjærlighet ubetinget, og uten å vente noe tilbake. Thrana beskriver denne ubetingede kjærligheten som et idealistisk mål som det er umulig å nå. Caritas favner om både eros og agape i det som Thrana kaller forbarmende kjærlighet, en kjærlighetsaktivitet hvor man gir og får. Thrana viser til den danske filosofen og presten Knud Ejler Christian Løgstrup når hun utlegger nestekjærlighet som et moralsk spørsmål og en etisk utfordring. Hun kaller dette for en dyd. Den etiske utfordringen ligger i at nestekjærligheten ikke kan vedtas, men ligger i hver enkelt sin sosialarbeiders moral. Thrana sier det slik;

Her møter kjærligheten et problem med å inngå i en del av en profesjonell praksis i en offentlig velferdstjeneste fordi den er personavhengig, individuell og ikke kan vedtas som en prosedyre eller metode i arbeidet. Nestekjærligheten i sosialfaglig arbeid vil derfor først og fremst være en moralsk fordring for den enkelte sosialarbeider, der organisasjonen kan oppfordre til nestekjærlighet (Thrana H. , 2018, s. 222).

Thrana viser til Løgstrup når hun beskriver nestekjærlighet i profesjonell praksis som evnen og viljen til å vise forståelse, medfølelse og kjærlighet uten å kreve atferdsendring. I dette ligger en aksept av den andre som er nødvendig for at vedkommende skal kunne oppleve å bli møtt med kjærlighet (Thrana H. , 2018, s. 222). Når det kommer til praktisk sosialt arbeid mener Thrana at omsorgen ikke kan baseres på nestekjærlighet alene, men må komplementeres med kjærlighet som anerkjennelse, der personlig utvikling vektlegges (Thrana H. , 2018, s. 229).

2.2.2 Kjærlighet som anerkjennelse

Janet L. Finne har i sin artikkel *Love and justice* skrevet om kjærlighet i sosialt arbeid. I denne konteksten peker hun på at «acceptance» (oversatt til anerkjennelse i denne studien) er et av de viktigste begrepene i faget sosialt arbeid sin historie (Finne, 2010, s. 179). Hun har her tatt utgangspunkt i Sharon B. Berlin. Berlin mener i tillegg at begrepet anerkjennelse, som brukt i sosialt arbeid er, «one of the most commonly used but ill-defined concepts in social work» (Berlin, 2005, s. 482). Begrepet anerkjennelse i sosialt arbeid er for omfattende til at det er mulig å gi det en fyllestgjørende behandling innen denne studiens rammer. Jeg har derfor valgt å avgrense redegjørelsen ved å ta utgangspunkt i Thranas bruk av begrepet.

Thrana trekker veksler på filosofen Georg Wilhelm Hegel for å vise at kjærlighetsbegrepet også kan brukes i profesjonelle relasjoner. Hegels tese er at evnen til kjærlighet er en del av menneskets dannelsesprosess, der det private mennesket med hele sitt jeg også blir et offentlig sosialt menneske (Thrana H. , Kjærlighet. Et gammelt begrep i framtidens barnevern, 2018, s. 223). En slik tolkning er etter min mening i tråd med det moderne og demokratiske dannelsessynet. I det moderne dannelsessynet er det et mål at borgerne er kritiske, reflekterende og deltakende (Isaksen, 2011, s. 280). Slik jeg forstår Thrana handler dette at kjærlighet kan beskrives som sosial anerkjennelse utover det private, og at kjærlighet som sosial anerkjennelse kan gis av profesjonelle. Thrana støtter seg på Honneth og psykoanalytikerens Donald Winnicott når hun drøfter kjærlighet som anerkjennelse i sosialt arbeid med barn. Svært forenklet baserer denne forståelsen seg på idéen at kjærlighet oppstår i tilknytnings- og separasjonsprosessene mellom barn og foreldre. Hvis foreldrene utholder og takler barna i disse kampene, så vil barnet føle seg elsket og anerkjent. Berlin mener at en slik form for anerkjennelse bidrar til at vi kommuniserer en strategi for hvordan vi kan anerkjenne oss selv og andre. I dette ligger også muligheten for endring av tanker, følelser og adferd. Anerkjennelse kan slik bidra til større tro på at ting kan bli bedre og dermed styrke evnen til å endre ens egen situasjon. (Berlin, 2005, ss. 483-502). Thranasforskning påpeker at lignende utholdenhetsprosesser kan gjentas i møtet mellom barn og barnevernsarbeidere, og at barnevernbarna opplever utholdenheten og anerkjennelsen fra de profesjonelle som kjærlighet (Thrana H. , 2018, ss. 222-226). I innledningen til denne studien problematiserer jeg muligheten for utøvelse av kjærlighet i sosiale praksiser preget av konflikter og aggresjon. Thrana mener at barns motstand og aggresjon kan ses på som et uttrykk for at barnevernbarna tester relasjonenes kvaliteter. Hun kaller dette en kjærlighetstest. Kjærlighet betyr, i dette perspektivet, at profesjonelle anerkjenner barnet som en unik person. Relasjonene preges av glede, av varme, og av utholdenhet når konfliktene oppstår. Barna opplever å bli sett på som venner og medmennesker. I et større perspektiv opplever barna at de er selvstendige og frie medborgere som tar del i det vanlige samfunnslivet (Thrana H. , 2018, s. 226).

Slik jeg forstår Thrana, vektlegger hun i sin bruk av anerkjennelsesbegrepet at barnet og den voksne inngår i en komplementær relasjon: den voksne gir, og barnet får. Finne nyanserer dette, gjennom at: «acceptance can only be understood in a dialectical relationship with possibilities of change» (Finne, 2010, s. 180). Det dialektiske viser blant annet til en postmodernistisk tankegang om at det ikke finnes noen endelig sannhet, nøytralitet eller fasit for hvordan liv skal leves eller hvilke løsninger som er riktige (Finne, 2010, s. 191).

Anerkjennelse handler, innen dette perspektivet, slik sett om symmetriske og dialektiske relasjoner der både barnet og den voksne må bidra for å skape anerkjennelsen. I lys av dette må en slik anerkjennelse være gjensidig. En slik forståelse av anerkjennelsesbegrepet er også mer i tråd med diskursen om det kompetente barnet som jeg kort vil nevne i kapittel 2.2.5.

Denne studien bygger på en systemisk og systemteoretisk forståelse av menneskelig samhandling. Kjærlighet som anerkjennelse kan i et slikt paradigme ses på som et relasjonelt fenomen. I dette ligger det at kjærlighet ikke er «pakke» man gir, eller som det er mulig å motta, men noe man utvikler sammen med noen. I tillegg har også anerkjennelsen sine grenser. Sharon Berlin, som blant annet har inspirert Finne, sier at «it does not mean that all of our client's specific behaviours are acceptable (e.g. those that inflict harm on others or the self)» (Berlin, 2005, s. 485). Berlin mener at medfølelse (compassion) er sentral del av anerkjennelse, og at dette utgjør en risiko: «...compassion toward a person in need can easily devolve into condescension, serve as an exercise in self-fulfillment, and leave the recipient feeling resentment, helpless, dependence or both» (Berlin, 2005, s. 484).

I dette underkapittelet har jeg vist annen teori som knytter anerkjennelsesbegrepet til Thrana, som mener at anerkjennelse er en form for kjærlighet som bør være til stede i barnevernet. Jeg har vist til Finne og Berlin som vektlegger anerkjennelse i dialektiske relasjoner, og at anerkjennelse har sine grenser.

2.2.3 Kjærlighet i et systemisk – biologisk perspektiv

Biologen og kybernetikeren Humberto Maturana hevder at det ikke finnes ulike typer kjærlighet, for eksempel mor - barn kjærlighet, men at kjærligheten kommer til uttrykk på forskjellige måter i ulike relasjoner. Maturana mener at kjærlighet er en biologisk forutsetning for artens overlevelse, og har beskrevet den som en universell kraft som binder mennesker sammen på ulike måter (Thrana H. , 2018, ss. 226-228). Jeg tolker dette dithen at Maturana mener at kjærlighet på gruppenivå er et biologisk behov, men at kjærligheten leves ut i kulturelle kontekster og gjennom språk. Slik sett binder kjærligheten de følelsesmessige komponentene og relasjonene i de biologiske og kulturelle systemene sammen. Kjærlighet forutsetter, i dette perspektivet, kultiverte mennesker, i betydningen etisk handlende mennesker. Kjærlighet er dermed ikke naturgitt, eller en selvfølge, men en aktivitet som det må legges til rette for. Thrana har i sin forskning vist at ansatte i barnevernet trenger rom for å gi ungdommene kjærlighet. Ansatte i hennes undersøkelser sa blant annet at det var viktig at

de kunne være tilgjengelige for ungdommene store deler av døgnet – også etter vanlig arbeidstid. Terese Aslanian har skrevet om kjærlighet i barnehagen. Hun løfter frem et lignende synspunkt når hun sier at «kjærlighet i barnehagen innebærer å la barnas behov øve en kontinuerlig innvirkning på systemet (regler, rutiner, det fysiske og psykososiale miljøet) slik at systemet blir «skapt» i respons til barna» (Aslanian T. , 2014, s. 39).

2.2.4 Kjærlighet i det postmoderne samfunn

Jeg har valgt å ta med teori om kjærlighet i det postmoderne samfunn, fordi disse diskursene griper inn i problemstillingens spørsmål om hvordan kjærlighetsdiskursene formes i dag. Øfsti har pekt på hvordan ulike kjærlighetsdiskurser har utviklet seg. Helt frem til vår moderne tid har ekteskapelige forhold handlet om praktiske forhold og strategiske valg for å få best mulige livsvilkår. Kjærlighet var en romantisk idé, ofte beskrevet i diktning. Kjærligheten var en idé som det kunne innebære risiko å forfølge i det virkelige liv. Fra å handle om fjerne drømmer og lett underholdning, har kjærlighet for mange blitt noe av det viktigste i livet. Øfsti viser til Ulrich Bech og Elisabeth Beck-Gernsheim når hun peker på at idéen om den romantiske kjærligheten har befestet seg som en sekulær religion (Øfsti, 2010, ss. 46-63). I dag har kjærlighet for mange blitt en markør for hvor vellykkede de er i sosiale sammenhenger. Kjærlighet har blitt et mål, middel og en målestokk for personlig utvikling, selvrealisering og lykke. Eller som Øfsti skriver: «Vi tillegger kjærligheten en egen verdi; vi helliggjør og mystifiserer kraften i møtet med kjærligheten» (Øfsti, 2010, s. 62).

Idéen om det postmoderne handler blant annet om hvordan samfunnet har endret seg siden moderniteten (1980) og frem til i dag. Stikkord for postmodernismen er blant annet mangfold, individualisme og frihet (Foros & Vetlesen, 2015, s. 76). Individualisme og friheten til å velge også i kjærlighetsrelaterte forhold beskrives ofte som en demokratisering av kjærligheten. Det vil si at vi kan velge hvem vi vil være sammen med og på hvilken måte (Øfsti, 2010, s. 57). I barnevernet har demokratiseringsdiskursen fått en litt annen vinkling. I NOU 2000:12 fremkommer det ifølge Randi Kroken at det fra myndighetene sin side var et behov for å etablere en demokratisk diskurs i barnevernet (Kroken, 2016, s. 179). Den demokratiske diskursen var nødvendig for å styrke barnevernets legitimitet. Siv Kristine Schrøder mener at barnevernsbarn, på grunn av demokratiserings- og individualiserings-prosessen, nå i større grad enn før ses på som selvstendige sosiale aktører. Barna har fått flere selvstendige rettigheter og det er blant annet ingen nedre aldersgrense for barns rett til medvirkning. Schrøder peker på at rettighetsdiskursen og styrkingen av barnets autonomi, også opp mot

foreldrene, kan ha en nedside. Hun mener at det økte fokuset på barnets rettigheter og barnet som en egen aktør kan svekke det fellesskapet som barn trenger for å oppleve nærhet og omsorg (Schrøder, 2018, s. 83). Demokratiseringsteorien er kritisert, spesielt fordi mange mennesker ikke har den friheten og de valgmulighetene teorien legger til grunn (Øfsti, 2010, s. 63). Dette er også ei sentral problemstilling i sosialt arbeid (Finne, 2010, s. 192).

Ifølge Anthony Giddens er idéen om den demokratiserte kjærligheten av nyere dato. Giddens foreslår at kjærlighetsrelasjoner i det sen-moderne samfunnet ikke er så betinget av visse sosiale strukturer som før, slik som for eksempel at ekteskapet fungerte som en pakkeløsning der kjærlighet var et av momentene. Reproduksjon, omsorg for barn og økonomi kunne være en like viktig del av denne pakken som kjærlighet. Giddens mener at det vokser frem en ny type kjærlighetsidealer som ikke har andre funksjoner enn å være kjærlighetsrelasjoner. Han kaller dette for «pure relationships» og beskriver det slik: «The pure relationship is sought only for what the relationship can bring for the partners involved» (Giddens, 1991, s. 91). De rene relasjonene opprettes kun for å fylle emosjonelle behov. Når disse behovene ikke er til stede, eller kan mettes annet sted, er relasjonens forpliktelse (commitment) over hvis en av partene velger det (Giddens, 1991, ss. 88-92).

I dette underkapittelet om kjærlighet så har jeg beskrevet fire perspektiv på kjærlighet som er aktuelle for problemstillingen. I studiens analysedel trekker jeg veksler på disse når jeg ser på hvilke kjærlighetsdiskurser som fremkommer i den nye barnevernreformen.

2.3 Barnevernreformen – mot et nytt barnevern

Barnevernet som fag- og praksisfelt er i endring (Ask & Botnen Eide, 2018b, s. 13). Mitt anliggende i denne studien er å frembringe kunnskap om kjærlighetsbegrepet i barnevernreformen gjennom diskursanalyse. Diskursanalysen betinger en kontekstuell forståelse av feltet den virker i. I samfunnsvitenskapelige undersøkelser av sosialt arbeid er det vanlig å bruke velferdsmodeller som utgangspunkt for å få en slik forståelse (Christiansen, 2011, s. 22). I Norge står den nordiske velferdsmodellen sterkest (Strand, 2006, s. 72). Bente Kojan ved NTNU mener imidlertid at trekk fra den anglo-amerikanske velferdsmodellen vil gjøre seg stadig mer gjeldende i Norge, og at modellen vil få større betydning for barnevernets praksis fremover (Kojan, 2011, s. 7). Modellene representerer kun en forenklet beskrivelse av fagfeltet, og flere trekk vil være sammenfallende for begge modellene

(Tuastad, 2014a, s. 19). Fremstillingen bærer også preg av dette. Jeg har kun valgt ut noen få momenter med hensyn til hvilke syn på barn og foreldre modellene reflekterer.

2.3.1 Den anglo-amerikanske velferdsmodellen

I den anglo-amerikanske modellen står det biologiske prinsippet sterkt. I den biologiske diskursen ligger det en idé om at barnets foreldre er de beste omsorgsgiverne. Familien er den primære omsorgsbasen. Barna skal bli møtt på sine behov innenfor familien. Ingen andre, eller andre omsorgsløsninger, anses å kunne fylle de psykososiale behovene i samme grad. I en slik diskurs ser man vanskelig for seg at noen uten familiære relasjoner til barnet kan ta på seg denne omsorgsoppgaven (Tuastad, 2014b, s. 45).

Den anglo-amerikanske modellen vektlegger samfunnets og foreldrenes behov, og det er viktig at barn og foreldre tilpasser seg samfunnet (Vik, 2014, ss. 4-5). Betegnende for dette forholdet er Norge importerer metoder fra land som står i den anglo-amerikanske modellen (Tuastad, 2014b, s. 25). Disse evidensbaserte metodene har implisitte normative standpunkt og sikter på å påføre barn forandring utenfra. Jessica Jønsson og Bente Kojan peker på at denne typen individualisering av de sosiale problemene kan medvirke til at velferdstjenestene og det sosial arbeidets karakter endres. Jønsson og Kojan peker på at barnevernets arbeid består både av relasjonell og emosjonell støtte og bistand, men også kontroll og bruk av tvang og makt. I en kontekst der sosiale problemer anses som noe som må endres av hensyn til samfunnet, løftes kontroll- og maktaspektet på bekostning av det relasjonelle sosiale arbeidet (Jønsson & Kojan, 2017, ss. 303-304).

Den anglo-amerikanske modellen har en tydeligere legalistisk innstilling enn den nordiske modellen. Det vil si at den er rettet inn mot de mest alvorlige sakene med vanskjøtsel, omsorgssvikt og mishandling (Tuastad, 2014a, s. 23). Denne modellen kalles også en «child protection model» som i norsk sammenheng ofte knyttes til 'utsatte barn'-diskursen (Christiansen, 2011, s. 22). 'Utsatte barn' -diskursen har mange paralleller til et barnesyn som blant annet Therese K. Aslanian kaller det sårbare barnet. Diskursen er knyttet til den romantiske idéen om barn som naturlige og uskyldige små mennesker. Denne diskursen rommer en idé om at de utsatte og de sårbare barna trenger beskyttelse og kjærighet, og at dette er noe de må få for å klare seg (Aslanian T. , 2016, s. 25).

Kojan peker på at det i en anglo-amerikansk velferdsmodell er fokus på å bistå barn etter normative kriterier. Det vil si at barnevernet ifølge henne er preget av middelklasseverdier og moralsk indignasjon over foreldres foreldreskap (Kojan, 2011, s. 63). Satt på spissen, at det foregår en klassekamp om hvordan barn skal oppdras, og at barnevernet er et redskap for å styre de lavere klassene (Kojan, 2011, s. 63). I en slik modell blir strukturelle forklaringsmodeller, som for eksempel barnefattigdom, lagt vekk. Edgar Marthinsen og Willy Lichtwark beskriver i boken sin, *Det nye barnevernet*, en lignende utvikling som Kojan: at barnevernforeldrenes personlige faktorer blir overestimert, og at barnevernet kan være på vei til å få en mer disiplinerende funksjon, der hensikten er å endre de lave klassenes preferanser, holdninger og verdier. De mener også at barnevernet slik sett virker undertrykkende (Marthinsen & Lichtwark, 2013, s. 76).

2.3.2 Den nordiske velferdsmodellen

I Norge og i de andre nordiske landene er det vanlig å tenke at velferdsordningene er til for å sikre de sosialdemokratiske idealene, som blant annet frihet, likhet og solidaritet. I det ligger det at alle skal ha like muligheter for personlig utvikling, frihet fra undertrykking og paternalisme. Barnas rettigheter har lenge stått sterkt i denne modellen for eksempel symbolisert ved at norske barn i 1981 fikk et eget barneombud (Strand, 2006, s. 72). Idealene fra den nordiske velferdsmodellen er sterkt representert i den norske barnevernreformen gjennom NOU 2016:16. I NOU-en, som bærer tittelen *sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*, understrekes det blant annet at loven er rettighetsbasert, og at barnet er hovedpersonen. Barnevernreformen, og særlig barnas rettigheter, er blant annet forankret i FNs barnekonvensjon (NOU 2016:16, s. 14). I den heter det at «barn bør vokse opp i et familiemiljø, i en atmosfære av glede, kjærlighet og forståelse for å sikre full og harmonisk utvikling av deres personlighet» (Barnekonvensjonen, 2003, s. 6). Internasjonale organisasjoner som for eksempel FN påvirker norsk politikk gjennom avtaler, gjennom samarbeid, og gjennom ideologisk påvirkning som endrer våre verdier, begrepsbruk og velferdspraksis (Tvetter Thoresen, 2015, s. 43).

Katrin Kriz og Marit Skivenes mener at et av de mest dominerende trekkene er utviklingen i retning av et barnesentrert barnevern. De hevder at den barnesentrerte barnepolitikken består av tre utviklingstrekk. For det første det strukturelle, primært gjennom at barn får utvidede juridiske og prosessuelle rettigheter, som i barnevernreformen blant annet kommer til uttrykk gjennom barns rett til økt medvirkning, uavhengig av sine foreldre, og som part i egen sak.

Styrkingen av barnets beste-begrepet er en del av denne diskursen. For det andre at fokuset på de voksnes tilnærming til barn tillegges økt vekt. Et eksempel på dette fra barnevernreformen er lovens tydelighet på at barn skal møtes med kjærlighet og samarbeid. Det tredje utviklingstrekket er at barndommens egenverdi tillegges større vekt; barnets liv skal leves her og nå (Kriz & Skivenes, 2011, s. 449). I den nordiske velferdsmodellen har synet om det kompetente barnet vokst frem. Dette synet støtter seg på nyere forskning som viser at barn har større samspillskompetanse enn tidligere antatt, helt fra fødselen. I dette perspektivet tillegges samspill og barnets egen evne til sosial samhandling større vekt, og barna ses på som selvstendige sosiale aktører. Det vi ser at barn selv kan medvirke til at kjærlighet utvikles i relasjonene de inngår i (Aslanian T. K., 2016, s. 25).

I dette kapittelet om utviklingstrekk i barnevernet har jeg pekt på noen forhold i lys av den anglo-amerikanske og den nordiske velferdsmodellen som jeg vil trekke vekslers på i studiens analysedel. Sentrale momenter fra velferdsmodellene er hvordan de ulike synene på barn og foreldre fremkommer i kjærlighetsdiskursene.

2.4 Aktuell forskning

I dette avsnittet gjør jeg rede for aktuell forskning knyttet til kjærlighet som profesjonsutøvelse i barnevernet. Kjærlighet er et nytt begrep i barnevernets fagspråk, som er lite beskrevet i norsk litteratur (Ask & Botnen Eide, Barnevernets begreper, 2018, s. 14). Jamfør litteratursøkene så synes det som det er Hilde Marie Thrana ved NTNU som har skrevet mest om kjærlighet i barnevernet i norsk kontekst. Kapittelet om forskning på kjærlighet i sosialt arbeid er i stor grad basert på Thrana sine publikasjoner.

2.4.1 Litteratursøk

Jeg har gjennomført systematiske litteratursøk for å frembringe vitenskapelige publikasjoner og empiri å basere studien på. Med utgangspunkt i problemstillingen har jeg valgt barnevern, profesjon og kjærlighet som primære søkeord. Barnevern regnes som sosialt arbeid. Derfor er sosialt arbeid også tatt med som søkeord. Jeg har brukt fritekstsøk, emneordsøk og kombinert søkeordene. Jeg har brukt søkemotorene: Google Scholar, Google, Bibsys, Idunn og Oria. Child protection, love, profession og social work er brukt som engelske søkeord. Det viktigste redskapet mitt for å finne relevant litteratur var likevel referansene i faglitteraturen. Mesteparten av kildebruken min har dette opphavet. Disse referansene fremstod som mest

relevante opp mot problemstillingen. Samtidig førte oppfølgingen av disse referansene til at problemstillingen, forskerspørsmålene og de teoretiske perspektivene endret seg i løpet av studien. Det har vært viktigere for meg å prioritere fokuset på selve analysen og drøftingen av problemstillingen enn utforskningen av primærkildene. Dette gjelder for eksempel bruken av Foucault hvor jeg har basert studien på andre forskere sine tolkninger av han, der de har vært relevante for denne studiens kontekst.

På grunn av det store tilfanget av litteratur bør søket avgrenses etter kriterier som går på faglig nivå, tidsspenn, språk og geografi (Dalland, 2017, s. 153). Jeg har valgt å bruke alle typer meningsbærende informasjon knyttet til diskursanalysen fordi meningsbærende informasjon, uansett vitenskapelig kvalitet, bidrar til alle typer diskurser (Willig, 2013, s. 130). Det betyr at for eksempel kronikker og leserinnlegg, som er lavt rangert i et kildehierarki, er brukt (Dalland, 2017, s. 153). For å møte de akademiske kravene som stilles til denne oppgaven har jeg valgt å prioritere litteratur som er fagfelle- eller redaksjonelt vurdert i akademiske publikasjoner. En foucauldiansk diskursanalyse bør ha et diakront perspektiv, det vil si at forskeren har et fokus på hvordan diskurser utvikler seg over tid. Foucault var spesielt opptatt av perioder hvor diskursene brøt mot hverandre og nye kom til (Hammer, 2017, s. 104). Med utgangspunkt i dette perspektivet har jeg primært søkt etter litteratur i tidsspennet fra den siste barnevernloven kom i 1992, og frem til i dag. Jeg kunne brukt litteratur helt fra de første barnelovene kom sent på 1800-tallet, men det ville blitt for omfattende. Jeg har primært søkt etter litteratur om barnevern på skandinaviske språk fordi det nordiske barnevernet regnes for å være spesielt (Munro, 2009, s. 1016). Det vil si at min forforståelse er at det nordiske barnevernet er så spesielt at jeg primært har søkt etter forfattere fra samme språkfelt.

Ny kunnskap skapes i spenningsfeltet mellom forståelsen av gamle og nye begreper og diskurser (Øfsti, 2010, s. 24). Derfor har jeg lett etter teoretisk materiale som har skapt slike spenninger når de har blitt stilt opp mot hverandre. Jeg har funnet slike spenninger i tekst og teori fra flere fagfelt, blant annet pedagogikk, sosialt arbeid, sosiologi og psykologi. I tillegg til at jeg har hentet begreper fra flere fagfelt, har jeg hentet begreper fra både vår livsverden og systemverden. Begrepet livsverden viser til den sosiale praksisen mellom mennesker på individnivå. Systemverden viser til rammene og institusjonene for denne sosiale praksisen. Særlig vanskelig har det vært at begrepet kjærlighet oftest viser til en privat livsverdensrelasjon, mens barnevernets praksis viser til en profesjonell systemverdensrelasjon. I litteraturen er de private og romantiske kjærlighetsdiskursene oftere diskutert enn de profesjonelle kjærlighetsdiskursene, og slik sett har det vært mest teori å

hente fra kjærlighetsbegrepet i en livsverden-kontekst. Vanskeligheten med at kjærlighetsbegrepet ses i en ny kontekst, i det profesjonelle barnevernet, har også gitt den nødvendige spenningen for å kunne drøfte problemstillingen. Dessuten er det ved selve problemstillingens kjerne et spørsmål om hva det kan innebære å institusjonalisere et livsverdensbegrep. Jeg har derfor ikke sett det som hensiktsmessig å avgrense analysen til en livsverden eller et fagområde.

2.4.2 En renessanse for kjærligheten i barnevernet?

Kjærlighet som et uttrykk for kvinnelige omsorgsverdier var et sentralt begrep i sosialt arbeid helt til midten av nittenhundretallet. På grunn av utviklingen av velferdsstaten, samt profesjonaliseringen og psykologiseringen av sosialarbeiderfaget mistet kjærlighetsideologien sin styrke i sosialt arbeid (Thrana H. , 2018, ss. 216-217). Blant flere kjente psykologer anerkjente Donald Winnicott barnets behov for kjærlighet på sekstitallet, men som mange andre mente han at profesjonelle ikke kunne erstatte mødrenes kjærlighet til barna. Ved århundreskiftet kom det flere forskningsarbeidere som viste at det er mulig å forene profesjonalitet og kjærlighet når dette er ønsket av både barna og foreldre (Cousins, 2014). Thrana mener at Barnevernproffene, Barnevernpanelets rapport fra 2011, den økte offentlige og faglige debatten og endringene i barnevernloven bidrar til at kjærlighet som begrep er på tur inn i barnevernet igjen (Thrana H. , Kjærlighet. Et gammelt begrep i framtidens barnevern, 2018, s. 215). Neumann mener imidlertid at kjærlighetsbegrepets nye aktualitet kan utfordre den faglige profesjonaliteten i barnevernet, blant annet fordi den psykologiske teorien som ligger til grunn for utøvelse av empati og skjønn blir mindre fremtredende (Neumann, 2012, s. 117).

Kjærlighetsdiskursene, synet på barn, barndom og foreldreskap har tatt mange former i løpet av historien. Tidlig på nittenhundretallet var idéen om den oppdragende kjærligheten sentral i norsk kontekst. I denne diskursen var det fokus på lære barna ansvarlighet, lydighet, å være pliktoppfyllende og å ta del i det familiære fellesskapet. Formålet med den oppdragende kjærligheten var å skape gode samfunnsborgere. Den oppdragende kjærligheten står sterkere i den anglo-amerikanske enn i den nordiske velferdsmodellen, som jeg har gjort rede for i kapittel 2.2 om barnevernets utvikling. Den oppdragende kjærligheten kalles ofte 'tough love' og er mer aktuell i for eksempel Storbritannia enn i Norge (Thrana H. , 2018, s. 217).

2.4.3 Kjærlighet – en forutsetning for godt barnevern?

Thrana mener at barn har et grunnleggende behov for kjærlighet, og at det er en forutsetning for at barn skal få en god psykologisk utvikling. Jeg kan ikke se at Thrana i vesentlig grad trekker inn tilknytningspsykologi eller moderne nevropsykologi som ellers preger fagfeltet i stor grad (Skårderud & Sommerfeldt, 2014, ss. 43-46). Dette selv om Honneths teorier om anerkjennelse støtter seg på Winnicotts objektrelasjonsteori. Thrana peker på tre pilarer for sin forståelse av kjærlighetsbegrepet, som jeg også har gjort rede for i teorikapittelet: Kjærlighet som nestekjærlighet og etisk fordring; Kjærlighet forstått som anerkjennelse, og kjærlighet i et systemisk-biologisk perspektiv (Thrana H. , 2018, s. 219). Her trekker Thrana store veksler på filosofene Løgstrup og Honneth. På det viset språkliggjør Thrana en filosofisk diskurs om kjærlighetens nødvendighet.

Thranas forskning viser at ungdommer i barnevernet ikke forventer foreldrekjærlighet i de profesjonelle relasjonene, men ønsker å bli sett på som venn og medmenneske. Ungdommene og de ansatte i Thranas materiale forbeholdt ikke kjærlighet til familiære relasjoner, men anså kjærlighet som et fenomen som kunne skje i mange slags relasjoner. Ungdommene understreket at de hadde behov for å bli møtt med kjærlighet uansett lengde på relasjonen. Thranas studie viser også at ungdom forstår utholdenhet og en foreldrelignende 'aldri gi opp'-holdning som kjærlighet. Ungdommene sa at kjærlighet som anerkjennelse og bekreftelse var nødvendig for å samarbeide med barnevernet. De ansatte i Thranas studie mente at de måtte ha rom for å utøve kjærlighet gjennom jobben sin. Å bli møtt med godhet, som en venn og medmenneske, med utholdenhet, og i et system som oppfordrer til kjærlighet. Kort oppsummert er det dette som ligger i kjærlighetsbegrepet når kjærlighet som nestekjærlighet, som anerkjennelse og som et systemisk-biologisk fenomen legges til grunn.

Thranas forskning som jeg viser til her er hennes doktorgradsstudie fra 2015. Utvalget i denne studien var fjorten ungdommer og en gruppe ansatte i en stiftelse som hette Newpage. I tillegg ble det benyttet data fra forskningsprosjektet *Det nye barnevernet*, der svar fra nesten fire hundre foreldre ble brukt i hennes studie. Denne undersøkelsen viste at samarbeidet med barnevernet var preget av negative og vonde emosjoner, men at anerkjennelse var et viktig element for å bedre samarbeidet (Thrana H. , 2015, s. 3). Newpage var enestående, unikt og ulikt mange andre tiltak i barnevernsammenheng (BLD, 2003, s. 34). Newpage sin leder, Marco Elsafadi, har mottatt en rekke utmerkelse for sin enestående innsats med utsatte ungdommer. Thrana sin forskning basert på denne studien er ofte referert og brukt i norsk

sammenheng, selv om deler av grunnlagsmaterialet ikke synes representativt for norsk barnevern i sin helhet. Til tross for det spesielle utvalget studien hennes bygger på så mener jeg at Thrana sin forskning har relevans for denne studien. Thrana har selv påpekt lignende forhold med hensyn til utvalget (Thrana H. , 2015, s. 64).

2.4.4 Kjærlighet – en utfordring for barnevernet?

Hensikten med å ta kjærlighetsbegrepet inn i barnevernlovens formålsparagraf er å endre barnevernets praksis. Likevel, en vinkling som Thrana setter ord på er at «kjærlighet som fenomen kan ikke rettsliggjøres eller gjøres krav på. Da vil kjærlighet bli et ord uten innhold, og kjærlighetens hensikt vil falle bort» (Thrana H. , 2018, s. 230). Som jeg nevnte i kapittel 2.1.2 om pålagt kjærlighet, peker Randi Kroken på et lignende dilemma. Poenget hennes er at en slik instrumentalisering av kjærlighetsbegrepet kan bidra til å svekke det sosiale arbeidets umiddelbare og før-refleksive kroppsliggjorte kunnskap.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er tydelig på at barnevernets tjenester skal være effektive, og at atferdsendring er et uttalt mål i mange sammenhenger (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 29), for eksempel gjennom omsorgs- og endringsmodellen som implementeres i mange av Bufetat sine statlige institusjoner i 2019. Thrana mener at nestekjærlighet handler om et moralsk ansvar for å ta vare på sin neste uten å stille noen krav. Kjærlighet som nestekjærlighet kan slik sett være lite forenlig med mange av arbeidsmetodene som brukes i barnevernet. Barnevernet stilles overfor et lignende dilemma når det skal utøves kjærlighet basert på nestekjærlighet i situasjoner med makt, kontroll og tvang. Makt, kontroll og tvang oppleves ikke som anerkjennelse, men derimot ofte som et uttrykk for manglende tillit, anerkjennelse og kjærlighet, og som krenkende (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 29). Når det gjelder utfordringene med kjærlighet i et systemisk-biologisk perspektiv så mener Thrana at det å ta kjærlighetsbegrepet inn i barnevernloven kan bidra til at forutsetningene for å utøve kjærlighet kan bli bedre. Barnevernet må fokusere på det som gjør det godt for barn og foreldre å møte barnevernet (Thrana H. , 2015, ss. 87-90). For barnevernet kan det bli et prioriteringsspmåll mellom konkurrerende krav til tjenestene.

I denne siste delen av teorikapittelet, som har handlet om hvilken forskning som kan bidra til å belyse problemstillingen, så har jeg pekt på at kjærlighet igjen har blitt et aktuelt begrep som kan ses på som en forutsetning og en utfordring for barnevernets praksis.

3 Metodologi og metode

De vitenskapsteoretiske valgene er førende for valg og bruk av metode, samt hvilken kunnskap studien tar sikte på å utvikle. Derfor gjør jeg innledningsvis rede for sosialkonstruksjonismens og postmodernismens vitenskapsteoretiske plattform. Av hensyn til oppgavens omfang har jeg ikke valgt å utdype forskjellene på sosialkonstruksjonisme versus sosialkonstruktivisme, og postmodernisme versus senmodernitet.

Begrepene metodologi og metode brukes ofte om hverandre. Willig skiller imidlertid mellom begrepene. Hun mener at begrepet metodologi viser til betraktninger om hvordan forskning kan utøves, mens begrepet metode viser til konkrete måter å gjennomføre forskning på (Willig, 2013, s. 8). Foucaults univers bestod av en metode, og en metodologisk teori om kunnskapsutvikling. Foucaults metodologi er styrende for hvordan denne studien legges opp. Derfor har jeg tatt inn noen momenter fra Foucaults metodologi i avsnittet om epistemologi i dette kapittelet.

Videre gjør jeg rede for hvordan og hvorfor jeg har valgt foucauldiansk diskursanalyse som metode. Siden valget og forståelsen av teorigrunnlaget er avgjørende for hvordan jeg utformer den diskursanalytiske tilnærmingen, har jeg valgt å gjøre rede for de epistemologiske og ontologiske overveielser i dette kapittelet. I fortsettelsen gjør jeg rede for valg av empiri, studiens reliabilitet og validitet. Avslutningsvis drøfter jeg mine egne fordommer opp mot forskerprosessen og utkommet.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted – sosialkonstruksjonisme og postmodernisme

Diskursanalyse bygger på sosialkonstruksjonismen. Sosialkonstruksjonismen er et paradigme med flere teoretiske retninger om hvordan vi forstår verden og oss selv. Felles for alle retningene innen sosialkonstruksjonismen er idéen om at meningsdannelse skjer gjennom språklig utveksling (Lock & Strong, 2014, s. 345). Med språk mener jeg i denne oppgaven all symbolbasert kommunikasjon som jeg i diskursanalytisk sammenheng benevner som tekst. Forståelse og dannelse av mening skjer ifølge sosialkonstruksjonismen gjennom den sosiale praksisen kommunikasjon er. Meningsdannelsen som språket gir varierer med tid, sted og kontekst. Mennesker er dermed ikke determinerte, men skaper seg selv og sine samfunn i dynamisk samspill med miljøet de lever i. Siden hvert enkelt menneske konstruerer sin egen

verden, deler ikke sosialkonstruksjonismen positivismens kunnskapssyn om at det finnes universelle sannheter. Tvert imot er sosialkonstruksjonismens samfunnsoppdrag å ha et kritisk blikk på de etablerte sannhetene, og postulerer at det alltid finnes flere måter å forstå et fenomen på (Lock & Strong, 2014, s. 353). De siste ti-årene blir ofte omtalt som den postmoderne tidsalder. Det postmoderne kjennetegnes blant annet av en relativisering der det ikke finnes noen fasit eller sannheter for menneskelig adferd (Foros & Vetlesen, 2015, s. 77). Derfor har jeg ikke søkt etter en fast definisjon på begrepet kjærlighet, men etter forskjellige perspektiv på begrepet kjærlighet. Utgangspunktet for denne oppgaven er at alle begreper forstås i en kontekstuell sosialt konstruert sammenheng. Fokuset på hvordan diskurser konstrueres, uttrykkes og utvikles er i tråd med Foucaults tenkning og studiens metodikk. Det er en postmodernistisk innstilling som handler om at språket ikke bare reflekterer virkeligheten, men skaper og gjenskaper den (Øfsti, 2010, s. 23).

Begrepene sosialkonstruksjonisme og sosialkonstruktivisme brukes ofte om hverandre og synonymt (Moltke & Molly, 2009, s. 288). Lignende forhold gjelder for begrepene postmoderne og sen-moderne som begge beskriver perioden etter moderniteten (Foros & Vetlesen, 2015, ss. 75-80). Av hensyn til studiens omfang blir det ikke redegjort nøyere for begrepene.

3.2 Epistemologisk ståsted

Epistemologi handler om hvordan vi skaper og tilegner oss kunnskap. Valget av hvilken metode man skal bruke for å skaffe seg kunnskap om de dominerende diskursene i barnevernet er derfor et epistemologisk spørsmål. Jeg regner meg som sosialkonstruksjonist. I tråd med denne kunnskapstradisjonen mener jeg at virkeligheten blir sosialt skapt mellom mennesker og gjennom språk. I den første delen av dette kapittelet gjør jeg rede for studiens epistemologiske ståsted med utgangspunkt i Foucaults syn på kunnskapsproduksjon. Deretter gjør jeg rede for språk som foranderlige diskurser som bryner seg mot hverandre og dermed skaper ny kunnskap.

3.2.1 Foucaults epistemologi

Den epistemologiske inngangen til Foucaults syn på kunnskapsproduksjon preges av tre stikkord; viten, makt og subjektivitet. Når det gjelder spørsmålet om viten, er ikke det sentrale spørsmålet i foucauldiansk diskursanalyse *hva* virkeligheten er, men *hvordan* den blir til.

Foucaults perspektiv var at mening ikke bare passivt konstrueres av språk, men at språk også brukes intensjonelt for å skape mer eller mindre riktige meninger, ideer og sannhetsbilder (Øfsti, 2010, s. 16). For å få tak på dette må analysen ha fokus på hvordan diskursene utvikler seg over tid, med hensyn til hvordan de diskursive gnisningene fører til at helt nye diskurser oppstår. Når det gjelder spørsmålet om makt, mente Foucault at makt kan være formativ. I ytterste konsekvens altså at vi tar til oss makten, og lar den forme oss, uten at det er utøvd makt over oss. Foucault mente ikke at vi ensidig var offer for denne maktutøvelsen, som han kalte *governmentality*. Han mente at mennesker gjennom sin sosiale praksis etablerer seg som subjekter som skaper meninger og diskurser, og dermed motmakt (Hammer, 2017, s. 140). Dette er i tråd med postmodernistisk tenkning, der bruken av ord anses som en språkhandling som skaper mening og kunnskap, både for hver enkelt, og for gruppen språkhandlingen foregår i. I forlengelsen av at kunnskap konstrueres gjennom språkhandlinger kan en tenke at utøvelsen av språk har en performativ funksjon; performativ eller intensjonell i den forstand at virkelighetskonstruksjoner ikke skjer uten mål og retning, men gjennom at sosiale aktører bruker sin definisjonsmakt på en måte som får betydning for enkeltmenneskers og institusjoners sosiale praksiser. Disse konstruerende språkhandlingene er ofte av en slik karakter at de ikke er bevisste for oss (Øfsti, 2010, s. 23). I tråd med Foucaults og postmodernismens ideer, slik de er beskrevet over, vil jeg analysere empirien med fokus på hvordan de nye diskursene har blitt til. Jeg vil undersøke hvilke formative implikasjoner diskursene kan ha på barnevernets praksis.

3.2.2 Språk som konstituerte og konstituerende diskurser

Barnevernreformens styringsdokumenter reflekterer politiske prosesser. Politisk arbeid handler om å fremheve enkelte diskurser og tillegge andre diskurser mindre betydning. På den måten legitimeres enkelte måter å snakke og tenke på, mens andre tanke sett marginaliseres. I en politisk verden er dette en måte å styre på gjennom å tilegne seg oppslutning om diskurser og kontekster. De politiske prosessene og diskursene har betydning for barnevernets praksis (Ask & Olsen, 2018, s. 41). Jeg har valgt å se på denne prosessen fra to perspektiv. Det ene perspektivet er at vi i metaforisk forstand kan se for oss at diskursene 'legger seg oppå hverandre' i additive prosesser (Kroken, 2016, s. 182). Ett eksempel her kan være at det først finnes en dominerende diskurs om at all bistand til barn skal være evidensbasert, og at det etterpå vokser frem en annen diskurs om at alle barn skal møtes med kjærlighet. I de additive prosessene kan vi tenke på diskursene som konkurrerende og at de fører til polariserte

tankesett. I et diskursivt felt, som for eksempel barnevernet, kan det føre til selvmotsigelser og lojalitetskonflikter i barnevernets praksis (Kroken, 2016, s. 182). En annen måte å se det på er at diskursene 'legger seg på siden av hverandre'. I denne modellen kan vi tenke oss at diskursene låner fra og influerer hverandre slik at de over tid blir mer like hverandre. De dominerende diskursene utvikles i konkurranse med og kontrast til de ikke-dominerende diskursene.

Randi Kroken har beskrevet hvordan det er problematisk at det er flere diskurser i det diskursive feltet samtidig, og at disse kan virke mot hverandre. Det handler om at velferdsstatens mange målsettinger gir selvmotsigende og dobbeltbindende forutsetninger. Når nye og selvmotsigende diskurser legger seg oppå hverandre i stedet for å erstatte hverandre oppstår det selvmotsigelser innen barnevernet (additive prosesser) som bidrar til konflikter og i verste fall svekker kvaliteten på barnevernets praksis. Ulike diskurser kan slik på ulike vis skape kvalitets- og prioriteringsutfordringer ved det sosialfaglige arbeidet. De sentralt gitte politiske kravene kan på grasrotnivå oppleves som urimelige. Oppfordringen om en spesifikk adferd kan oppleves som tvang, og som et mål det kan være vanskelig å imøtekomme (Kroken, 2016, ss. 182-185). Det er når kjærlighetsbegrepet drøftes i en praktisk kontekst at denne kompleksiteten kommer til syne (Ask & Olsen, 2018, s. 23).

3.3 Kvalitativ tilnærming

Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming fordi jeg er ute etter å forstå hva myndighetene legger i kjærlighetsbegrepet i den nye barnevernsreformen. Hvilken ideologi, politisk syn eller kunnskapsgrunnlag bygger de på? Hvem har hatt innflytelse overfor myndighetene, og hva har gjort at de har blitt hørt på? Hvilke diskurser har blitt dannet, og hvilke andre diskurser har fått mindre kraft? Med et sosialkonstruktivistisk begrep er jeg ute etter den samfunnsskapte virkeligheten som myndighetene gjennom den nye barnevernsreformen bygger. Sist, men ikke minst er jeg nysgjerrig på hvordan diskursene i den nye barnevernsreformen virker inn på barnevernets praksis.

Begrepet kvalitativ forskning viser til et paradigme om forskning på samfunnsvitenskapelige spørsmål. Den kvalitative tilnærmingen rettes inn mot å forstå hvordan samfunnet har blitt skapt og skapes på nytt gjennom meningsdanning og sosiale praksiser. Den kvalitative forskningstradisjonen kjennetegnes blant annet ved at forståelse vektet tyngre enn forklaring, at empirien ofte er tekst i vid forstand, at problemstillingen og tilnærmingen er induktiv, og at

forskerens forforståelse ofte er i en faktor i forskningsarbeidet på grunn av nærheten til forskningsprosessen, de studerte fenomenene og menneskene som inngår. Jeg gjør rede for min bakgrunn og forforståelse i siste avsnitt av dette kapittelet. Kvalitativ forskning må settes i en teoretisk kontekst og knyttes til en pågående diskusjon slik at forskningen blir kumulativ og bidrar til ny forståelse (Dalland, 2017, s. 58). Jeg går inn i oppgaven ved å gjøre rede for de teoretiske perspektivene og den pågående diskusjonen som har ledet frem til problemstillingen i kapittel 2.

Jeg ønsker å frembringe ny kunnskap ved å gjennomføre en diskursanalyse av NOU 2016:16 og tilstøtende dokumenter som omhandler den nye barnevernsreformen. Den foucauldianske diskursanalysen er intertekstuell, slik at jeg i analysen vil trekke inn andre tekster.

Diskursanalysen vil hjelpe meg til å forstå tenkningen bak den nye barnevernsreformen. Siden virkeligheten ifølge sosialkonstruksjonismen er sosialt konstituerende, det vil si skapende, så peker diskursene fremover mot det som kan bli, men som vi ikke kan forutsi hva blir. Derfor kan jeg kun konstruere idéer om hva som kan skje. Disse konstruerte idéene har jeg valgt å bruke ordet *implikasjoner* for. Med utgangspunkt i diskursene vil jeg prøve å se fremover og konstruere noen alternativer for sosial praksis som kan oppstå.

3.4 Foucauldiansk diskursanalyse

I dette kapittelet gjør jeg rede for valget at diskursanalyse, og hvordan analysemetoden er anvendt i denne studien.

Med mine data som er tekst, og med et ønske om å analysere hvordan samfunnsskapte forhold produseres og reproduseres, så er diskursanalyse en hensiktsmessig metode (Skrede, 2017).

Det finnes flere typer diskursanalyse. Jeg har valgt foucauldiansk diskursanalyse, en analytisk aktivitet som er mer opptatt av å skape kritisk refleksjon enn å systematisere og kategorisere det vi oppfatter som gitt (Smeplass, 2017). Den målsettingen henger godt sammen med hensikten med oppgaven min, som er å undersøke hva myndighetene legger i kjærlighetsbegrepet slik det er beskrevet i den nye barnevernsreformen, og hva det kan innebære for barnevernets praksis. Problemstillingen og foucauldiansk diskursanalyse er også i tråd med studiets fokus, som ifølge studieplanen er en kritisk tilnærming til en; «*bevissthet omkring maktforhold, strukturer og diskurser i samfunnet som påvirker menneskers livssituasjon.*» (VID vitenskapelig høgskole).

Av hensyn til oppgavens omfang har jeg lett etter en definert metode der trinnene i forskningsprosessen er konkrete og godt beskrevet. Jeg valgte derfor Willig sin modell for foucauldiansk diskursanalyse. Det finnes ingen norsk oversettelse av Willig. Derfor har jeg valgt å oversette enkelte begreper. Andre begreper har jeg valgt å gå videre med på morsmålet, fordi de er så nært knyttet til metoden at de gir bedre mening på originalspråket enn på norsk. Analysemetoden innebærer ikke en fullverdig diskursanalyse i foucauldiansk betydning, men gir forskeren muligheten «to map some of the discursive resources used in a text and the subject positions they contain, and to explore their implications for subjectivity and practice» (Willig, 2013, s. 131). Det vil si at analysemetoden er egnet til å belyse de spørsmålene som ligger i problemstillingen og forskerspørsmålene. Forskningsprosessen består av seks faser. Den første fasen kaller Willig *discursive constructions*. Den består i å identifisere hvordan teksten konstruerer forskjellige diskurser. Letingen etter konstruksjonene og diskursene må ta utgangspunkt i forskerspørsmålene. En måte å lete på er å ha fokus på alle meningsbærende tema som har tilknytning til diskursen med det i bakhodet at den samme diskursen kan være konstruert på forskjellige måter.

Fase to (*Discourses*) består i å analysere hvordan de forskjellige diskursene er konstruert med tanke på likheter og ulikheter, hvilke andre diskurser de trekker veksler på, og hvilke andre diskurser de inngår i.

Willig kaller den tredje fasen for *action orientation*. Den handler om en analyse av «the discursive context within which the different constructions of the object are being deployed» (Willig, 2013, s. 132). Spørsmålet i denne analysefasen er; «What is gained from constructing the object in this particular way at this particular point within the text?» (Willig, 2013, s. 132). I analysearbeidet oppdaget jeg at denne inngangen ledet meg inn i kausale årsaksforklaringer som ikke er i tråd med foucauldiansk diskursanalyse (Hammer, 2017, s. 13). I stedet har jeg i denne delen prøvd å legge vekt på hvilke forhold som har gjort det ønskelig og mulig å forme enkelte konstruksjoner av kjærlighetsbegrepet.

Willigs fjerde fase kalles *positionings*. Willig bruker begrepene *subject positions* og *positions* synonymt. Jeg bruker begrepet subjektposisjon på norsk.

Den nest siste fasen kaller Willig for *practice*. Det er fristende å oversette ordet direkte til praksis. *Practice* viser imidlertid til hvilke muligheter og begrensninger som ligger til subjektposisjonene, slik at ordet practice i denne sammenhengen viser mer til hvordan noe

kan eller blir anvendt (Dinordbok). For eksempel forventes det ikke at miljøterapeuten anvender subjektposisjonen sin til å overta farsrollen til et barn som bor på institusjon. Men han kan bruke posisjonen til å gi omsorg. Den siste analysefasen kaller Willig for *subjectivity*. Subjectivity viser til hvordan diskurser muliggjør forskjellige måter å se og være til stede i verden på. Det vil si at det blir konstruert sosiale realiteter gjennom diskursene, og det gjør det mulig å velge hvordan verden anskueliggjøres.

Den siste fasen i diskursanalysen handler om å undersøke hvordan de forskjellige subjektposisjonene erfares og føles. Det skjer gjennom at man leter etter sammenhenger mellom hvordan de forskjellige aktørene bruker diskursene og hvordan de oppleves i subjektposisjonene. Willig kaller denne delen av analysen den mest spekulative (Willig, 2013, s. 133). I denne studien har jeg valgt å utelate det siste trinnet i analysen. Grunnen er at en tekstanalyse av offentlige dokumenter i liten grad bidrar med kunnskap om hvordan en diskurs erfares eller føles (Bratberg, Tekstanalyse for samfunnsvitere, 2017, s. 58) .

Willigs variant av foucauldiansk diskursanalyse er eksemplifisert gjennom en analyse av et transkribert semistrukturert intervju (Willig, 2013, s. 134). Mitt datamateriale er offentlige dokumenter som ikke svarer opp til problemstillinger eller forskerspørsmål slik data fra et semistrukturert intervju gjør. Offentlige dokumenter er heller ikke mettet med mening på samme måte som et intervju med et menneske kan være. For å hjelpe meg med å trekke ut meningsinnholdet, og analysere teksten i tråd med den Foucauldianske diskursanalysen, valgte jeg å gå inn i teksten med en intervjuende eller undersøkende stil hvor jeg lette i tråd med de foucauldianske særegenhetene. Jeg har i stor grad støttet meg på Svein Hammer sine beskrivelser av foucauldiansk diskursanalyse for å finne disse inngangene (Hammer, 2017).

Hensikten med diskursanalysen er å avgrense diskursen. Det betyr ikke å finne ut hva diskursen er, eller hva virkeligheten er, men hvordan virkeligheten blir til. Ifølge Svein Hammer må den foucauldianske diskursanalysen forankres i en analytisk trekant av viten, makt og subjektivitet. I analysen må forholdene omkring viten, makt og subjektivitet vurderes opp mot hverandre. Viten viser i denne sammenhengen til de praksisene som former kunnskapsdannelse og diskurser (Hammer, 2017, s. 19). Foucaults interesse med hensyn til makt handler om maktens formende effekter, ikke bare hvordan makten former oss, men også hvordan vi former oss selv. Foucault har definert makt som «handlinger som virker på handlinger» (Hammer, 2017, s. 125). I den tredje delen av analysen, *action orientation*, vil jeg legge vekt på denne inngangen til maktbegrepet: makten som formende handlinger. Det er

ikke mulig, og det er heller ikke et mål, å påvise kausale forklaringer gjennom denne studiens diskursanalyse. Målet med analysen er å «*trekke linjer fra språk til adferd, idet det antas at sosial og politisk praksis påvirkes av den rådende diskursen*» (Bratberg, Tekstanalyse for samfunnsvitere, 2017, s. 59). Studien er plassert innenfor en fortolkende tradisjon, som munner ut i kritiske spørsmål og hypoteser som kan bidra til ytterligere utforskning og forståelse. Dette skjer i studiens siste kapittel, der jeg summerer opp studiens viktigste spørsmål.

For å gjøre analysen mer oversiktlig har jeg gjort følgende valg: Jeg har slått sammen fase fire og fem, som handler om hvilke subjektposisjoner som etableres, og hvilke muligheter og begrensninger de åpner for. I tillegg har jeg utelatt den siste fasen, som omhandler hvordan de forskjellige subjektposisjonene kan erfares og føles. Den siste fasen er også utelatt fordi jeg ikke har empiri til å kunne vurdere dette spørsmålet. Min vurdering er at analysemetoden likevel er tilstrekkelig til å belyse problemstillingen og forskerspørsmålet. Analysen består av følgende momenter:

1. Hvilke diskurser av kjærlighetsbegrepet fremkommer i lovforarbeidene og tilstøtende tekster til barnevernreformen?
2. Hvordan fremkommer de forskjellige diskursene med tanke på likheter og ulikheter, hvilke andre diskurser de trekker veksler på, og hvilke andre diskurser de inngår i?
3. Hvilke forhold synes å ha gjort det ønskelig og mulig å forme de enkelte kjærlighetsdiskursene?
4. Hvilke subjektposisjoner fremkommer i de ulike diskursene, og hvilke muligheter og begrensninger åpner de for?

Jeg har gjort rede for fase tre i analysen, om hvilke forhold som har ligget til grunn for at diskursene har fått vokse frem, i kapittel 4.1 om kjærligheten som symbol, og i kapittel 4.2 om kjærligheten i en godhetsdiskurs. Min vurdering er at de samme forholdene ligger til grunn for diskursen om kjærligheten fra hjertet i kapittel 4.3. Fase tre får derfor mindre oppmerksomhet i dette kapittelet. I kapittelet 4.4 legges fokuset på fase fire, om hvilke muligheter og begrensninger som fremkommer med tanke på forskerspørsmålet. Spørsmålet studien stiller i denne fasen er hvilke dilemmaer subjektposisjonene aktualiserer. Av hensyn

til studiens omfang har jeg valgt å ikke differensiere dette spørsmålet opp mot de ulike kjærlighetsdiskursene, men behandle spørsmålet samlet. Min vurdering er at dette er hensiktsmessig, siden brennpunktet her er kjærlighetsoppfordringen. Den er lik for alle diskursene idet den er forankret i barnevernloven.

I dette kapittelet har jeg gjort rede for valget av foucauldiansk diskursanalyse og epistemologisk tilnærming gjennom å gjøre rede for Foucaults metodologi. Videre har jeg lagt sosialkonstruksjonismen til grunn som vitenskapssyn, og klargjort at oppgaven bygger på en kvalitativ tilnærming. Til slutt har jeg gjort rede for analysemetoden.

3.5 Reliabilitet, validitet, overførbarhet

I tråd med etablert praksis for å beskrive studiens vitenskapelige kvalitet har jeg valgt å bruke begrepene reliabilitet, validitet og overførbarhet (Thagaard, 2018, s. 19). For å ivareta studiens reliabilitet har jeg forsøkt å gjøre best mulig rede for hvordan metoden er anvendt og hvilke resonnement som ligger i prosessen inn mot funnene. En strategi for å tydeliggjøre denne prosessen er at jeg i funn- og drøftingskapittelet (kap. 4) har vist til analysefasene som er beskrevet i metodekapittelet (kap. 3.4). Av reliabilitetshensyn er det viktig å gjøre rede for den kontekstuelle utviklingen av dataene (Thagaard, 2018, s. 188). Kvalitativ analyse er en måte å forstå virkeligheten på som på ulike måter speiler forskerens perspektivmessige forankring, og det er i alle forskningsarbeid nødvendig å redegjøre for denne forforståelsen (Tjora, 2017, s. 24). I denne analysen, som er en fortolkende tekstanalyse, handler det om forholdet mellom meg som leser og teksten. Et sentralt punkt er derfor forskerens forforståelse, siden den styrer tolkningen av teksten. For å styrke studiens reliabilitet er det derfor gjort rede for forforståelsen i neste kapittel. En av de viktigste indikatorene på høy reliabilitet er hvordan studien er forankret i relevant forskning (Tjora, 2017, s. 234). Oppgavens troverdighet henger derfor på at det er gjort rede for hvorfor, hvordan og hvilke valg av litteratur har blitt gjort (Dalland, 2017, s. 150). Det er gjort rede for litteratursøkene i kapittel 2.4.1.

Studiens validitet henger på gyldigheten av de tolkningene studien presenterer. Et kontrollspørsmål er om tolkningene synes gyldige opp mot dataene som ligger til grunn for studien (Thagaard, 2018, s. 189). For å unngå 'tunnelsyn' på mine egne analyser og tolkninger har jeg benyttet meg av en kritisk leser med akademisk bakgrunn. Jeg har også forsøkt å være mest mulig åpen for veileder sine innspill.

Kvalitative studier tar sikte på å utvikle forståelse og stille nye spørsmål som kan brukes av andre. Graden av overførbarhet handler om hvordan studiens tolkninger er relevante for andre (Thagaard, 2018, s. 194). Diskursanalyse som samfunnsvitenskapelig metode er lite egnet til å operasjonalisere begreper eller påvise entydige kausale årsaksforhold. Det er også vanskelig å påberope studien overførbarhet inn mot fagfeltet som helhet (Bratberg, 2017, s. 63). Kirsti Malterud sier om kvalitativ forskning at «som forsker er ikke min oppgave å fastslå at funnene er sanne eller gyldige, men å vise at jeg har overveid rekkevidden av deres gyldighet, og kan gi en begrunnet anvisning av hva de sier noe om» (Malterud, 2011, s. 188). I tråd med Malterud sitt syn vil jeg prøve å være mest mulig nøyaktig med tanke på hva jeg undersøker, og hvordan funnene kan ha overførbarhet. I tillegg søkes reliabiliteten ivaretatt gjennom å gi en utfyllende forklaring på hva som ligger til grunn for tolkningene, og hvilke implikasjoner som kan tenkes å følge disse (Bratberg, 2017, s. 63).

3.5.1 Studiens vitenskapelige svakheter

Foucaults tilnærming til kunnskapsdannelse tilhører en radikal postmodernistisk analysetradisjon. Idéen her er at fenomener ikke finnes eller oppdages, men at de oppfinnes gjennom diskursive praksiser. Oppfinnelsene skjer gjennom diskursive praksiser som for eksempel konstruksjon og dekonstruksjon (Thomassen, 2006, s. 183). Selv om det er lagt vekt på transparens og «second opinions» gjennom andre lesere så har valgene med hensyn til dekonstruksjon og konstruksjon langt på vei vært mine egne, og innslaget av eget bias kan være stort. Denne muligheten er spesielt til stede siden jeg har manglet forskning å teste oppfinnelsene opp mot.

Barnevernets diskurser er så innvevde i hverandre at de umulig lar seg skille og analysere i konkrete diskursive avgrensede felt. Det finnes en rekke diskurser i den nye barnevernreformen. Diskurser om samhandling, evidens, kunnskap, det biologiske prinsipp, risiko, barnets beste, kvalitet, utsatte barn, demokratiske diskurser, effektivitetsdiskurser og demokratidiskurser, for å nevne noen (Ask & Olsen, 2018, ss. 34-41). Selv å gjøre rede for de viktigste diskursene vil føre for langt med tanke på denne studiens rammer. Det er en svakhet for oppgaven at analysen i for liten grad vurderer disse diskursene opp mot hverandre. En bredere vurdering ville gitt et mer nyansert og helhetlig bilde av kjærlighetsdiskursene i barnevernreformen.

I løpet av studien har det fremkommet en rekke ideer og diskursive vinklinger som det ikke var tatt høyde for i prosjektskissen. Ideelt sett burde det i større grad vært gjort rede for disse idéene med hensyn til studiens transparens (Bratberg, 2017, s. 92). Det er også et kritisk moment at jeg har blandet lov- og fagtekst i analysen fordi genrene fordrer noe ulik tilnærming (Bratberg, 2017, s. 92). Jeg har prøvd å kompensere for dette ved å være tydelig på hvilke tekster som ligger til grunn til enhver tid.

3.6 Førforståelse

Forskerens fordommer og førforståelse er oppgjorte meninger om fenomener eller forhold som oppgaven omhandler, og som mer eller mindre setter farge på det akademiske produktet. Det er et akademisk krav at forskeren er kjent med sine egne fordommer og hvordan de eventuelt kan ha bidratt inn i oppgaven (Dalland, 2017, s. 58). Hans Skjervheim har skrevet om forskning og førforståelse. Han sa at «Bjelken i sitt eget auge ser ein ikkje, fordi det er den ein ser med» (Skjervheim, 1996, s. 102). Jeg gikk i gang med denne studien med en robust, bevisst og ubevisst førforståelse som utgjorde min bjelke. For å få et mer bevisst forhold til den så har jeg siden denne studiens prosjektoppgave ført en forskningslogg med korte notater over mine egne refleksjoner, ideer og tanker underveis. Jeg har også lagret oppgaveutkastene helt siden de første ble skrevet tidlig i september i 2018. Det vil si at jeg ved slutføringen av oppgaven har et års dokumentasjon som forteller noe om min egen og denne studiens utvikling. Det vil føre for langt å gjøre rede for alle de fasene og de forskjellige meningene jeg har hatt i skriveprosessen. Jeg skal også være forsiktig med å si noe om hvordan fordommene har preget oppgaven. Med utgangspunkt i forskningsloggen kan jeg likevel si at studien har utviklet seg, og at de fleste kjepphestene har falt av på veien. Under hele arbeidet med oppgaven har det kommet til ny litteratur som har preget oppgaven. Jeg tar det som et tegn på at jeg har klart å la meg lede bort fra min opprinnelige førforståelse, og latt flere perspektiv inspirere arbeidet.

4 Presentasjon av funn og drøfting

Hovedspørsmålene i denne studien er: hvordan er kjærlighetsbegrepet konstruert i den nye barnevernreformen, hvilke implikasjoner kan innføringen av kjærlighetsbegrepet få for barnevernets praksis, og hvilke dilemmaer kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser?

I dette kapittelet gjør jeg rede for hvilke diskurser om kjærlighet jeg har funnet, og hvordan de er konstruert. Til slutt drøfter jeg funnene opp mot problemstillingen og forskerspørsmålet. Jeg har valgt å presentere funnene og drøfte de i samme kapittel. Grunnen til dette er at trinnene i den fire- stegs analysemetoden jeg bruker er så sammenvevd at det ikke synes hensiktsmessig å skille funnene fra drøftingsdelen.

4.1 Kjærlighetsbegrepet – et symbol

Den første delen av diskursanalysen går ut på å undersøke hvordan kjærlighetsdiskursen er konstruert på forskjellige vis. I dette tilfellet gjøres dette ved å lete etter ord i teksten som sammen med andre ord og begreper danner meningsinnhold. Forekomsten av ord i et dokument er en mulig indikator for hvordan begrepet vektlegges i teksten (Ask & Olsen, 2018, s. 24). Videre har jeg hatt som utgangspunkt at enkelte ord preger oppfatningen av en tekst ved at de gjentas og tillegges vekt. Disse ordene danner referansekjeder som bidrar til å kartlegge de virkelighetsoppfatningene forfatterne spiller på (Frey & Johansen, 2014, s. 46).

4.1.1 Fra omsorgs- til kjærlighetsarbeid?

I dette kapittelet viser jeg at omsorgsdiskursen og kjærlighetsdiskursen har mange likhetstrekk. Dette funnet førte til et spørsmål om hvorvidt innføringen av kjærlighetsbegrepet kan bidra til å endre forståelsen av sosialt arbeid til en diskurs hvor kjærligheten er mer sentral?

Jeg har vurdert forekomsten av kjærlighetsbegrepet i empirien min opp mot omsorgsbegrepet som er et sentralt begrep innen barnevernsfeltet, og opp mot tilstedeværelsen i et utvalg av reformens sentrale dokumenter. Omsorg er et kjernebegrep i sosialfaglig arbeid. Omsorg har frem til i dag vært ett av de mest brukte begrepene i beskrivelsene av barnevernets karakter og virksomhet. Omsorgsdiskursen møtte kjærlighetsdiskursen da kjærlighetsbegrepet ble tatt inn

i loven. Gjennom lovforarbeidene fremkommer det flere ganger at grensdragningene for hva som oppfattes som kjærlighet og omsorg er uklare. I prop. 169 står det for eksempel at kjærlighet er et viktig element i god omsorg (Prop. 169 L, 2017, s. 6). Noe av det nærmeste jeg kommer et meningsbærende innhold knyttet til kjærlighetsbegrepet er når utvalgets leder i et vedlegg til utkastet, nærmest som en privat refleksjon, skriver;

For min del vil jeg nøye meg med å påpeke at spørsmålet avhenger av hvordan man definerer kjærlighet. Mange vil nok hevde at begrepet ikke kan (eller bør) underkastes en juridisk definisjon. Jeg vil likevel påpeke at det er en flytende overgang mellom «kjærlighet» og «emosjonell omsorg» Barn kan vanskelig få emosjonell omsorg uten å bli møtt av voksne som setter barnets behov fremfor sine egne, og som møter barnet med varme, omtenksomhet, sensitivitet og forståelse. Mange vil nok mene at voksne som møter barn på denne måten, også viser barn kjærlighet (NOU 2016:16, s. 322).

Utvalgets formann knytter definisjonen av omsorg til FN og Barnekomiteens forståelse som sier at barn sin «well-being, in a broad sense includes their basic material, physical, educational and emotional needs, as well as needs for affection and safety» (NOU 2016:16, s. 322). Ifølge formannen er poenget med denne omsorgen blant annet å sikre full utvikling av barnas personlighet og barnas autonomi. Utvalgets formann stiller spørsmålet om det i retten til omsorg også ligger en rett til kjærlighet (NOU 2016:16, ss. 322-323). Formannen likestiller her på mange måter omsorg med kjærlighet når han sier at voksne som møter barn med emosjonell omsorg, møter barn med kjærlighet. Slik sett ligger kjærlighetsbegrepet som sosial konstruksjon tett opp til en vanlig definisjon av omsorgsbegrepet, men at det nå ligger en tydeligere kjærlighetsoppfordring i omsorgsbegrepet enn før. Det vil si at kjærlighetsbegrepet legger seg som en additiv diskurs ved siden av omsorgs- og velferdsdiskursen. Med en slik forståelse av omsorgsbegrepet kan det innvendes at innføringen av kjærlighetsbegrepet i reformen i liten grad representerer noe helt nytt slik som for eksempel Thrana hevder (Thrana H. , 2018, s. 63). Spørsmålet som kan stilles er om kjærlighetsoppfordringen er en endring som gjør en stor forskjell? Eller en endring som kun gjør en liten forskjell? Slik utvalgets formann fremlegger kjærlighetsoppfordringen så kan det synes som han opp mot omsorgsbegrepet ikke betoner denne forskjellen i særlig grad. Som jeg har vist i innledningen har imidlertid kjærlighetsoppfordringen også blitt beskrevet som et vendepunkt for barnevernets arbeid, og av Thrana som en revolusjon for fagfeltet. Posisjonene kan signalisere to forskjellige diskurser: en kjærlighetsdiskurs og en omsorgsdiskurs. At kjærlighetsdiskursen har fått plass i en lovgivning og i et fagfelt der omsorgsdiskursen har stått sterkt, gir oss et

nytt spørsmål: Reflekterer utviklingen at sosialt arbeid sin karakter er inne i en bevegelse fra omsorgsarbeid til kjærlighetsarbeid? I studiens teoridel finnes det flere momenter som kan tale for en slik utvikling. For eksempel Thrana, som sier at alle barn trenger kjærlighet, og at det er en grunnleggende plikt for barnevernet å møte barna slik at de får denne opplevelsen. Jamfør problemstillingen om hvordan kjærlighetsdiskursene, og dermed en slik diskurs, kan være med på å forme barnevernets praksis, så er dette et interessant spørsmål. Av hensyn til studiens rammer er det ikke anledning til å undersøke spørsmålet nærmere.

4.1.2 Kjærlighet, et honnørord

I dette avsnittet ser jeg på hvordan kjærlighetsbegrepet er konstruert som et honnørord i den nye barnevernreformen, og forklarer hvordan jeg har kommet frem til en slik tolkning.

Ved hjelp av den strengeste pdf-søkeindikatoren med bruk av enkeltstående ord dukker ordet kjærlighet opp kun 18 ganger i NOU 2016:16. Til sammenligning brukes ordet omsorg 363 ganger i det samme dokumentet. Det foreligger ingen forskrift til barnevernloven fra 1992 hvor kjærlighetskravet er tatt inn. Det foreligger heller ingen ny forskrift til den nye barnevernloven enda. De nærmeste lovarbeidene å støtte analysen på er *Prop. 73 L (2016-2017). Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*, som inneholder et forslag til barnevernreformen, og *Prop. 169 L (2016-2017) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak). Endringer i barnevernloven (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*, som er BLD sitt forslag til endringene i barnevernloven som ble tatt inn i 2018. I prop. 169 L forekommer ordet kjærlighet 66 ganger, og ordet omsorg 103 ganger. Kun 40 av de 160 høringssvarene til NOU 2016:16 omtalte forslaget om å ta kjærlighetsbegrepet inn i loven (Prop. 169 L, 2017, s. 21). I prop. 73 L er ikke ordet kjærlighet brukt en eneste gang. Ordet kjærlighet er heller ikke nevnt i barnevernreformens kompetansestrategi 2018-2024, som ble lansert høsten 2017. Mitt inntrykk er at kjærlighetsbegrepet brukes forholdsvis sjelden i barnevernreformens viktigste dokumenter.

Hva kan grunnen være til at kjærlighetsbegrepet synes å ha fått så lite plass i barnevernreformen sine dokumenter? I analysearbeidet har jeg tatt utgangspunkt i de referansene til kjærlighet som er til stede i tekstene. Hoveddokumentet for tekstanalysen (NOU 2016:16) er skrevet av jurister, i en juridisk, byråkratisk, verdinøytral og formell stil. Byråkratisk språk kjennetegnes blant annet av at det er passivt og har lite agens. Agens er den delen av språket som viser til handling, og som forklarer hvordan den prosessen som

beskrives skal komme i gang. I lovforarbeidene er det lite aktivt språk (Frey & Johansen, 2014, s. 45). Med unntak av hørings svarene som er drøftet i lovutkastet til endringene i barnevernloven (Prop. 169 L) så er det få verdimeslige, faglige, historiske og ideologiske referanser. Kjærlighetsbegrepet brukes med få unntak implisitt, og sjelden relatert til andre begreper. En grunn til dette kan være at det av flere regnes som umulig å operasjonalisere kjærlighetsbegrepet innen en sosialfaglig kontekst. Ifølge Thrana er essensen i lovforarbeidene at kjærlighet innebærer at barn skal møtes med varme, bli tatt på alvor og lyttet til (Thrana H. , 2018, s. 215).

Spørsmålet som stilles her handler om hva som kan være grunnen til at kjærlighetsbegrepet synes å ha fått så liten plass i lovforarbeidene? Et av svarene kan være at det nettopp kommer av at det er en diskurs, altså som en kollektiv og rådende virkelighetsoppfatning som vi tar for gitt, og dermed ikke stiller spørsmål ved (Ask & Botnen Eide, 2018, s. 15). En annen forklaring kan være at barnevernreformen er omfattende, og at den preges av mer dominerende diskurser enn kjærlighetsdiskursen. For eksempel har medvirknings- og rettighetsdiskursen fått svært stor plass. En indikasjon på dette er at ordene medvirkning og rettighet brukes 124 ganger i NOU 2016:16, nesten sju ganger oftere enn ordet kjærlighet i samme dokument. En tredje forklaring kan være at lovgiver bevisst har unngått å fylle begrepet med faglig innhold siden faglige diskurser endrer seg raskt, mens loven skal være gyldig i mange år (NOU 2016:16, s. 27). Lovgiver har således signalisert *at* barn skal møtes med kjærlighet, men ikke hvordan. Barnevernet som profesjonsområde influeres av både faglige og politiske diskurser. Eksisterende diskurser endrer seg og nye kommer til. Enkelte av begrepene av begrepene kan ha karakter av å være mote- eller honnørord (Ask & Botnen Eide, 2018, s. 13). Honnørord gir gjerne gode assosiasjoner og peker mot høyt verdsatte forhold. Honnørord brukes gjerne for å stille seg selv i et godt lys. Den negative betydningen av ordet er at det er intetsigende, og noen ganger brukes slik at det gir mer dekning enn brukeren av ordet kan stå inne for. Videre kan honnørord brukes til å fremstille sosiale forhold som bedre enn de er, eller dekke over problematiske forhold. Leder i Landsforeningen for barnevernsbarn, Vilde Adolfsen, antydet en slik bruk av kjærlighetsbegrepet når hun på Bufetat sin Barnevernkonferanse i 2018 sa «kjærlighet har blitt et honnørord å smykke seg med – å skinne i lys av» (Barnevernkonferansen 2018. , 2018).

I dette avsnittet om hvordan kjærlighetsbegrepet er konstruert, har jeg pekt på at kjærlighet kan fremstå som et honnørord i barnevernreformen, og antydet flere forhold som kan ha medvirket til dette.

4.1.3 Kjærlighet som en sosial markør

Det blir i NOU 2016:16 understreket at den nye loven burde være en rettighetslov. Målet var at barn i større grad skulle bli seg selv bevisst som rettighetssubjekt, og kunne kreve rettighetene sine på selvstendig grunnlag. Disse målene gjentas i alle lovforarbeidene som et viktig prinsipp. Men det er ikke alt innholdet i barnevernreformen, eller i loven, som regnes som rettighetsfestet. Departementet skriver i lovutkastet til den nye barnevernloven:

Det gis med en slik bestemmelse ikke en rett til å oppleve trygghet, kjærlighet og forståelse, som kan håndheves og etterprøves (...)mener departementet at forslaget vil ha en viktig symbolsk verdi og signalisere en forventning om at ansatte i barnevernet møter barn med trygghet, kjærlighet og forståelse (Prop. 169 L, 2017, s. 24).

I NOU.2016:16 legger utvalget vekt på at rettighetsfestingen vil ha en symbolsk, psykologisk og pedagogisk funksjon. Her trekker teksten veksler på en juridisk, psykologisk og pedagogisk diskurs, uten at det vises til noen spesifikke. Departementet skriver i lovutkastet at bruken av begrepet kjærlighet er ment som en etisk bærebjelke, og som et verdigrunnlag for omsorgen barnevernet skal gi. Videre at bruken av kjærlighetsbegrepet har en viktig symbolsk verdi som symboliserer hvordan barnevernet skal møte barn (Prop. 169 L, 2017, s. 20). Thrana kaller dette for en kjærlighetsoppfordring (Thrana H. , 2018, s. 218).

Hvordan kan det forstås at kjærlighetsbegrepet har fått utvikle seg til et honnørord? En forklaring kan være at kjærlighetsdiskursen mangler det som Jill Merethe Loga kaller for et opponerende ståsted. Med opponerende ståsted viser hun til at selve diskursen er av en slik karakter at det er vanskelig å si den imot uten å bli tillagt negative verdier. Å argumentere mot en kjærlighetsdiskurs er vanskelig på grunn av diskursens karakter. Den handler om å redde uskyldige utsatte barn fra overgrep, vanskjøtsel og manglende kjærlighet. Det finnes kun gode motiver i denne diskursen, og en kritiker vil kunne bli assosiert med dårlige hensikter. Loga kaller dette å bli plassert i den «ondes sted» Således plasserer diskursene eventuelle opponenter på et vanskelig ståsted, og diskursens aktører tilegner seg makt. (Loga, 2003, ss. 63-75). Jeg vil si at et eksempel på dette er når Forandringsfabrikken bruker sin posisjon til implisitt å hevde at de som ikke deler deres kjærlighetsdiskurs bør finne seg noe annet å gjøre enn å jobbe med barn (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 58).

Så langt i dette kapittelet har jeg analysert tekster som er knyttet til den nye barnevernreformen for å finne en av flere konstruksjoner av kjærlighetsbegrepet, og hvilke

diskurser de gir og får mening i. Konstruksjonen jeg gjør rede for her har jeg kalt *kjærligheten som symbol*. Jeg gjør ikke krav på at tolkningene er sanne eller gyldige, men jeg har prøvd å vise at de er sannsynlige ved å se de i lys av teori og andre diskurser i feltet. Jeg har pekt på at det er lite meningsinnhold i departementet sine lovforarbeider knyttet til kjærlighetsbegrepet. Studien foreslår at det kan ha sammenheng med de formkravene som stilles til lovforarbeidene, og at det er vanskelig å gi begrepet kjærlighet en legaldefinisjon. Lovgiver har dermed måtte nøye seg med å bruke begrepet for å signalisere både hvilke holdninger og hvilken adferd som barnevernet skal møte barn med. Jeg har derfor valgt å se på kjærlighetsbegrepet som et symbol konstruert som en sosial markør som det er vanskelig å si imot. Videre har jeg antydnet at begrepets normative ladning kan medvirke til at det blir oppfattet som et honnørord, siden det er knyttet lite innhold til det.

4.1.4 Kjærlighet i den nordiske velferdsmodellen

Fase to består i å analysere de forskjellige diskursene med tanke på likheter, ulikheter og hvilke andre diskurser de trekker veksler på. I dette avsnittet om kjærligheten som symbol regner jeg FN gjennom barnekonvensjonen, Barne- og likestillingsdepartementet og Forandringsfabrikken som de fremste aktørene og som sentrale språkliggjørere av barnevernets diskurser. Som jeg viste i avsnitt 2.3.2 har Barne-, og likestillingsdepartementet fundamentert barnevernreformen på barnekonvensjonen. Departementet representerer statsmaktens og det politiske nivået sine ønsker for barnevernet. Forandringsfabrikken baserer sin legitimitet og autoritet på at de er 'barnas stemme' og talerør (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 17). Forandringsfabrikken argumenterer for at barns erfaring med barnevernet er like viktig og gyldig som tradisjonell vitenskapelig forskning. Forandringsfabrikken sitt kunnskapssyn trekker på det tredelte kunnskapssynet som blant annet Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) sier skal være fundamentet for barnevernets praksis. Det er et kunnskapssyn som i korte trekk går ut på at kunnskap dannes av brukernes erfaringer, praktikernes erfaringer og vitenskapelige arbeider. Praksis basert på dette kalles kunnskapsbasert (Bufetat, 2016, s. 8). For eksempel skriver Forandringsfabrikken at «Kunnskap fra ungdommene skal grunnleggende inkluderes når barnevernet skal utvikles (...) vi håper det nå blir virkelighet, og at den livsviktige kunnskapen unge har om tvang i barneverninstitusjon blir tatt på dypt alvor» (Forandringsfabrikken, 2019a, s. 9). Forandringsfabrikken trekker også veksler på flere av de utviklingstrekkene og diskursene som jeg har pekt på i kapittel 2.2 om barnevernets utvikling. Diskursene det vises til er de som

tydeligst kommer til uttrykk i den nordiske velferdsmodellen, og som er knyttet til idealene om frihet, likhet og solidaritet; retten til personlig utvikling, frihet fra paternalisme og at barnet er hovedpersonen i alle forhold som berører det. At barndommen har en egenverdi som handler om mye mer enn å bli voksen, og at det legges stor vekt på de voksne sin tilnærming til barn. Disse idealene gjenspeiles blant annet i Forandringsfabrikkens barnesyn, som er at barn skal bli tatt på alvor, at barn er like mye verdt som voksne, at barn har mye kunnskap om livet sitt, og at de skal bli møtt med kjærlighet (Forandringsfabrikken, 2019b, s. 6). Når kjærlighet brukes som et symbol, er det i en kontekst der verdiene som ligger i den nordiske velferdsmodellen og i lovforarbeidene sammenfaller. Den nordiske velferdsmodellen står sterkt i Norge, og den blir verdsatt høyt av mange. Når kjærlighet konstrueres som et symbol så trekkes det veksler på flere diskurser som ligger i den nordiske velferdsmodellen, og som samsvarer med barnevernets utvikling i demokratisk retning.

I den første delen av diskursanalysen av kjærligheten som symbol har jeg vist at den i sosialt arbeid er konstruert i en bevegelse som jeg har kalt fra omsorgs- til kjærlighetsarbeid. Videre at diskursen *kjærligheten som symbol* er konstruert som en sosial markør og et honnørord.

4.1.5 Kjærlighet og omdømme

Det neste skrittet i diskursanalysen handler om å stille spørsmålene om hvilke hendelser og forhold som kan bidra til at diskursen *kjærlighet som symbol* er levedyktig. Med referanse til Willig og spørsmålet om *action orientation*; Hvilken nytte eller hensikt kan ses? Spørsmålene stilles i lys av problemstillingen der det spørres om implikasjonene for barnevernet, og forskerspørsmålet om hvilke dilemma som kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser.

I en foucauldiansk diskursanalyse er det vanskelig å komme unna spørsmålet om hvordan institusjonalisert makt formes, fremkommer, former og utøves. Med Foucault sitt perspektiv i bunn regner jeg også godhetsdiskursen som en diskurs som systematisk, og på en tilslørende måte, bidrar til å utøve makt (Madsen, 2010, s. 126). Så langt i analysen så har jeg pekt på at Forandringsfabrikken fremstår som en sentral aktør i konstruksjonen av kjærlighetsdiskursen i barnevernreformen. Det er rimelig grunn til å anta at det styrker Forandringsfabrikkens posisjon at det etableres en forståelse av at brukernes stemme er viktig i kunnskapsdannelsen. Dette sammenfaller med lovgivers hensikt om et demokratisert barnevern.

Kjærlighetsdiskursen blir også styrket ved at den på flere områder sammenfaller med den

nordiske velferdsmodellen sitt barnesyn og barnekonvensjonens føringer.

Kjærlighetsdiskursen fremstår i lys av dette som en hegemonisk og dominerende diskurs med potensielt stor betydning for barnevernets praksis, selv om den kun er av symbolsk karakter.

Med bakgrunn i en hypotese om at kjærlighetsbegrepet fra myndighetenes side brukes som et implisitt symbol, så stiller jeg meg spørsmålet: Hva kan myndighetene ønske å oppnå med å bruke kjærlighetsbegrepet som symbol? En vanlig hensikt med å bruke symboler og symbolske mål er å tegne et bilde av virksomheten som bidrar til et ønsket omdømme.

Omdømmebygging handler ofte om å skape legitimitet for organisasjonens virksomhet (Jacobsen & Thorsvik, 2011, s. 35). Det er fra myndighetenes sin side et uttalt mål å bedre barnevernets omdømme og legitimitet, blant annet gjennom etableringen av en demokratisk diskurs, som beskrevet i avsnitt 2.1.6 om kjærlighet i det postmoderne samfunnet.

Barnevernets arbeid med omdømme skjer blant annet gjennom at BLD utvikler kommunikasjonsstrategier som skal bidra til at myndighetens sitt syn vinner frem i opinionen (Frey & Johansen, 2014, s. 43). En slik hensikt fremkommer også implisitt i NOU 2016:16. I NOU 2016:16 er det et eget kapittel med overskriften *Kritikk mot barnevernet*. Her tas den internasjonale og nasjonale kritikken opp. For eksempel: «...russiske myndigheter har engasjert seg, og norsk barnevern har også blitt tatt opp i EU-parlamentet av tsjekkiske politikere...» (NOU 2016:16, s. 28). Senere i kapittelet står det at utvalget har vektlagt denne kritikken, og at målet med utvalgets forslag er å bidra til å «styrke barnets rett til omsorg og beskyttelse» (NOU 2016:16, s. 28). Konteksten for disse utdragene er kritikken som er reist mot barnevernet. Teksten svarer med at barnets rett til omsorg og beskyttelse skal styrkes gjennom barnevernreformen for å imøtekomme kritikken.

I dette kapittelet så har jeg pekt på at kjærlighetsdiskursen trekker veksler på en rekke dominerende diskurser i feltet, slik at begrepet står sterkt. Etter dette har jeg pekt på at en mulig intensjon for myndighetenes konstruksjon og en symbolsk bruk av kjærlighetsbegrepet kan være et bedre omdømme og en høyere legitimitet for barnevernet. En slik bruk av begrepet kan ses på som en politisk handling (Jacobsen & Thorsvik, 2011, s. 51).

4.1.6 Kjærlighet; enkelt å snakke om, vanskelig å leve opp til

Den siste delen av analysen handler om hvilke muligheter og begrensninger som ligger i subjektposisjonene som diskursene åpner og lukker for. Denne delen av analysen er tettest knyttet opp mot den siste delen av problemstillingen om implikasjonene for barnevernets

praksis, og forskerspørsmålet om hvilke dilemmaer som kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser. I det følgende vil jeg peke på to forhold: For det første at det kan bli mer legitimt og enklere å snakke om barnevern nå, og for det andre at kjærligheten som en norm for samhandling kan bli vanskelig og belastende å leve opp til for barnevernets ansatte i konfliktfylte relasjoner.

En politisk og symbolsk handling hører til den sfæren jeg tidligere har omtalt som en systemverden, som viser til rammene og institusjonene for den sosiale praksisen. Diskursene og subjektposisjonene handler om hva som er mulig og ikke mulig å snakke om. Politikk og politiske styringssignaler handler om å utvikle visjoner som folk tror på (Kroken, 2016, s. 186), derfor handler det ikke bare om hva det er mulig at barnevernet snakker om, men også hva det er ønskelig at barnevernet snakker om. Tidligere har jeg vist at profesjonaliseringen av sosialt arbeid og barnevern har medvirket til at diskursene om kjærlighet har blitt marginaliserte. Denne studien bygger på diskursanalyse som et teoretisk grunnlag og som metode. Jamfør denne teorien så kan det argumenteres for at myndighetene gjennom å aktualisere kjærlighetsbegrepet har gjort det lettere for barnevernet og alle andre som er interesserte å snakke om kjærlighet. Denne studiens hypotese er at valget om å ta kjærlighetsbegrepet inn i loven kan ha bidratt til å legitimere snakk om kjærlighet i barnevernet. Det kan synes som en selvfølge, men i et felt som for noen år siden var dominert av en profesjonalisert omsorgsdiskurs har det til tider vært lite rom for kjærlighetsprat.

Forskerspørsmålet om hvilke dilemmaer som kan oppstå når de ansatte i barnevernet blir pålagt å vise bestemte følelser må ses i lys av de visjonene som ligger i diskursene. Den uttalte visjonen er at barn og unge skal møtes med kjærlighet. I dagligtale er ordet kjærlighet ofte tett knyttet til et harmoniperspektiv, som i ordtaket; 'og så giftet de seg og levde lykkelig i alle sine dager'. Denne studien bygger imidlertid på en forforståelse av at store deler av feltet opererer i et konfliktperspektiv, slik som det blant annet er beskrevet i innledningen. I min empiri, det vil si i systemverdensbeskrivelsen, er ikke konfliktperspektivet fremtredende. Som jeg har vist ligger det likevel et eksplisitt og implisitt skyldperspektiv i både NOU 2016:16 og for eksempel i Forandringsfabrikken sine tekster. Konfliktperspektivet som fagfeltet beskriver nevnes likevel i liten grad. En slik forbigåelse av et tema kan forstås som et forsøk på å tilsløre, eller marginalisere, en annen type sosial konstruksjon. Jeg tolker imidlertid materialet slik at det er stor avstand mellom livs- og systemverdensbeskrivelsene av feltet, og dermed mellom kjærlighetsbegrepets kontekster. Heidi Haukelien beskriver dette som inkongruens mellom egne idealer og institusjonens ytre rammer. Det vil si at det kan

være stor forskjell på den sosiale praksisen sosialtjenestens ansatte står i, og myndighetenes virkelighetsforståelse, visjoner og forventninger til de ansatte (Haukelien, 2016, ss. 56-58). Situasjonen kan da ses slik at den symbolske kjærlighetsdiskursen er formet i et harmoniperspektiv, men at det er forventet at den skal utøves uansett kontekst i og med at myndighetenes kjærlighetsoppfordring ikke har noen begrensninger, siden den ligger i lovens formålsparagraf.

I denne studiens innledning er det påpekt at det kan være vanskelig å gi god omsorg i konfliktfylte situasjoner. Lovens oppfordringer og myndighetenes visjon om kjærlighet kan da oppleves som urealistiske og vanskelige å leve opp til. Som nevnt i kapittel 2.1.2 om pålagt kjærlighet så peker Kassah, Kassah Kwesi og Dahl sine undersøkelser fra barnevernet på at ansatte i barnevernet opplever et misforhold mellom de følelsene de faktisk har, og de følelsene de kan være pålagt å vise. Neumann peker i samme kapittel med henvisning til Hochschild på at de pålagte følelsene kan medføre underordningsmekanismer som betinger at de ansatte må jobbe mye med seg selv for å klare å stå i underordningsrelasjonene som genereres av plikten til å møte andre på en bestemt måte. Kroken har med henvisning til Habermas stilt spørsmålet om det er etisk forsvarlig, og i det hele tatt mulig, å stille et krav om bestemte følelser for sosialarbeidere. Dette blant annet fordi myndighetene på dette viset bruker sin makt til å stille krav av sosial karakter som skyves nedover i organisasjonen, til hver enkelt medarbeider. Sosialarbeideren har imidlertid ikke denne makten, fordi relasjoner utvikles i dialoger der følelsene utvikles spontant og fritt. I dette perspektivet har ikke sosialarbeideren alltid makten eller muligheten til å utføre de pliktene hun er pålagt fra sentralt hold. Kravet om, og i enkelte tilfeller den manglende muligheten til, å innfri vil for manges vedkommende representere en belastende konflikt knyttet til rollen som sosialarbeider (Jacobsen & Thorsvik, 2011, s. 172).

Ovenfor har jeg synliggjort flere mulige implikasjoner for barnevernet som organisasjon. Den første implikasjonen kan være at det fremover blir lettere og mer legitimt å snakke om kjærlighet i barnevernet. Den andre implikasjonen kan være at barnevernet blir bærere av en visjon som det er vanskelig å innfri. En tredje implikasjon kan være at barnevernet avprofesjonaliseres fordi 'varmt hjerte'-diskursen vinner over 'kaldt hode'-diskursen. Ansvar for kjærlighetsvisjonen er plassert på hver enkelt ansatt i sitt møte med barn og unge uansett kontekst. Spesielt vanskelig vil det kunne være å møte barna med kjærlighet i situasjoner preget av konflikt, trusler og vold. Det er et dilemma og et tankekors at

kjærlighetskravet også kan medvirke til at det etableres underordningsmekanismer som for mange vil kunne oppleves som belastende, og kanskje som uforenlige med godt sosialt arbeid.

4.2 Kjærlighet – en godhetsdiskurs

I dette kapittelet vil jeg vise hvordan kjærlighetsdiskursen fremkommer som en godhetsdiskurs.

I det forrige kapittelet, om kjærligheten som et symbol, fulgte jeg Willigs analytiske skritt som beskrevet i studiens metodedel. Her gjentar jeg denne prosessen. I det forrige kapittelet lette jeg etter konstruksjonen ved å blant annet å ha fokus på hvilke ord som ble brukt mest, og hvordan de dannet referansekjeder. Fokuset var i stor grad selve teksten, og hvordan konstruksjonene ble dannet i den. Min inngang til analysen av godhetsdiskursen har større fokus på samspillet mellom tekst og kontekst, og hvordan kjærlighetsbegrepet i en godhetsdiskurs plasserer seg i en større sosialfaglig sammenheng.

4.2.1 Barnevernet, den gode hjelperen

Elsbeth Frey og Marit Johansen ved Høgskolen i Oslo og Akershus mener at Bufdir gjennom de to siste kommunikasjonsstrategiene for barnevernet snakker frem en godhetsdiskurs. I disse strategiene bruker ofte departementet ordene hjelp og hjelper. Blant annet i tittelen *Barnevernet - en hjelper*. Ordene hjelp og hjelper brukes ofte sammen med variasjoner av ord som tjeneste, tillit, bruker og brukermedvirkning, og til barnevernet som støttespillere. Frey og Johansen mener det i disse dokumentene snakkes frem en virkelighet om barnevernet som den gode hjelperen som hjelper alle barn og foreldre som har det vanskelig (Frey & Johansen, 2014, s. 47). Godhetsdiskursen, slik den snakkes frem i departementets dokumenter, har mange paralleller til velferdsstaten og den nordiske velferdsmodellen, blant annet at det understrekes at det norske barnevernets menneskesyn er basert på demokratiske verdier og likeverd (Frey & Johansen, 2014, s. 46).

Jill Merethe Loga mener at velferdsdiskurser ofte avler godhetsdiskurser der staten tar over ansvaret for den målrettede godheten (Loga, 2003, s. 80). I NOU 2016:16 er ordet hjelp brukt over 600 ganger i forskjellige variasjoner og sammenhenger. Det understrekes at barnevernet er en hjelpetjeneste. I innledningen til flere av departementets dokumenter understrekes det hvor mange barn som får hjelp til enhver tid, og det gjøres et poeng ut av hvor mange barn

som får god hjelp. Den samme framsnakkingen av barnevernet fra myndighetenes hold kan også ses i andre sammenhenger, for eksempel i Erna Solberg sin nyttårstale, der hun ikke bare skrøt av barnevernets innsats, men også oppfordret til å dele flere suksesshistorier fra barnevernet (Solberg, 2019).

4.2.2 **Barnet, den verdige trengende**

Over har jeg vist at kjærlighetsbegrepet kan ses i konteksten av en godhetsdiskurs. Den andre fasen i Willigs modell består i å analysere hvordan diskursen er konstruert med tanke på likheter og ulikheter, hvilke andre diskurser den trekker veksler på, og hvilke andre diskurser de inngår i (Willig, 2013, s. 132).

Kjærlighet er et sentralt begrep i godhetsdiskursene, ofte som kjærlighet til rettferdig trengende. For eksempel er det et sentralt tema i en nestekjærlighetsdiskurs som jeg har pekt på i avsnitt 2.1.3 om nestekjærlighet. Bildet av barna som offer fremkommer flere ganger i NOU 2016:16 og Forandringsfabrikken sine innspill til den offentlige debatten om barnevernet. Et eksempel fra Forandringsfabrikken som kan bidra til å konstituere en diskurs av barn som offer og foresatte som dårlige omsorgspersoner i en godhetsdiskurs er

De skulle ha vært stolte da vi sykla første gang uten støttehjul. De skulle ha trøstet oss på triste kvelder. I stedet lå de rusa på sofaen, kjeftet på oss, glemte å hente oss. De kunne slå oss, låse oss inne på rom eller forgripe seg på oss (Forandringsfabrikken, 2019a, s. 4).

Det spilles på en offerdiskurs når eksemplene innledes med «inni kan vi bli ødelagt». Teksten henvender seg til alle oss voksne som leser teksten: «Tenk om en av oss var barnet ditt» og appellerer til vår samvittighet: «Kjenn på at en av oss kunne vært barnet deres.» (Forandringsfabrikken, 2019a, s. 4). Konteksten til disse eksemplene er Forandringsfabrikkens rapport *Hvis jeg var ditt barn. Om tvang i barneverninstitusjon*, og henvender seg dermed spesielt til ansatte i barnevernet. Eksemplene oppsummeres i et budskap til de ansatte i barnevernet om at selvskading, sinne og rus er reaksjoner på, og uttrykk for, disse skadene. Teksten trekker ytterligere på en godhetsdiskurs om foreldrelignende kjærlighet når Forandringsfabrikken til slutt stiller det retoriske spørsmålet «Tenk på hvordan dere ville møtt deres barn, når de har det vondt. Ville dere trøsta, snakka

varmt eller grått litt sammen med barnet? Tenker dere at det ikke handler om det samme?» (Forandringsfabrikken, 2019a, s. 4).

Godhetsdiskursenes målgrupper er som regel dårligere stilte og utsatte individer. Tittelen til NOU 2016:16, *Ny barnevernslov — Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*, trekker også vekslers på et barnesyn om at barn er sårbare og trenger beskyttelse. Jeg har kalt dette barnesynet for ‘utsatte barn’-diskursen. I NOU 2016:16 fremkommer det at barnevernloven er en lov som skal hjelpe utsatte barn. Utsatte barn er barn som ikke får god nok omsorg av sine foresatte, barn som blir utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt. Begrepet utsatte barn nevnes flere ganger i sammenheng med ordet beskyttelse. Ordet beskyttelse benyttes 248 ganger i NOU 2016:16. Ordet beskyttelse brukes ofte i sammenheng med ordet omsorg, og det brukes i sammenheng med ordet kjærlyghet. For eksempel: «omsorg og beskyttelse er presisert ved at det lovfestes at barn ‘bør vokse opp i trygghet, kjærlyghet’. » (NOU 2016:16, s. 247).

I dette underkapittelet har jeg vist likhetstrekkene mellom ‘utsatte barn’-diskursene, slik de kommer til uttrykk i lovforarbeidene og Forandringsfabrikken sine tekster, og det som Loga, Frey og Johansen kaller for godhetsdiskursen.

4.2.3 Barn må beskyttes mot foreldrene sine og samfunnet

Dette underkapittelet representerer fase tre av analysen, som handler om hvilke forutsetninger som har vært til stede for at godhetsdiskursen har vokst frem, og hvilke behov det kan tenkes at den ivaretar.

‘Utsatte barn’-diskursen må ses i lys av hva barna kan utsettes for. Over har jeg pekt på en diskurs om at barnas nærmeste ikke ivaretar omsorgen godt nok på grunn av personlige tilkortkomninger. Det andre synet som utvikles i NOU 2016:16 er at samfunnsutviklingen er av en slik karakter at beskyttelsesbehovene nå er større. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom kapittelet med overskriften *Flere omsorgs- og beskyttelsesbehov for barn* (NOU 2016:16, s. 29). Samfunnsutviklingen det vises til er at barnevernbarn oftere enn andre barn har ugifte eller skilte foreldre, og at foreldrene til barnevernbarna sjeldnere bor sammen. Det problematiseres blant annet slik: «Mange familier lever imidlertid i delte hushold med stefamilier, med «mine», «dine» og «våre» barn. I tillegg har andre familiesammensetninger blitt vanligere og mer akseptert, slik som homofile samlivsforhold og personer som får barn

ved hjelp av assistert befruktning» (NOU 2016:16, s. 29). En annen samfunnsutvikling det vises til er at verden er globalisert, og at familier med annen kulturell bakgrunn har blitt vanligere i Norge. Under det samme kapittelet om samfunnsutviklingen (*Flere omsorgs og beskyttelsesbehov for barn*) tas det opp at: «Seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk er også et tema som har fått større oppmerksomhet de senere årene» (NOU 2016:16, 2016, s. 29). Jeg finner ingen referanser i lovforarbeidene, (inklusive høringssvarene) som implisitt, gjennom å dra inn andre diskurser, eller eksplisitt forklarer hva det er som gjør at homofile samlivsforhold, assistert befruktning eller de andre forholdene som er nevnt bidrar til at denne gruppen barn mer enn andre står i fare for ikke å få god nok omsorg. Jeg tolker teksten dithen at den implisitt peker på at barn som ikke bor i en tradisjonell norsk heteroseksuell kjernefamilie er mer utsatt enn andre barn. Disse barna plasseres på denne måten i en gruppe, 'utsatte og sårbare barn-gruppen'. Utgangspunktet for barnevernloven er at den skal sikre at de barna som ikke får dekket sine omsorgsbehov av sine foresatte, skal få dekket behovene av andre. Implisitt antydes det på denne måten at denne gruppen foreldre står i større fare enn andre foreldre for ikke å klare å gi god nok omsorg. Innsnevringen og beskrivelsen av en målgruppe peker i retning av et kjernebarnevern tilhørende den anglo-amerikanske velferdsmodellen. Den peker på at det er 'utsatte barn'-gruppen, som lever under de mest krevende forholdene og trenger rask hjelp, som er barnevernets målgruppe.

Som jeg har pekt på i avsnittet over trekker 'utsatte barn'-diskursen på et barnesyn om at barn er sårbare og trenger beskyttelse, at de er ute av stand til å ta vare på seg selv og må ivaretas av voksne. Her tegnes det et bilde av at barnet som en passiv mottaker av omsorg. I NOU 2016:16 fremtrer imidlertid også en diskurs om barnet som en aktiv og kompetent part i sitt eget liv. For eksempel: «vil en rettighetsfesting bidra til utviklingen med å behandle barnet som et subjekt som har rett til omsorg og beskyttelse, ikke bare et objekt som trenger hjelp» (NOU 2016:16, s. 74). Begrepet rettighet brukes 42 ganger. Begrepet medvirkning brukes 80 ganger i lovforarbeidet, og barnets rett til medvirkning er viet et eget kapittel. Retten til medvirkning er forankret i barnekonvensjonen. I teksten gjentas det flere ganger i relasjon til begrepet medvirkning at barnet har rett til informasjon, at barnet har rett til å uttale seg og at barnets mening skal tillegges vekt etter alder og modenhet. Det markeres i lovforarbeidet at dette også gjelder barn under sju år som er i stand til å danne seg egne synspunkter. Også når dette skjer gjennom ikke-verbal kommunikasjon (NOU 2016:16, ss. 56-57).

I de to siste avsnittene har jeg pekt på at godhetsdiskursen blant annet trekker veksler på et bilde myndighetene tegner av at barna ikke får den omsorgen de trenger av sine foresatte, og at samfunnsutviklingen bidrar til at enkelte grupper barn antas å være mer i faresonen enn andre. Myndighetene underbygger virkelighetbeskrivelsen og fremstillingen av virkeligheten med statistikk som viser hvilke grupper som bruker barnevernets tjenester mer enn andre grupper. Her velger jeg å se myndighetenes konstruksjon av en slik virkelighet i tråd med Foucault sine ideer om at det intensjonelt skapes virkeligheter som former meninger og diskurser, som igjen bidrar til å forme sosial praksis på nye måter (Hammer, 2017, ss. 17-20). Det er ikke sikkert at virkeligheten er eller blir slik lovgiverne fremstiller den. Hypotesen i denne studien, og et spørsmål for eventuell utdyping som det ikke er plass for i denne studien er: Er myndighetenes «elendighetsbeskrivelse» av barn og unges oppvekstvilkår implisitt en legitimering av en godhetsdiskurs? I tillegg har jeg vist at det i lovforarbeidene spilles på en medvirkningsdiskurs som har flere likhetstrekk med idéen om det kompetente barnet. Dette blir tatt opp i neste underkapittel, om implikasjonene for barnevernets praksis.

4.2.4 Fra en velferdslogikk til en foreldrelignende omsorgslogikk

I kapittel 2.3, om utviklingstrekk i barnevernet, har jeg påpekt at strukturelle forklaringsmodeller synes å få mindre betydning, og at personlige faktorer får større betydning. Denne vendingen kan ses i sammenheng med en psykologisering av de sosiale problemene i samfunnet generelt (Madsen, 2010, s. 119). Utvalgets mandat var blant annet å vurdere om, og i tilfelle hvordan, de faglige prinsippene om tilknytnings- og relasjonskvalitet skulle få en plass i den nye barnevernloven. Utvalget regnet dette som psykologfaglige begreper, og konkluderte med at slike flytende begreper ikke egnet seg i en rettighetslov. Utvalget understreker imidlertid at Raundalenrapporten (NOU 2012:5) er sentral i barnevernets arbeid (NOU 2016:16, ss. 51-52). Raundalenrapporten anbefalte at den psykologiske tilknytnings- og relasjonskvaliteten, og omsorgspersonenes egenskaper med hensyn til for eksempel psykisk sykdom, skulle være avgjørende ved vurdering av omsorgen. Raundalen kalte dette for *det utviklingsstøttende prinsipp* (NOU 2012:5, s. 16). Det synes som om Raundalen i stor grad vektla personlige faktorer ved omsorgspersonene i sine tilrådinger. Begrepsparet helse og utvikling brukes 31 ganger i NOU 2016:16. Begrepene helse og utvikling brukes også i andre lovforarbeider (Prop. 169L, Prop. 73L) uten at begrepene gis et konkret innhold. Det fremkommer likevel at begrepsparet viser til henholdsvis fysisk og psykisk helse (NOU 2016:16, 2016, s. 171), men det kan også leses slik at det handler om

barnets psykiske helse og psykiske utvikling. Jeg ser det slik at begrepet utvikling trekker på en psykologisk diskurs slik den blant annet fremkommer i Raundalen-rapporten.

Den tunge vektleggingen av de personlige og psykologiske årsaksforklaringene kan gå på bekostning av andre diskurser, for eksempel fattigdomsdiskursen som en medvirkende faktor og strukturell forklaring (Kroken, 2016, s. 179). I NOU 2016:16 fremkommer det at utvalget ønsker å snevre inn barnevernet sitt mandat. Innsnevringen kommer blant annet til uttrykk gjennom et forslag om en ny paragraf som presiserer «at barnevernstjenesten har ansvar for å sikre at barn mottar forsvarlig omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller at barnet utsetter sin helse eller utvikling for fare» (NOU 2016:16, 2016, s. 42). I paragrafens merknader fremkommer det at barneverntjenesten ikke skal ha plikt til å bistå hvis ikke et av de nevnte kriteriene er oppfylt. Forslaget og merknadene kan tolkes i den retning at utsatte barn som følge av dårlige levekår ikke skal være en målgruppe for barneverntjenesten lenger (Ask & Olsen, 2018, s. 35). Strukturelle forhold jeg har pekt på i teorikapittelet, som utdanning, arbeidstilknytning og minoritetsbakgrunn, er sjelden nevnt i lovforarbeidene, og tillegges liten vekt. Begrepet fattigdom nevnes kun 5 ganger i NOU 2016:16, selv om lav sosioøkonomisk status er et av de mest signifikante trekkene ved barn og foreldre i barnevernet. Et uttrykk for hvordan enkelte strukturelle forhold vektlegges kommer blant annet til uttrykk slik: «Dersom familien har behov for hjelp på grunn av andre årsaker, for eksempel fattigdom, funksjonshemming eller psykisk sykdom hos barnet (som ikke skyldes omsorgssituasjonen), vil det være andre tjenester enn barnevernstjenesten som eventuelt må hjelpe familien» (NOU 2016:16, s. 145). Jeg tolker teksten slik at fattigdom ses på som et isolert fenomen som ikke har noe med foreldrenes evne til å yte omsorg for sine barn. Fattige foreldre og barn skal derfor henvises til en annen tjeneste som «eventuelt» må hjelpe familien.

Uansett årsak og tiltaksvalg så er det barnets beste som skal ligge til grunn for bistanden. Begrepet 'barnets beste' blir brukt 369 ganger i NOU 2016:16. Begrepet brukes ofte i sammenheng med begrepene omsorg og beskyttelse, og har fått en ny og egen bestemmelse i den nye barnevernloven. Bestemmelsen er tatt inn for å understreke de rettighetene og verdiene loven bygger på. I NOU 2016:16 og i barnevernreformen generelt er 'barnets beste'-diskursen omfattende. I NOU 2016:16 brukes begrepet 'barnets beste' i sammenheng med begrepene omsorg og beskyttelse (NOU 2016:16, s. 38). Jorunn Gjedrem peker på at begrepet 'barnets beste' sett opp mot barnets behov for omsorg og beskyttelse er et svært komplekst fenomen (Gjedrem, 2018, s. 70). På grunn av omfanget og kompleksiteten til 'barnets beste'

diskursen kan jeg av hensyn til oppgavens omfang ikke gå i dybden på dette selv om det er relevant for problemstillingen. Jeg vil kun nevne ett aspekt ved 'barnets beste'-begrepet som har betydning for problemstillingen. Gjedrem knytter barnets beste begrepet til den emosjonelle omsorgen og utviklingsstøtten barn trenger gjennom foreldrenes kjærighet til avkommet, men også at betalte hjelpere et stykke på vei kan møte barna på disse omsorgsbehovene (Gjedrem, 2018, s. 77). 'Barnets beste'-begrepet i NOU 2016:16 baserer seg også på forståelsen at barnets beste er at barnet får sin omsorg fra sine foreldre, og at barnevernet må yte denne omsorgen når foreldrene ikke klarer det godt nok (NOU 2016:16, s. 47).

Denne forståelsen av at utviklingsstøtte kan gis av flere enn foreldrene har et grensesnitt inn mot diskursen om det biologiske prinsipp. Det ligger ikke innenfor rammene av denne studien å gjøre rede for forskjellene og likhetene med hensyn til hvordan forståelsen av det biologiske prinsipp former dagens barnevern, men et poeng som har betydning for denne studien er at det i en utviklingsstøttende diskurs er mer nærliggende enn i en biologisk diskurs å tenke at omsorg kan gis imellom to mennesker som i utgangspunktet ikke står i en nær relasjon, og dessuten som et middel for å ivareta barns utvikling, slik jeg har vist i kapittel 4.1 om kjærighet fra hjertet. Retten til utvikling i en psykologisk diskurs er i NOU 2016:16 knyttet nært til rettighetsdiskursen, som igjen er forankret i barnekonvensjonen. Barns rett til utvikling ses i NOU 2016:16 på som likelydende med barn sin rett til omsorg (NOU 2016:16, s. 45).

I dette underkapittelet har jeg trukket inn flere begreper som i en diskursanalyse kalles for nodalpunkter. Det vil si «særlig privilegerte tegn som de andre organiseres i forhold til og får sin betydning ut fra» (Bratberg, 2017, s. 47). Jeg har sett den sosiale konstruksjonen av kjærighetsbegrepet i den nye barnevernreformen i sammenheng med det som blant andre Loga og Aslanian kaller for en godhetsdiskurs. Kjærighetsdiskursen som en godhetsdiskurs trekker på 'utsatte barn'-diskursene, diskursene om barnets beste, omsorgs- og beskyttelsesdiskursene, og utvikling som et psykologisk begrep i en rettighetsdiskurs. Jeg har vist hvordan kjærighetsbegrepet i en godhetsdiskurs får sin betydning fra formålet med reformen som ifølge NOU 2016:16 er å sikre barnets rett til omsorg og beskyttelse.

Sven Hammer mener at det i enhver foucauldiansk analyse bør skrives inn en tidshorisont (Hammer, 2017, s. 15). Jeg har valgt å se på skiftet i vektlegging fra strukturelle forklaringer til psykologiske forklaringer som institusjonelle logikker. I dette tilfellet ved at

kjærlighetsbegrepet har fått en plass fordi det har utviklet seg en foreldrelignende omsorgslogikk. Foreldrelignende omsorgsetikk ses her opp mot begrepet velferdsstatslogikk, som har mer fokus på strukturelle forhold (Oterholm, 2018, s. 13).

4.2.5 Kjærlighet, bortenfor makt og kontroll

Neste skritt i diskursanalysen handler om å undersøke hvordan godhetsdiskursene kan bidra til å forme det diskursive feltet, i denne studien med fokus på implikasjonene for barnevernet og dilemmaer for barnevernets sosiale praksis.

I kapittel 2.1.5, om kjærlighet i et systemisk – biologisk perspektiv, har jeg pekt på at Thrana og Aslanian mener at omsorgsinstitusjonene må innrettes slik at barna opplever å bli møtt med kjærlighet. Det vil føre alt for langt med hensyn til denne studiens rammer å gå dypere inn i dette spørsmålet. Dette er en tekstanalyse, og det er kun mulig å skissere enkelte spørsmål ut fra hvilke diskurser som fremtrer, og hvilke tankesett de kan tenkes å bære med seg. Jeg må derfor nøye meg med å peke på et spørsmål knyttet til innretningen av institusjonene i et systemisk-biologisk perspektiv: Studien har satt kjærlighetsbegrepet inn i en godhetsdiskurs der strukturelle forhold blir tillagt liten vekt som forklaring på barnevern. Hvordan er det mulig å argumentere for at barn og foreldre møtes med kjærlighet når det blir sett bort fra de strukturelle forholdene som har medvirket til problemene, og som de lever i? Finne løfter fram et perspektiv som innebærer at en slik holdning og praksis svikter de profesjonelle verdiene som ligger til grunn for sosialt arbeid. Blant disse er idealet om «human dignity» og idealet om å kjempe for menneskers grunnleggende rettigheter (Finne, 2010, s. 188). Kojan og Jønsson hevder at utviklingen går i retning av klassebarnevern, der sosialarbeiderne reduseres til kontrollører uten ansvar for hvordan de samfunnsskapt problemene utspiller seg på individnivå (Jønsson & Kojan, 2017, ss. 309-311). Jamfør argumentasjonen over så er denne studiens hypotese at det vil være en utfordring for barnevernet å utøve godt sosialt arbeid innenfor en slik kontekst.

Konstruksjonen av kjærlighetsbegrepet i en godhetsdiskurs som trekker veksler på 'utsatte barn'-diskursen, og på en idé om at barnevern i stor grad skyldes mangler ved de foresatte, har mange sammenfallende trekk med det som jeg i teorikapittelet har beskrevet som et kjernebarnevern og et klassebarnevern. Som beskrevet i teorikapittelet antyder Kojan at et slikt innrettet barnevern har som mål å kontrollere og styre barn og foreldre sin adferd, altså at

barnevernet som institusjon får en disiplinerende funksjon. En slik praksis vil være i strid med prinsippet om nestekjærlighet fordi den ideelt sett skal være betingelsesløs.

Kjærlighet som en godhetsdiskurs i NOU 2016:16 synes å trekke veksler på både ‘utsatte barn’-diskursen og rettighetsdiskursen. Diskursene trekker på to ulike barnesyn. ‘Utsatte barn’-diskursen heller mot å se på barn som passive mottakere av omsorg.

Rettighetsdiskursen, slik den fremkommer i NOU 2016:16, vektlegger i større grad barnet som en kompetent aktiv aktør i sitt eget liv. ‘Utsatte barn’-diskursen heller mot ‘the child protection model’ med røtter i den anglo-amerikanske velferdsmodellen. Rettighets- og medvirkningsdiskursen heller mer mot barnesynet om det kompetente barnet som har vokst frem i den nordiske velferdsmodellen (Kapittel 2.2.5). Min vurdering er at rettighetsdiskursen og idéen om det kompetente barnet er så dominerende i lovforarbeidene og i loven at jeg legger dette perspektivet til grunn for den videre drøftingen.

4.2.6 Kjærlighet i barnevernet, en demokratiseringsprosess

Den siste delen av analysen om godhetsdiskursen handler om hvilke subjektposisjoner diskursene muliggjør, og hvilke muligheter de ulike subjektposisjonene åpner for. Det er ikke mulig å behandle dette spørsmålet i sin helhet innen denne studiens rammer. Jeg har valgt å legge vekt på idéen om det kompetente barnet, og synet på at kjærlighet som anerkjennelse utvikles i symmetriske relasjoner, i behandlingen av dette spørsmålet. Ett syn på symmetriske relasjoner er at rollene preges av likhet (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 117). For eksempel vil to kolleger stå i en symmetrisk relasjon og likeverdige relasjon til hverandre, mens de hver for seg har en komplementær rolle til lederen sin. En implikasjon for et barnevern som legger til grunn å møte barn med kjærlighet som anerkjennelse, kan være at barnevernet i større grad vektlegger demokratiske verdier, slik at likeverdigheten, som en forutsetning for anerkjennelse, ivaretas.

Jeg har pekt på at diskursen om utsatte barn er sentral i konstruksjonen av godhetsdiskursen. ‘Utsatte barn’-diskursen handler på et vis om at det offentlige må ta omsorg for hjelpeløse barn (Vetlesen, 2001, s. 36). Et bilde på en slik type situasjon er for eksempel når et spedbarn blir funnet forlatt på en parkbenk. Men ‘utsatte barn’-diskursen og idéen om det kompetente barnet gjelder også ungdommer frem til de er voksne og myndige. Det vil si at å møte et barn på et seks måneder og en ungdom på nesten atten år med kjærlighet gjennom anerkjennelse vil være vesensforskjellig. Det er også forskjeller med hensyn til hvilke evner og muligheter

barn har til å ta vare på seg selv, og vite sitt eget beste. For eksempel når barn rømmer, selvskader, ruser eller prostituerer seg. Barnevernloven åpner for tvang som en type omsorg for å ta vare på barn i slike situasjoner. Forandringsfabrikken er svært tydelige på at tvang ikke er å vise kjærlighet eller anerkjennelse. Det er vanskelig å se hvordan barnevernet skal møte disse barna, i situasjoner der det er behov for å utøve makt og kontroll, med kjærlighet på en anerkjennende måte, uten samtidig å risikere at det går galt. I land hvor den anglo-amerikanske modellen står sterkere er begrepet 'tough love' mer sentralt. Tilnærmingen er også aktuell i Norge, blant annet når det diskuteres å etablere ungdomsfengsel (VG, 2019). 'Tough love'-begrepet er omstridt, og det er av hensyn til studiens rammer ikke prioritert å gjøre rede for dette.

Denne studien peker på at kjærlighet som anerkjennelse kan være en nyttig tilnærming for barnevernet for å møte barn med kjærlighet. Anerkjennelsesbegrepet synes imidlertid svært uavklart i faget sosialt arbeid. Videre peker jeg på at likeverdighet er et viktig moment for å oppnå anerkjennelse, og at en implikasjon for barnevernet er at det tuftes på demokratiske verdier og idéen om det kompetente barnet. Cecilie Omre og Liv Schjeldrup mener at sosialt arbeid som fagfelt ikke har tatt inn over seg samfunnets demokratiseringsdiskurser godt nok. De mener at implikasjonene av demokratiseringsdiskursene er at tjenestene må tilegne seg et nytt syn på brukerne, og på hva samarbeid er. For eksempel må synet på brukere som passive mottakere vike for et mer aktivt brukersyn, der brukerne inkluderes i alle beslutningsprosessene. En annen implikasjon er at ekspertrollen må tones ned til fordel for en mer lyttende sosialarbeiderrolle (Omre & Schjeldrup, 2006, s. 333). I arbeidet med denne studien har jeg funnet lite forskning om kjærlighetskravet i lys av dette perspektivet. Imidlertid leder Hilde Marie Thrana ved NTNU et prosjekt som har til hensikt å utforske hvordan kjærlighet kan inngå som en del av barnevernets praksis. Prosjektet er forankret i hennes tidligere forskningsarbeider, der anerkjennelsesbegrepet har stått sterkt. Jeg vil derfor tro at hennes arbeide også kan bidra til å kaste lys over denne studiens spørsmål, men det er ikke publisert noe fra dette prosjektet ennå (NTNU, 2019).

4.3 Kjærlighet kommer fra hjertet

I fagfeltet sosialt arbeid finnes en rekke kjærlighetsdiskurser, og enda flere i tilliggende disipliner som helse og pedagogikk, for eksempel Aslanian som er nevnt tidligere, og Kari Martinsen som er kjent for sin omsorgsfilosofi. Imidlertid har jeg av hensyn til studiens

omfang valgt å kun trekke inn tre diskurser. Så langt har jeg sett på hvordan kjærlighetsbegrepet i den nye barnevernreformen kan forstås i lys av en symbol- og en godhetsdiskurs. Den siste diskursen som jeg gjør rede for under har jeg kalt *kjærlighet kommer fra hjertet*.

Som jeg har redegjort for i metodekapittelet, har jeg i dette kapittelet valgt å legge størst fokus på hvordan diskursene kan tenkes å bidra til å forme ulike subjektposisjoner, spesielt med tanke på forskerspørsmålet om hvilke dilemmaer som kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser. Jeg gjør først rede for konteksten for, og diskursene som jeg har sett i sammenheng med, 'kjærlighet kommer fra hjertet'-diskursen. Deretter drøfter jeg kjærlighetsoppfordringen i lys av at profesjonelle bør utvise bestemte følelser.

De fleste referansene til Forandringsfabrikken er fra boken *Barnas Barnevern*, som kom i 2018. Jeg regner denne som relevant fordi den på mange måter summerer opp og utdyper Forandringsfabrikkens innspill til barnevernreformen og lovforarbeidene.

4.3.1 Nestekjærlighet, en dyd

Som jeg har gjort rede for tidligere, regnes Forandringsfabrikken som en av de viktigste aktørene i den offentlige debatten, og de har vært viktige innspillere til den nye barnevernreformen. Så vidt jeg kan se bruker Forandringsfabrikken et hjerte som tekstlig metafor og visuelt symbol i alle sine tekster. Av hensyn til denne studiens omfang vil jeg kun gjøre rede for to innganger til hvordan kjærlighetsdiskursen i forbindelse med hjertemetaphoren fremtrer; som nestekjærlighet, og som kjærlighet sett i lys av en romantisk diskurs.

Forandringsfabrikken skriver at barn må møtes med nestekjærlighet (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 57). Nestekjærlighet er et ord som brukes ofte i flere av deres tekster. Men hva betyr ordet for dem? Forandringsfabrikken forstår nestekjærlighet som menneskevarme som kommer fra hjertet (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 87). Metaforen om menneskevarmen fra hjertet kan ses i lys av idéen om barmhjertighet, og den ubetingede kjærligheten som ligger i nestekjærlighetsdiskursen. For eksempel illustrert ved følgende sitat: «Du må kjenne inn til varmen du har for barn (...) du enda ikke kjenner så godt (...) og for barn du bare skal møte i kort tid (...) da kan du greie å snakke hjertespråket» (Forandringsfabrikken, 2018a, s. 102). Implisitt kan dette leses som om at kjærligheten ikke er knyttet til en relasjon, men nestekjærlighetsbudet om å elske sin neste som seg selv, uansett hvem det måtte være.

Å kjenne inn til varmen handler om dine personlige egenskaper og deg selv om menneske. Eventuelt til det Løgstrup viser til som en moralsk fordring, og som blant annet Thrana har beskrevet som en dyd (Thrana H. , 2013, s. 8). En dyd, forstått som en moralsk verdifull egenskap ved en sosialarbeider, kan leses i relasjon til begrepene profesjonalitet og faglighet som representanter for to forskjellige diskurser (Nortvedt, 2001, s. 44). Diskusjonen om profesjonell omsorg som ferdighet og eller dydsetikk er for omfattende til at den er gjort rede for her utover det som er gjort i teorikapittelet, men for å avklare det analytiske spørsmålet om hvilke andre diskurser Barnevernproffenes nestekjærlighetsdiskurs kan synes å være inspirert av, har jeg valgt å kort berøre spørsmålet om hvor Forandringsfabrikken plasserer seg i diskursene om profesjonell kjærlighet som en dyd eller en ferdighet. Forandringsfabrikken skriver, under tittelen *Mot en ny profesjonalitet* at det å være profesjonell handler om å ha teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 99). Dette er momenter som ofte gjengis når profesjonalitet skal beskrives. Men denne profesjonsforståelsen er ikke direkte samsvarende med omsorg som nestekjærlighet, blant annet med tanke på at nestekjærligheten i sitt idealbilde er av mer spontan og intuitiv karakter. Forandringsfabrikken skriver at barnevernet må utvikles gjennom å ha større fokus på barnevernarbeideren som menneske. Barnevernproffene skriver at møtet mellom sosialarbeideren og barnet mest handler om holdninger, og det vises ofte til personlige egenskaper. Et uttrykk som kan tolkes i den retning er at de ansatte i barnevernet har kjærligheten inni seg, men at noen «har skrudd den litt av» (Forandringsfabrikken, 2018a, s. 57). Ansatte i barnevernet oppfordres til å «kjenne etter inni dere der godheten og forståelse for barn sitter» (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 103). Jeg finner ingen referanser i NOU 2016:16 eller i de andre lovforarbeidene som trekker veksler på en nestekjærlighetsdiskurs hvor dydsaspektet er så fremtredende. I dette kapittelet har jeg sett diskursen *kjærlighet kommer fra hjertet* i sammenheng med en nestekjærlighetsdiskurs hvor dydsaspektet er sentralt.

4.3.2 Kjærlighet ved første blick

Kjærlighetsdiskursene og kjærlighetens symbolske innhold endres over tid, og varierer med konteksten og kulturen de opptrer i. Det finnes utallige kjærlighetsdiskurser og det er derfor ikke mulig å beskrive en felles diskurs (Thrana H. , Kjærlighet. Et gammelt begrep i framtidens barnevern, 2018, s. 228). Det romantiske kjærlighetsbegrepet i seg selv er også så omfattende at det faller utenom denne studiens rammer å redegjøre utfyllende for det. I denne

delen av analysen har jeg valgt å konsentrere meg om hjertet som symbol. Dette fordi hjertet er det mest utbredte symbolet på romantisk kjærlighet i vestlige kulturer, og fordi hjertet, etter min erfaring, er det symbolet som Forandringsfabrikken bruker oftest.

Hjerte er et vanlig symbol i mange kulturer og symboliserer vanligvis sterke, positive og verdifulle følelser som varme og nærhet. Hjertediskursen trekker veksler på forestillingen om at det er følelsene til den andre som er det viktigste i relasjonen. Et eksempel på dette er valentinsdagen, som har hjertet som sitt fremste symbol. Valentinsdagen er et utstrakt samtidsfenomen som er mest populært blant ungdom (Store norske leksikon, 2018). Den omfattende feiringen av valentinsdagen indikerer at kjærlighet har en høy verdi i dagens samfunn. Enkelte hevder at vår søken etter kjærlighet aldri har vært større og mer intens enn i dag (Øfsti, 2010, s. 64). At kjærligheten kommer fra hjertet er en metafor fra det poetiske språket. I denne romantiske diskursen fremkommer kjærlighet som en følelse som kjennes og finnes i hjertet. Gjennom hjertediskursen fremkommer kjærligheten som en følelse som enten er til stede eller ikke (Øfsti, 2010, ss. 85-86).

I et kapittel om verdien av kjærlighet skriver Forandringsfabrikken at «barn kjenner raskt om en barnevernarbeider vet det beste på vegne av barn...» (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 49), og «Noen voksne merker vi at lett kan kjenne kjærlighet for barn» (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 57). Ordet kjenner og merker viser til følelser som implisitt kan leses slik at barn vet hvilke tanker, hensikter og holdninger de blir møtt med. Underforstått at ungdommene vet om 'noen gir kjærlighet' eller ikke. I samme kapittel står det: «Å dele varme (...) kan gjøres uavhengig av hvor ofte og hvor lenge man møtes (...) det kan gjøres på fem sekunder» (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 57). At kjærligheten føles. At den kan gis. At den er så sterk at den kjennes. At den enten er til stede eller ikke, og at den oppstår så raskt er trekk som også er til stede i den moderne romantiske kjærlighetsdiskursen. En slik diskurs står i motsetning til en kjærlighetsdiskurs som handler om at kjærlighet utvikler seg i samspill over tid i relasjoner, slik for eksempel Landsforeningen for Barnevernsbarn har løftet frem som en bedre forståelse av kjærlighet i barnevernet.

Forandringsfabrikken sine uttalte mål er å endre barnevernets grunnleggende bevisste og ubevisste holdninger. Det vises spesielt til to paternalistiske trekk som må endres. Det ene handler om at barnevernet begrenser andre menneskers frihet ut ifra en argumentasjon om at det er til deres beste. Det andre trekket handler om at barnevernet ikke anerkjenner barn sin kompetanse (Forandringsfabrikken, 2018b, ss. 14-16). Min vurdering er at tekstene til

Forandringsfabrikken stiller opp to posisjoner. Den ene er at kjærlighet er ekte, kommer fra hjertet, og er god. Den andre er at profesjonalitet og paternalisme kobles inn som en negativ motpol. Jan Storø har identifisert en liknende dikotomi hos Forandringsfabrikken (Storø, 2016, s. 181). Kan det være at Forandringsfabrikken spiller på for å skape et bilde av at det profesjonelle barnevernet er paternalistisk? Spørsmålet er av interesse for problemstillingen, fordi barnevernreformen har inkludert begrepet i diskusjonen om barnevernets praksis. Det er av hensyn til denne studiens omfang ikke mulig å gjøre annet enn å stille spørsmålet.

Før det ble tatt inn i barnevernloven av at barn skulle møtes med kjærlighet, var et sterkt prinsipp i barnevernet at barn sine behov for omsorg og kjærlighet skulle anerkjennes. I dette lå det at barnevernet skulle sørge for at den emosjonelle omsorgen ble ivaretatt, ikke nødvendigvis at hver enkelt kontaktperson skulle stå for denne omsorgen, men at barnevernet primært skulle sørge for at de emosjonelle behovene ble ivaretatt gjennom å blant annet styrke foreldrene, for eksempel gjennom hjelpetiltak. Tiltakene var tuftet på at barnet skulle få denne omsorgen, og selv lære seg denne omsorgen, i familieliknende miljø og gjennom nære familiære eller familielignende relasjoner. Dette er i tråd med det biologiske prinsipp, utviklingspsykologiske prinsipper og den systemisk-biologisk orienterte tradisjonen som er beskrevet i studiens teorikapittel. Som jeg har vist i teorikapittelet har diskursene om barnas egne rettigheter og barnets rett til medbestemmelse uavhengig av foreldrene fått en mye større plass. I NOU 2016:16 står det at barnevernloven ikke er en foreldrevernlov (NOU 2016:16, s. 51). Forandringsfabrikken mener at denne utviklingen speiler at barn ikke lenger er foreldrenes eiendom eller vedheng, men individer på lik linje med voksne (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 16). I denne studien stilles spørsmålet om denne løsrivelsen kan ses i sammenheng med Giddens sine ideer om den rene relasjonen? Finnes det en idé om at kjærlighet kan gis i et forhold hvor den primære og kanskje eneste hensikten med relasjonen er å gi eller få kjærlighet? I NOU 2016:16 og i Forandringsfabrikken sine tekster er det flere referanser som peker mot en forståelse som har flere likhetstrekk med Giddens sine ideer om den rene relasjon. Selv om spørsmålet er av interesse for problemstillingen er det av hensyn til denne studiens rammer ikke anledning til å undersøke spørsmålet nærmere.

Så langt i dette kapittelet har jeg undersøkt hvordan kjærlighetsbegrepet er formet i en diskurs som jeg har valgt å kalle *kjærlighet kommer fra hjertet*. Som diskursive aktører fronter Barnevernproffene denne kjærlighetsdiskursen med hjertet først. Diskursen har implisitt med seg elementer fra nestekjærlighetsdiskursen og fra den romantiske kjærlighetsdiskursen, som

jeg har valgt å kalle *kjærlighet ved første blick*. Studien reiser spørsmålet om det implisitt i Forandringsfabrikken sin 'kjærlighet kommer fra hjertet'-diskurs er en paternalisme-debatt?

4.4 Når profesjonelle må utvise bestemte følelser

Dette kapittelet er knyttet til fase fire i diskursanalysen, som handler om hvilke subjektposisjoner som fremkommer, og hvilke muligheter og begrensninger 'kjærlighet kommer fra hjertet'-diskursen kan åpne for. Spørsmålene er knyttet til forskerspørsmålet om hvilke dilemmaer som kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser. Av hensyn til studiens omfang har jeg valgt å avgrense spørsmålet til å omhandle hvilke teoretiske forhold studien beskriver som kan være aktuelle dilemma? Konteksten for gjennomgangen er at ansatte i barnevernet ofte jobber i relasjoner hvor det er utfordrende å møte ungdom med kjærlighet, blant annet på grunn av grovt krenkende adferd som trusler, vold og trakassering.

4.4.1 Kjærlighet; mellom varme hjerter, kalde hoder og tekniske metoder

Metaforene 'varmt hjerte' og 'kaldt hode' blir ofte brukt for å poengtere at det finnes ulike måter å møte andre på. 'Varmt hjerte'-metaforen spiller på at kjærlighet er en følelse av intuitiv og spontan karakter. Den har flere likhetstrekk med godhetsdiskursen og diskursen om at kjærlighet kommer fra hjertet. 'Kaldt hode'-metaforen innebærer i større grad en idé om at møtet med den andre er mer kalkulert, rasjonelt, og med mer vekt på adferden. Som jeg har pekt på i teorikapittelet om kjærlighet som noe vi gjør, så kan vi tenke på kjærlighet som både en adferd og en følelse. Kjærlighet utøvd som adferd kan vi betrakte som profesjonalisert kjærlighet jamfør Alsvåg. Denne kan vi forestille oss at står i motsetning til en mer følelsesbasert kjærlighetsdiskurs. Jan Storø mener at Forandringsfabrikken fremstiller dette som dikotome størrelser, og at en slik tenkning vil gjøre det vanskelig å etterleve myndighetenes kjærlighetsoppfordring. Storø mener at å møte barn med kjærlighet må innebære å møte barna med både nærhet og struktur (Storø, 2016, s. 181). Jeg tolker Alsvåg i samme retning, altså at sosialarbeidere ikke kan pålegges å levere følelser, men at sosialarbeidere plikter å skape rom for kjærlighet. Det vil ikke si å utøve kjærlighetshandlinger slik de ofte beskrives i en romantisk diskurs, men å tilrettelegge for kjærlighet. Forandringsfabrikken gir uttrykk for følgende, som jeg tolker til å helle mot et lignende syn: «Å oppleve at noen gir kjærlighet, kan være med på å gjøre at et barn får håp og

kan tørre å kjenne på at det har noe i seg som er bra. Barnet kan kjenne på at det er verdt noe og få tro på at livet kan bli bedre» (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 57). Slik jeg tolker det handler det ikke om å gi kjærlighet som en 'pakke', men å bidra til at barnet får et håp om at kjærligheten finnes. En slik tilnærming kan også anses å være i tråd med Maturanas systemisk-biologiske modell og en diskurs om kjærlighet som anerkjennelse i symmetriske relasjoner, slik det kort er beskrevet i studiens teorikapittel. Storø foreslår at kjærlighetsdiskursene i barnevernet blant annet har vokst fram som et motsvar på den mer teknisk orienterte måten å møte barn på (Storø, 2016, s. 181); tilnærminger som ofte har utgangspunkt i den anglo-amerikanske velferdsmodellen, som også Forandringsfabrikken er skeptiske til (Forandringsfabrikken, 2018b, s. 20).

I dette avsnittet har jeg pekt på to perspektiv som kan være med på å forme barnevernet fremover med tanke på kjærlighetskravet. Det ene perspektivet er preget av en 'kjærlighet kommer fra hjertet'-diskurs med tanke på at det er følelsene i møtet mellom ungdommen og barnevernets ansatte som er i brennpunktet. Det andre perspektivet er mer preget av kjærlighet som anerkjennelse og en systemisk-biologisk modell hvor det handler mer om å skape miljø hvor kjærlighet kan utvikles. Jeg har pekt på at den samtidige utviklingen mot mer teknisk orienterte metoder kan utfordre barnevernets mål om å møte barn på en måte som oppleves som kjærlighet.

4.4.2 Kjærlighet uten grenser

I dette underkapittelet viser jeg hvordan 'kjærlighet kommer fra hjertet'-diskursen utfordrer barnevernets praksis med hensyn til etableringen av underordningsmekanismer og anerkjennelsesbegrepet sosialt arbeid. Det stilles også spørsmål ved om et barnevern som i liten grad forholder seg til de strukturelle forholdene som har skapt og opprettholder sosiale problemer kan si at det møter barn med kjærlighet?

Barnevernets ansatte er pålagt å møte barn med kjærlighet. Oppfordringen gjelder for alle situasjoner, uansett alder og eventuelle andre forhold. Arbeidet med denne studien har ført til et spørsmål om hvorfor barn og unges voldsutøvelse er så lite beskrevet i tekstene som omgir barnevernreformen. I den grad Forandringsfabrikken nevner problematikken så synes det å være i en ramme av traumbasert tenking. Innenfor denne rammen blir utagerende adferd sett på som et smerteuttrykk. Ifølge Forandringsfabrikken bør smerteuttrykkene møtes med kjærlighet fra hjertet (Forandringsfabrikken, 2019b, ss. 10-16). Den traumbaserte tenkingen

er også godt etablert i Bufetat gjennom etatens sikkerhetsopplæring og et program som heter Handlekraft. Traumebasert omsorg er en sentral del av 'utsatte barn'-diskursen som det kort er gjort rede for i kapitlet om kjærlighet i en godhetsdiskurs. Denne studien stiller spørsmål ved hvilke dilemma kravene om å utvise bestemte følelser kan gi grobunn for? Kan for eksempel et kjærlighetskrav bidra til at det etableres underordningsmekanismer slik det er gjort rede for i teorikapitlet om pålagt kjærlighet? Som et eksempel knytter jeg spørsmålet til barneverninstitusjonen Vestlundveien i Bergen ble stengt på grunn av uforsvarlige forhold i 2018. Vestlundveien var en barneverninstitusjon som ga et tilbud til ungdom med utagerende adferd. Institusjonen var en motorinstitusjon for Forandringsfabrikken sin 'Mitt liv'-satsning. Hensikten med 'Mitt liv'-satsningen var å møte barn i tråd med Forandringsfabrikken sine idealer slik de blant annet er beskrevet i denne studien. Vestlundveien sin faglige tenkning var i stor grad preget av traumebasert omsorg (Bufdir, 2018b, ss. 7-10). Dagbladet beskrev i en lengre artikkelserie fra Vestlundveien at ungdommene hadde «tatt over» institusjonen, og at de ansatte i for stor grad føyet seg etter ungdommene sine ønsker (Dagbladet, 2018b). Bufdir sin granskningsrapport etter Vestlundsaken var ikke så bastant som Dagbladet sine overskrifter, men rapporten var tydelig på at vektleggingen av relasjonene innen 'Mitt liv' og den traumebaserte omsorgskonteksten bidro til at de ansatte ikke satte grenser for ungdommene i tilstrekkelig grad. Blant annet konkluderer rapporten med at «avdelingen trolig har vektlagt den individuelle relasjonen mellom ungdom og voksen på en slik måte at det har gått på bekostning av struktur, tydelig ledelse og forutsigbare rutiner» (Bufdir, 2018b, s. 11).

I nestekjærlighetsdiskursens reneste form er kjærligheten betingelsesløs og således uten grenser. I en diskurs om kjærlighet som anerkjennelse mener imidlertid Berlin og Finne, som jeg har vist til i teorikapitlet, at det finnes grenser for anerkjennelse. Neumann og Kroken tar også til ordet for at kjærlighetskravet har sine grenser. Neumann bringer blant annet inn et feministisk perspektiv, og trekker spørsmålet om omsorgsetikk inn i debatten. . Kroken viser til Habermas når hun sier at det er vanskelig å innføre begreper, og fra sentralt hold, legge et moralsk ansvar som et krav til de ansatte i barnevernet. Av hensyn til oppgavens omfang har jeg valgt å ikke forfølge Kroken og Neumann sine perspektiver. Jeg har valgt å se på hvilke spørsmål og dilemma som kan reises i lys av en kjærlighet som anerkjennelsesdiskurs, på grunn av at anerkjennelse fremkommer som et sentralt moment både hos Thrana, Forandringsfabrikken, i lovforarbeidene og i sosialt arbeid generelt. Spørsmålet studien stiller er: når blir det et dilemma å møte barn og foreldre i med kjærlighet? Sharon Berlin skriver om anerkjennelse: «if we think of acceptance of another or of the self as a pressure-free

experience of being (being with or just being), without striving, regretting, or evaluating in any way, we are essentially contrasting acceptance and change» (Berlin, 2005, s. 483). Thrana har sagt at nestekjærlighetsbegrepet ikke er nok i møte med barn i barnevernet, og at det må suppleres med kjærlighet som anerkjennelse fordi barna trenger endring for å få et bedre liv. Men hva er det for slags endring det tenkes på? Hva skal det endres til? Når barn utagerer, er sinte og fortvilte fordi foreldrene har psykiske problemer, eller de er fattige? Er det kjærlighet fra hjertet eller godhet fra en sosialarbeider de trenger? Er det i en slik kontekst rimelig å spørre om det å møte barn med kjærlighet er et bilde på at klassebarnevernet møter barna med sine middelklasseverdier, slik Kojan spør? Berlin mener at anerkjennelse betinger at «we grasp their reality». Slik jeg leser henne betyr det at sosialarbeidere ikke kan si at de møter mennesker med kjærlighet uten at «he or she gains access to the concrete conditions of dignity and respect» (Berlin, 2005, s. 486). Med utgangspunkt i Berlin peker denne studien på at det kan være komplisert å møte barn som sliter på grunn av strukturelle forhold med kjærlighet, uten å forholde seg til de strukturelle forholdene som har skapt og opprettholder problemene. Av hensyn til studiens omfang er det imidlertid ikke anledning til å gå videre med denne problemstillingen.

4.4.3 Barnevern som kjærlighetsarbeid

I dette avsnittet viser jeg at sosialt arbeid som kjærlighetsarbeid kan medvirke til emosjonelt stress, og stiller spørsmål med hvordan det kan bidra til å forme barnevernets praksis.

I teorikapittelet vises det til Hochschild og hennes forskning på 'labour of love'. Hennes arbeider beskriver den emosjonelle dissonansen som oppstår når følelsene ansatte kjenner på ikke er legitime. Emosjonell dissonans fører ofte til stressreaksjoner, dårligere arbeidsutførelse, og sykdom. Indregard har vist at sosionomer og vernepleiere er de yrkene i Norge som opplever høyest emosjonelle krav i jobben. Men hvor aktuell kan denne problemstillingen være for ansatte i barnevernet? I studiens litteratursøk er det funnet tekster om emosjonelt stress i barnevernet på grunn av blant annet arbeidspress, rollekonflikter, medtraumatisering og medfølelsetretthet. Imidlertid har jeg ikke funnet forskning, utover det som er nevnt i teorikapitlene, knyttet til emosjonell dissonans sett i lys av et kjærlighetskrav. Jamfør Malterud så er det ikke innen denne typen kvalitativ analyse forskerens jobb å bevise at en problemstilling eksisterer, men at den er sannsynlig. Selv en slik ambisjon er krevende innen denne studiens rammer, men som støtte for en slik mulighet vil jeg nevne at Hochschild i boken *The managed heart*, regner sosialarbeidere innenfor 'labour of love' bransjen. Et

typisk kjennetegn er at kjærlighetsarbeidet ofte er institusjonaliserte og tradisjonelt kvinnelige arbeidsoppgaver (Hochschild, 2012, ss. 18-24). Det emosjonelle stresset øker med avstanden mellom den ideelle situasjonen den ansatte ønsker å oppnå, og situasjonen slik den utspiller seg (Indregard, 2018). Et eksempel på slike situasjoner er når barn utsetter ansatte for vold. Den naturlige reaksjonen på slik adferd er ikke kjærlighetsadferd, slik som Forandringsfabrikken beskriver den, eller slik kjærlighetsoppfordringen fremkommer i lovforarbeidene, men snarere 'fight or flight'-responsen som kjennetegnes ved angst, usikkerhet, panikk og sinne. Sosialarbeiderens oppgave er å regulere følelsene sine og ivareta barnet i denne vanskelige situasjonen (Bufetat, 2018, ss. 20-25). Reguleringsarbeidet er krevende og kan ha sine ulemper. Hochschild beskriver en av dem slik: «There is a cost to emotion work: it affects the degree to which we listen to feeling and sometimes our very capacity to feel» (Hochschild, 2012, s. 28). Kroken og Neumann, som det refereres til i teorikapitlet, er inne på en lignende tematikk når de problematiserer at kjærlighetskravet kan medvirke til at det sosiale arbeidet sine umiddelbare og kroppsliggjorte kvaliteter svekkes. Sett i lys av ovenstående mener jeg det er grunn til å stille spørsmål om glidningen fra et omsorgsarbeid til et kjærlighetsarbeid kan medvirke til å øke det emosjonelle presset og dissonansen i barnevernet, og at det kan stilles spørsmål ved hvordan dette kan forme barnevernet i årene som kommer?

I dette kapitlet om kjærlighet uten grenser har jeg synliggjort at kjærlighetskravet kan ha sine begrensninger, og at dette kan være et dilemma for ansatte i barnevernet. Det ene dilemmaet kan handle om at det oppstår underordningsmekanismer. Det andre forholdet jeg har pekt på er at det kan være vanskelig å møte fortvilte barn med kjærlighet når det også er et spørsmål om hvorvidt de får dekket sine materielle og strukturelle primærbehov. Studien stiller spørsmål ved om det kan kalles å møte barn med kjærlighet? Til slutt har jeg synliggjort at det kan være et dilemma for barnevernet at kjærlighetsarbeidet bringer med seg uheldig emosjonelt stress.

5 Avslutning og veien videre

I dette kapittelet gjør jeg først rede for hvilke konstruksjoner av kjærlighetsbegrepet som har fremkommet i studien, og hvordan de ulike diskursene kan være med på å forme barnevernets praksis. Deretter blir det kort gjort rede for hvilke dilemma for barnevernets praksis som har fremkommet i løpet av studien. Til slutt peker jeg på hvilke nye problemstillinger studien har frembragt, og veien videre.

Studiens spørsmål har vært: *Hvordan er begrepet kjærlighet konstruert i den nye barnevernreformen, og på hvilke måter kan diskursene være med på å forme barnevernets praksis?*

Studiens første funn er at kjærlighetsbegrepet fra myndighetenes side er lite konkretisert, og at begrepet fremstår som et symbol. Som symbol synes kjærlighetsdiskursen å være formet av flere diskurser som har endret seg over tid, og som det dermed ble mulig å italesette gjennom den nye barnevernreformen. Studien peker særlig mot endringene i omsorgsdiskursen, og at kjærlighetsdiskursen passer godt sammen med den nordiske velferdsmodellen. Som symbol foreslås det i denne studien at kjærlighetsdiskursen kan medvirke til å bedre barnevernets omdømme, og markere hvordan myndighetene ønsker at barn skal møtes. Studien antyder at kjærlighetsdiskursen kan gjøre det lettere og mer legitimt å snakke om profesjonalisert kjærlighet.

Den andre konstruksjonen som fremkommer gjennom tekstanalysen er *kjærligheten som en godhetsdiskurs*. Denne diskursen trekker veksler på oppfatningene av barnevernet som de gode hjelperne, barnet som den verdige trengende og samfunnets plikt til å beskytte barn mot dårlige foreldre og fremveksten av et stadig mer risikofylt samfunn. Godhetsdiskursen synes å ha fått vokse frem fordi den er en god sak med edle motiver som få stiller spørsmål ved. Diskursen er av en slik karakter at kritikere lett kan tillegges negative motiver, og således vanskelig å stille spørsmål ved. Godhetsdiskursen er gammel, og har tatt mange former. Denne studien peker på en godhetsdiskurs som har blitt aktuell gjennom en bevegelse fra en velferdslogikk til en omsorgslogikk. Godhetsdiskursen synes å trekke veksler på en «child protection model» slik som i den anglo-amerikanske modellen, men også på barnesynet 'det kompetente barnet' som har fått en større plass i den nordiske velferdsmodellen. Slik godhetsdiskursen fremkommer i denne analysen synes den å kunne gi rom for

demokratiseringsprosesser, og dermed åpne for et mer likeverdig og likestilt samarbeid i barnevernet.

Den siste diskursen som løftes frem er kalt *kjærlighet kommer fra hjertet*. Slik det fremkommer i denne studien trekker den veksler på den religiøse idéen om nestekjærlighet som en dyd. Men den synes også å slette på romantiske diskurser hvor hjertemetaforen er sentral. Kjærligheten i denne diskursen forventes å kunne oppstå umiddelbart, i hvilke som helst relasjoner og ikke for annen nytte enn sin egen. ‘Kjærlighet fra hjertet’-diskursen synes å ha fått vokse frem og gjøre seg gjeldende i reformen som et samtidsfenomen. Særlig at kjærligheten har fått en høy status, at den er ansett som en betingelse for å kunne utvikle seg som menneske, og at den til en viss grad oppfattes som en rett for alle barn. ‘Kjærlighet fra hjertet’-diskursen kan åpne for at relasjonen mellom barna og barnevernets ansatte blir tillagt høyere status, og at de ansattes genuine engasjement kan få større plass. Diskursen kan åpne for et barnevern som i større grad oppleves som imøtekommende og anerkjennende av barna.

Denne studien peker på at kjærlighetsdiskusene kan komme til å utfordre barnevernets utvikling mot mer teknisk orienterte metoder. Studien antyder videre at kjærligheten har sine begrensninger, og at det kan være en risiko for at det utvikles underordningsmekanismer som vanskeliggjør omsorgsansvaret. Med utgangspunkt i Berlin utvikler studien et spørsmål om, og eventuelt hvordan, det kan være et dilemma å møte barn med hjerte- eller godhetskjærlighet når deres primære omsorgsgivere ikke klarer dette på grunn av strukturelle forhold. Studiens nest siste spørsmål handler om de emosjonelle kostnadene som implisitt kan ligge i kjærlighetskravet. Det siste spørsmålet handler om hvordan en kjærlighetsoppfordring som har til hensikt å styrke nærheten mellom voksne og barn kan medvirke til det motsatte?

Denne studien handler om på hvilke måter kjærlighetsbegrepet er konstruert i den nye barnevernreformen, og på hvilke måter kjærlighetsdiskusene kan være med på å forme barnevernets praksis. I forlengelsen av dette har studien stilt spørsmål ved hvilke dilemmaer som kan oppstå når profesjonelle blir pålagt å vise bestemte følelser. Spørsmålene er dagsaktuelle. For eksempel er Hilde Marie Thrana ved NTNU inne i et forskningsarbeid om hva profesjonell kjærlighet kan innebære for barneverntjenesten sin praksis (NTNU, 2019). Det andre spørsmålet handler om hvilke dilemma profesjonalisert kjærlighet kan bringe med seg. Studien synliggjorde en rekke dilemma som det ikke har vært anledning til å utdype godt nok. For eksempel at de emosjonelle kostnadene ved sosialt arbeid i Norge er lite studert, og at spørsmålet kan bli mer aktuelt dersom sosialt arbeid er i en bevegelse fra omsorgsarbeid til

kjærlighetsarbeid? En slik utvikling fordrer teori som grunnlag for faglig refleksjon. Jeg mener at Arlie Russel Hochschild sine studier på kjærlighetsarbeid kan nyttes i barnevernet med tanke på dette spørsmålet. For meg går derfor veien videre gjennom Hochschild og hennes forskning på 'the labour of love.'

Bibliografi

- Alvsvåg, H. (2010). Kjærlighet som grunnlag i helsevesenet. *Michael*, ss. 244-253.
- Ask, T. A., & Botnen Eide, S. (2018). Barnevernets begreper. I T. A. Ask, & S. Botnen Eide, *Barnevernets begreper - i bevegelse* (ss. 13-21). Gyldendal Norsk Forlag: Oslo.
- Ask, T. A., & Olsen, T. S. (2018). Utsatte barn. I T. A. Ask, & S. Botnen Eide, *Barnevernets begreper - i bevegelse* (ss. 22-34). Oslo: Gyldendal.
- Ask, T., & Botnen Eide, S. (2018b). *Barnevernets begreper - i bevegelse*. Oslo: Gyldendal.
- Aslanian, T. (2014). *Når "din neste" er et barn - kjærlighet som grunnlag i barnehagepedagogisk praksis*. Hentet fra <http://www.journals.uio.no/index.php/prismet/article/download/5500/4853>
- Aslanian, T. (2016). *Kjærlighet som profesjonsutøvelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2011). *NOU 2011:17*. Oslo: Regjeringen.no.
- Barnekonvensjonen. (2003, januar). FNs konvensjon om barnets rettigheter. BLD.
- Barnevernkonferansen 2018. . (2018, september 27). Er du klar for fremtidens barnevern? Oslo.
- Berlin, S. (2005). The value of acceptance in social work direct practice: A historical and contemporary view. *Social Services Review*, ss. 482-510.
- BLD. (2003). *Ungdomstiltak i større bysamfunn*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- BLD. (2009). *NOU 2009:22 Det du gjør, gjør det helt*. Oslo: BLD.
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bufdir. (2018b). *Undersøkelse av Vestlundveien ungdomssenter*. Oslo: Bufdir.
- Bufetat. (2016). *Grunnlagsdokument for veiledning i Bufetat*. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- Bufetat. (2018). *Kvalitetsutviklingsprogrammet. Bufetats strategi 2018-2020*. Hentet fra Bufdir.
- Bufetat. (2018). *Spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet for barn og ansatte i institusjoner*. Bufetat.
- Bufetat. (2018c). *Spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet*.

- Cousins, S. (2014, november 24). *Is love important in early years*. Hentet fra Children's Centre: <https://medium.com/children-s-centre/is-love-important-in-early-years-a70b780440a1>
- Dagbladet. (2018, Oktober 16). *Det svarte hatet mot barnevernssansatte rammer også barna deres*. Hentet fra Dagbladet: <https://www.dagbladet.no/kultur/det-svarte-hatet-mot-barnevernsansatte-rammer-ogsaa-barna-deres/70319386>
- Dagbladet. (2018b). *Vestlundveien ungdomsenter*. Hentet fra Dagbladet: <https://www.dagbladet.no/emne/vestlundveien%20ungdomsenter>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskrivning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Ellingsen, I. T. (2014). Beslutninger og beslutningsgrunnlag som brennpunkter i barnevernet. I I. T. Ellingsen, & R. S. Østerhaug, *Barnevernets brennpunkt. Beslutningsgrunnlag og beslutninger* (ss. 11-14). Oslo: Universitetsforlaget.
- Finne, J. (2010). Love and justice. I W. Borden, *Reshaping theory in contemporary social work* (ss. 179-210). New York: Colombia University Press.
- FO. (2018). *Trygghet og sikkerhet for barn og ansatte i barnevernisntitusjoner*. Hentet fra <https://fontene.no/fagartikler/trygghet-og-sikkerhet-for-barn-og-ansatte-i-barnevernsinstitusjoner-6.47.549096.d5dc9b1b13>
- Forandringsfabrikken. (2018a). *Forandringsfabrikkens arbeid på barnevern*. Hentet fra <http://www.forandringsfabrikken.no/article/forandringsfabrikkens-arbeid-pa-barnevern>
- Forandringsfabrikken. (2018b). *Barnas barnevern. Trygt, nyttig og samarbeidende for barn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Forandringsfabrikken. (2019a). *Hvis jeg var ditt barn. Om tvang i barneverninstitusjon*. Oslo: Forandringsfabrikken Kunnskapssenter.
- Forandringsfabrikken. (2019b). *Forandre med varme*. Oslo: Forandringsfabrikken.
- Foros, P. B., & Vetlesen, A. J. (2015). *Angsten for oppdragelsen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frey, E., & Johansen, M. (2014). Hvordan blir barnevernets oppdrag fremstilt i kommunikasjonsstrategiene? *Fontene Forskning*, 43-55.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity*. Cambridge: Polity press.
- Gjedrem, J. (2018). Barnets beste. I T. A. Ask, & S. Botnen Eide, *Barnevernets begreper - i bevegelse* (ss. 63-78). Oslo: Gyldendal.
- Haaland, K. R. (2018, november 31). *Forelesning med Kirsti Ramfjord Haaland*. VID, Oslo.

- Hammer, S. (2017). *Foucault og den norske barnehagen. Introduksjon til Michel Foucaults analytiske univers*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hansen, S. E. (1992). Familieteori. I B. A. Skingen, *Systemisk arbeid med par og familier* (ss. 10-42). Ålesund: Familievernkontoret i Ålesund.
- Haukelien, H. (2016). Faglighet, forpliktelse og mening. I H. Vike, J. Debasay, & H. Haukelien, *Tilbakeblikk på velferdsstaen* (ss. 56-74). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hochschild, A. R. (2012). *The managed heart*. Berkeley: University of California press.
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse; om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Oslo: Pax.
- Indregard, A.-M. (2018, juni 27). *Å holde maska kan tære på helsa*. Hentet fra <https://sykepleien.no/2017/11/holde-masker-kan-taere-pa-helsa>
- Isaksen, V. (2011). Evidensbasert praksis og dannelse. I K. Steinsholt, & S. Dobson, *Dannelse. Introduksjon til et ullent pedagogisk landskap*. Trondheim: Fagbokforlaget.
- Jacobsen, D. I., & Thorsvik, J. (2011). *Hvordan organisasjoner fungerer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jensen, P., & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Jønsson, J., & Kojan, B. (2017). Social justice beyond neoliberal welfare nationalism: challenges og increasing immigration to Sweden and Norway. *Critical and radical social work*, ss. 301-317.
- Kassah, B., Kassah Kwesi, A., & Dahl, E. A. (2015). Aukuttarbeid ved barnevernvakten: Kollektive og individuelle mestringsstrategier. *Sosiologisk tidsskrift*, 2015.
- Kojan, B. H. (2011). *Et klasseblikk på et barnevern i vekst*. Hentet fra NTNU: <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/267808>
- Kriz, K., & Skivenes, M. (2011, juni). Child-centric or family focused? A study of child welfare worker's perceptions of ethnic minority children in England and Norway. *Child&Family social work*, ss. 448-457.
- Kroken, R. (2016). Ansvarets offentlige dimensjon. I H. Vike, J. Debasay, & H. Haukelien, *Tilbakeblikk på velferdsstaten* (ss. 169-189). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>
- Lock, A., & Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme. Teorier og tradisjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Loga, J. M. (2003). Godhetsdiskursen. I T. A. Trippestad, *Maktens tekster* (ss. 62-80). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Madsen, O. J. (2010). *Den tereapeutiske kultur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Marthinsen, E., & Lichtwarck, W. (2013). *Det nye barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Moltke, H., & Molly, A. (2009). *Systemisk coaching*. Dansk psykologisk forlag.
- Munro, E. (2009). Managing societal an institutional risk in child protection. *Risk analysis*(7), ss. 1015-1023.
- Neumann, C. B. (2012). Omsorgsetikk i barnevernet. En refleksjon over det "nye" kjærlighetskravet til barnevernsarbeidere. *Sosiologi idag*, 42, ss. 104-124.
- Nortvedt, P. (2001). Profesesjonell omsorg - dyd eller ferdighet. I K. Ruyter, & A. J. Vetlesen, *Omsorgens tvetydelighet* (ss. 41-66). Oslo: Gyldendal akademisk.
- NOU 2012:5. (u.d.). *Bedre beskyttelse av barns utvikling*. Oslo: BLD.
- NOU 2016:16. (u.d.). *Ny barnevernlov. Sikring av barns rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- NTNU. (2019). *Senter for barnevernforskning*. Hentet fra <https://www.ntnu.no/barnevernsforskning/kjarlighet-som-kompetanse>
- NTNU. (2019). *Senter for barnevernforskning*. Hentet fra <https://www.ntnu.no/barnevernsforskning/kjarlighet-som-kompetanse>
- Omre, C., & Schjeldrup, L. (2006). Sosialt arbeid mellom vitenskap og laug. *Nordisk sosialt arbeid*(04/2006 (Volum 26)), ss. 330-340.
- Oterholm, I. (2018). Barnevernet og Nav - ulike institusjonelle logikker. *Fontene forskning*, ss. 4-17.
- Page, J. (2011). Do mothers want professional carers to love their babies? *Journal of early childhood research*, ss. 310-323.
- Prop. 169 L. (2017). *Prop. 169 L (2016-2017) Endringer i barnevernloven mv*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Schjeldrup, L., Omre, C. M., & Hyrve, G. (2005). Mot et nytt barnevern. I E. Marthinsen, *Nye metoder i et moderne barnevern* (ss. 9-46). Fagbokforlaget: Bergen.
- Schjeldrup, L., Omre, C., Marthinsen, E. H., & Hyrve, G. (2005). Mot et nytt barnevern. I E. Martinsen, L. Schjeldrup, & C. Omre, *Nye metoder i et moderne barnevern* (ss. 9-46). Bergen: Fagbokforlaget.

- Schrøder, S. K. (2018). Medvirkning. I T. A. Ask, & S. Botnen Eide, *Barnevernets begreper - i bevegelse* (ss. 81-96). Oslo: Gyldendal.
- Skivenes, M. (2018). Barneperspektiv i fokus. I Forandringsfabrikken, *Barnas Barnevern. Trygt, nyttig og samarbeidende for barn.* (ss. 12-17). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skjervheim, H. (1996). *Deltakar og tilskodar*. Oslo: Aschehoug.
- Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Skårderud, F., & Sommerfeldt, B. (2014). *Miljøterapi*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Smepllass, E. (2017). *Foucault i barnehagen*. Hentet fra <https://sosiologen.no/intervju/foucault-i-barnehagen/>
- Solberg, E. (2019). *Statsministeren sin nyttårstale 2018*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/a2M5WL/statsminister-erna-solbergs-nyttaarstale>
- Storø, J. (2016). Omsorg i barnevernet. I T. Thagaard, *Omsorgsarbeidets sosiologi* (ss. 161-184). Bergen: Fagbokforlaget.
- Strand, T. (2006). The social game of early childhood education. I J. Einararsdottir, & J. T. Wagner, *Nordic childhoods and early education* (ss. 43-71). Connecticut: IAP.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thrana, H. (2013). Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernarbeid. *Norges barnevern*, ss. 4-17.
- Thrana, H. (2014). Kjærlighet - en anerkjennelsesrelasjon i arbeid med utsatt ungdom. *Fontene*, ss. 4-17.
- Thrana, H. (2015). *Kjærlighet og sosial arbeid. En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis*. Lillehammer: Høgskolen i Lillehammer.
- Thrana, H. (2015). *Kjærlighet og sosial arbeid. En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis*. Lillehammer: Høgskolen i Lillehammer.
- Thrana, H. (2018). Kjærlighet. Et gammelt begrep i framtidens barnevern. I T. A. Ask, & S. Botnen, *Barnevernets begreper - i bevegelse* (ss. 215-230). Gyldendal: Oslo.
- Thrana, H. M. (2016). Kjærlighetens inntreden i barnevernet - en utfordring for den profesjonelle relasjon? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, s. 7.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Tuastad, S. (2014a). Førebygging og reparasjon. I I. T. Ellingsen, & R. S. Østerhaug, *Barnevernets brennpunkt. Beslutningsgrunnlag og beslutninger* (ss. 17-30). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tuastad, S. (2014b). Rettferdsagentane - samfunnsoppdraget til barnevernet. I I. T. Ellingsen, & R. S. Østerhaug, *Barnevernets brennpunkt. Beslutningsgrunnlag og beslutninger* (ss. 42-54). Oslo: Fagbokforlaget.
- Tveter Thoresen, I. (2015). *Barnehagelæreren. Profesjon, politikk og forskning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Vetlesen, A. (2001). Omsorg - mellom avhengighet og autonomi. I A. Vetlesen, & K. Ruyter, *Omsorgens tvetydelighet* (ss. 27-41). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Veum, A. (2011). Kva er diakron diakron diskursanalyse. I T. R. Hitching, A. B. Nilsen, & A. (. Veum, *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse*. Kristansand: Høyskoleforlaget.
- VG. (2019, mars 13). *Vil låse inn barn og ta dyre biler fra kriminelle*. Hentet fra VG.no
- VID. (2018). *Studioplan for master i familierapi og systemisk praksis*. Hentet fra <https://www.vid.no/site/assets/files/12307/studieplan-master-i-familierapi-og-systemisk-praksis-godkjent-210218-vid.pdf?167wz6>
- VID vitenskapelig høgskole. (u.d.). *Master i familierapi og systemisk praksis*. Hentet fra <https://www.vid.no/>
- Vik, S. (2014). Barns deltakelse og tidlig innsats: et pedagogisk bidrag til forståelsen av tidlig innsats i norske barnehager. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, ss. 1-13.
- Vike, H. (2016). Omsorgens frihet. I H. Vike, J. Debesay, & H. Haukelien, *Tilbakeblikk på velferdsstaten* (ss. 193-210). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Vike, H., Debesay, J., & Haukelien, H. (2016). Betingelsene for profesjonsutøvelse i en velferdsstat i endring. I H. Vike, D. Jonas, & H. Haukelien, *Tilbakeblikk på velferdsstaten* (ss. 14-37). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Wagner, J. T., & Einarsdottir, J. (2006). Nordic ideals as reflected in nordic childhoods and early education. I J. Einarsdottir, & J. T. Wagner, *Nordic childhoods and early education* (ss. 1-13). Connecticut: IAP.
- Willig, C. (2013). *Introducing qualatative research in psychology*. New York: Mc Graw Hill education. Open university press.
- Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl, M., & Liebhart, M. (2009). *The discursive construction of national identity*. Edinburgh: Edinburg University Press.
- Øfsti, A. K. (2010). *Parterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Øye, L. (2017, August 17). *Hva er kjærlighet i barnevernet?* Hentet fra Stavanger Aftenblad:
<https://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/i/1Lm4Q/Hva-er-kjarlighet-i-barnevernet>